

PKO BANK POLSKI
SPÓŁKA AKCYJNA

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe
Grupy Kapitałowej
Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego
Spółki Akcyjnej za rok zakończony
dnia 31 grudnia 2008 roku**

WYBRANE DANE FINANSOWE DOTYCZĄCE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	4
SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	5
SKONSOLIDOWANY BILANS	6
ZESTAWIENIE ZMIAN W SKONSOLIDOWANYM KAPITALE WŁASNYM	7
SKONSOLIDOWANY RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	9
INFORMACJA UZUPEŁNIAJĄCA DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	10
1. Informacje ogólne	10
2. Opis przyjętych zasad rachunkowości	14
3. Informacje dotyczące segmentów działalności	41
4. Przychody i koszty z tytułu odsetek	45
5. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	46
6. Przychody z tytułu dywidend	46
7. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	46
8. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	47
9. Wynik z pozycji wymiany	47
10. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	48
11. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	49
12. Ogólne koszty administracyjne	51
13. Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i współzależnych	51
14. Podatek dochodowy	51
15. Zysk przypadający na jedną akcję	54
16. Dywidendy wypłacone i zaproponowane do wypłaty	54
17. Kasa, środki w Banku Centralnym	55
18. Należności od banków	55
19. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	55
20. Pochodne instrumenty finansowe	57
21. Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	60
22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	62
23. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	64
24. Inwestycje w jednostki stowarzyszone i współzależne	67
25. Zapasy	69
26. Wartości niematerialne	69
27. Rzeczowe aktywa trwałe	72
28. Inne aktywa	74
29. Zobowiązania wobec Banku Centralnego	74
30. Zobowiązania wobec innych banków	74
31. Pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	75
32. Zobowiązania wobec klientów	75
33. Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	75
34. Zobowiązania podporządkowane	75
35. Pozostałe zobowiązania	76
36. Rezerwy	77
37. Kapitał zakładowy	77
38. Pozostałe kapitały i niepodzielony wynik finansowy	78
39. Przeniesione aktywa finansowe, których składniki nie kwalifikują się do wyłączenia z bilansu	78
40. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	78
41. Zobowiązania warunkowe	80
42. Sprawy sporne	82

43.	Informacje uzupełniające do rachunku przepływów pieniężnych	83
44.	Transakcje ze Skarbem Państwa i jednostkami powiązanymi	85
45.	Transakcje z podmiotami powiązanymi kapitałowo	88
46.	Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego jednostki dominującej	88
47.	Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej	90
48.	Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	93
49.	Działalność powiernicza	94
50.	Informacje o sekurytyzacji aktywów i pakietowej sprzedaży wierzytelności	94
51.	Objaśnienie różnic między wcześniej publikowanymi sprawozdaniami a niniejszym sprawozdaniem finansowym	95
52.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi	96
53.	Wpływ światowego kryzysu finansowego na wyniki finansowe Grupy Kapitałowej	135
54.	Zdarzenia następujące po dniu bilansowym	137

WYBRANE DANE FINANSOWE DOTYCZĄCE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Zaprezentowane poniżej wybrane dane finansowe stanowią element informacji uzupełniającej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO BP SA za 2008 rok.

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. PLN		w tys. EUR	
	2008	2007	2008	2007
Wynik z tytułu odsetek	6 127 315	4 646 567	1 734 751	1 230 292
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 411 809	2 331 847	682 826	617 413
Wynik z działalności operacyjnej	3 961 749	3 604 858	1 121 641	954 474
Zysk netto roku bieżącego (z uwzględnieniem udziałowców mniejszości)	3 139 187	2 941 392	888 759	778 805
Zysk netto	3 120 674	2 903 632	883 518	768 807
Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej	13 951 800	11 920 949	3 343 831	3 328 015
Kapitał własny ogółem	13 998 016	11 979 015	3 354 907	3 344 225
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej	3 250 104	(9 085 833)	920 162	(2 405 696)
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej	(3 105 138)	665 615	(879 120)	176 238
Przepływy pieniężne z działalności finansowej	(1 107 039)	3 518 328	(313 422)	931 563
Przepływy pieniężne netto	(962 073)	(4 901 890)	(272 380)	(1 297 895)
Zysk na jedną akcję - podstawowy z zysku za okres	3,12	2,90	0,88	0,77
Zysk na jedną akcję - rozwodniony z zysku za okres	3,12	2,90	0,88	0,77
Fundusze podstawowe (Tier 1)	11 265 718	8 449 415	2 700 057	2 358 854
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 528 517	1 517 988	366 340	423 782
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	91 048	15 997	21 821	4 466

Wybrane pozycje skonsolidowanego sprawozdania finansowego przeliczono na EUR według następujących kursów:

- Pozycje rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych – kurs liczony jako średnia kursów NBP, obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca roku 2008 i 2007: 1 EUR = 3,5321 PLN i 1 EUR = 3,7768 PLN
- Pozycje bilansowe – kurs średni NBP na dzień bilansowy 31 grudnia 2008 roku: 1 EUR = 4,1724 PLN oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku: 1 EUR = 3,5820 PLN.

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT
za lata zakończone odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku i dnia 31 grudnia 2007 roku

	Noty	2008	2007
Działalność kontynuowana:			
Przychody z tytułu odsetek	4	9 033 781	6 559 333
Koszty z tytułu odsetek	4	(2 906 466)	(1 912 766)
Wynik z tytułu odsetek		6 127 315	4 646 567
Przychody z tytułu prowizji i opłat	5	3 144 760	3 083 416
Koszty z tytułu prowizji i opłat	5	(732 951)	(751 569)
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 411 809	2 331 847
Przychody z tytułu dywidend	6	21 956	3 293
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	7	(201 129)	(73 314)
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	8	(2 986)	6 543
Wynik z pozycji wymiany	9	739 757	529 779
Pozostałe przychody operacyjne	10	522 425	514 566
Pozostałe koszty operacyjne	10	(230 727)	(256 936)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		291 698	257 630
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	11	(1 130 396)	(56 643)
Ogólne koszty administracyjne	12	(4 296 275)	(4 040 844)
Wynik z działalności operacyjnej		3 961 749	3 604 858
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i współzależnych	13	15 594	4 372
Zysk brutto		3 977 343	3 609 230
Podatek dochodowy	14	(838 156)	(667 838)
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców mniejszościowych)		3 139 187	2 941 392
Zyski i straty udziałowców mniejszościowych		18 513	37 760
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą		3 120 674	2 903 632
Zysk na jedną akcję			
– podstawowy z zysku za okres (PLN)	15	3,12	2,90
– rozwodniony z zysku za okres (PLN)		3,12	2,90
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie		1 000 000 000	1 000 000 000
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie		1 000 000 000	1 000 000 000

Działalność zaniechana :

Grupa Kapitałowa PKO BP SA nie prowadziła w latach 2008 i 2007 działalności zaniechanej

SKONSOLIDOWANY BILANS
na dzień 31 grudnia 2008 roku i na dzień 31 grudnia 2007 roku

	Noty	31.12.2008	31.12.2007
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	17	5 836 892	4 682 627
Należności od banków	18	3 363 599	5 261 236
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	19	1 496 147	1 202 919
Pochodne instrumenty finansowe	20	3 597 670	1 556 736
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	21	4 555 544	8 314 444
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22	101 107 891	76 417 149
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	23	8 614 913	5 716 238
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i współzależne	24	247 145	178 584
Zapasy	25	622 410	365 304
Wartości niematerialne	26	1 352 778	1 183 491
Rzeczowe aktywa trwałe	27	2 964 659	2 820 103
w tym nieruchomości inwestycyjne		24 170	32 767
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	14	6 649	187 939
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14	239 237	72 154
Inne aktywa	28	630 452	578 676
SUMA AKTYWÓW		134 635 986	108 537 600
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	29	2 816	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	30	6 988 603	4 703 114
Pochodne instrumenty finansowe	20	6 150 337	1 279 925
Zobowiązania wobec klientów	32	102 939 281	86 579 510
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	33	211 573	178 860
Zobowiązania podporządkowane	34	1 618 755	1 614 885
Pozostałe zobowiązania	35	1 667 776	1 732 333
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	14	472 228	9 932
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14	20 585	4 446
Rezerwy	36	566 016	454 301
SUMA ZOBOWIĄZAŃ		120 637 970	96 558 585
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	37	1 000 000	1 000 000
Pozostałe kapitały	38	9 835 307	8 137 270
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		(57 413)	(47 761)
Niepodzielony wynik finansowy	38	53 232	(72 192)
Wynik roku bieżącego		3 120 674	2 903 632
Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej		13 951 800	11 920 949
Kapitały mniejszości		46 216	58 066
KAPITAŁ WŁASNY OGÓŁEM		13 998 016	11 979 015
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO		134 635 986	108 537 600
Współczynnik wypłacalności	52	11,29	12,02
Wartość księgowa (w tys.PLN)		13 998 016	11 979 015
Liczba akcji	1	1 000 000 000	1 000 000 000
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		14,00	11,98
Rozwodniona liczba akcji		1 000 000 000	1 000 000 000
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		14,00	11,98

ZESTAWIENIE ZMIAN W SKONSOLIDOWANYM KAPITALE WŁASNYM

za lata zakończone odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku i dnia 31 grudnia 2007 roku

- za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku

za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Przypisane akcjonariuszom jednostki dominującej								Razem	Kapitały mniejszości	Kapitał własny ogółem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały			Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	Niepodzielony wynik finansowy	Zysk netto				
		Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego				Pozostałe kapitały rezerwowe			
1 stycznia 2008 roku	1 000 000	5 592 311	(43 066)	1 070 000	1 518 025	(47 761)	(72 192)	2 903 632	11 920 949	58 066	11 979 015
Zmiana wartości inwestycji dostępnych do sprzedaży pomniejszona o podatek odroczony	-	-	9 829	-	-	-	-	-	9 829	-	9 829
Zmiana różnic kursowych	-	-	-	-	-	(9 652)	-	-	(9 652)	(465)	(10 117)
Zyski ujęte bezpośrednio w kapitale własnym, razem	-	-	9 829	-	-	(9 652)	-	-	177	(465)	(288)
Zysk netto okresu	-	-	-	-	-	-	-	3 120 674	3 120 674	18 513	3 139 187
Zyski za okres, razem	-	-	9 829	-	-	(9 652)	-	3 120 674	3 120 851	18 048	3 138 899
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	2 903 632	(2 903 632)	-	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	1 682 406	-	-	5 802	-	(1 688 208)	-	-	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	-	-	-	-	-	-	(1 090 000)	-	(1 090 000)	(30 750)	(1 120 750)
Inne zmiany	-	-	-	-	-	-	-	-	-	852	852
31 grudnia 2008 roku	1 000 000	7 274 717	(33 237)	1 070 000	1 523 827	(57 413)	53 232	3 120 674	13 951 800	46 216	13 998 016

- za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku

za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Przypisane akcjonariuszom jednostki dominującej								Razem	Kapitały mniejszości	Kapitał własny ogółem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały				Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	Niepodzielony wynik finansowy	Zysk netto			
		Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe						
1 stycznia 2007 roku	1 000 000	4 529 920	3 834	1 070 000	1 505 943	(13 672)	(166 771)	2 149 052	10 078 306	102 274	10 180 580
Zmiana wartości inwestycji dostępnych do sprzedaży pomniejszona o podatek odroczony	-	-	(46 900)	-	-	-	-	-	(46 900)	-	(46 900)
Zmiana różnic kursowych	-	-	-	-	-	(34 089)	-	-	(34 089)	(1 982)	(36 071)
Zyski ujęte bezpośrednio w kapitale własnym, razem	-	-	(46 900)	-	-	(34 089)	-	-	(80 989)	(1 982)	(82 971)
Zysk netto okresu	-	-	-	-	-	-	-	2 903 632	2 903 632	37 760	2 941 392
Zyski za okres, razem	-	-	(46 900)	-	-	(34 089)	-	2 903 632	2 822 643	35 778	2 858 421
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	2 149 052	(2 149 052)	-	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	1 062 391	-	-	12 082	-	(1 074 473)	-	-	-	-
Podział zysku z przeznaczeniem na dywidendę	-	-	-	-	-	-	(980 000)	-	(980 000)	(45 650)	(1 025 650)
Inne zmiany	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(34 336)	(34 336)
31 grudnia 2007 roku	1 000 000	5 592 311	(43 066)	1 070 000	1 518 025	(47 761)	(72 192)	2 903 632	11 920 949	58 066	11 979 015

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

za lata zakończone odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku

	Nota	2008	2007
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk netto		3 120 674	2 903 632
Korekty razem:		129 430	(11 989 465)
Zyski i straty udziałowców mniejszościowych		18 513	37 760
Amortyzacja		429 904	382 165
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej	43	45	(72 004)
Odsetki i dywidendy	43	(241 794)	(207 290)
Zmiana stanu należności od banków	43	(246 536)	3 181 941
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej		3 465 672	2 999 977
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (aktywo)		(2 040 934)	(357 582)
Zmiana stanu pożyczek i kredytów udzielonych klientom	43	(25 193 015)	(17 480 950)
Zmiana stanu aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zmiana stanu należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		14 207	(38 700)
Zmiana stanu pozostałych aktywów		(260 145)	(363 910)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	43	1 976 155	(2 297 830)
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych (zobowiązanie)		4 870 412	182 119
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	43	16 392 289	2 810 667
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		32 713	135 138
Zmiana stanu rezerw i odpisów	43	655 951	(12 189)
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	43	136 644	(447 308)
Zapłacony podatek dochodowy		(539 539)	(878 148)
Bieżące obciążenie podatkowe		1 001 835	717 120
Inne korekty	43	(342 947)	(280 441)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		3 250 104	(9 085 833)
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		5 790 418	6 610 995
Zbycie udziałów lub akcji w jednostkach stowarzyszonych		9 425	6 410
Zbycie inwestycyjnych papierów wartościowych		5 738 733	6 513 022
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		20 355	85 296
Inne wpływy inwestycyjne		21 905	6 267
Wydatki z działalności inwestycyjnej		(8 895 556)	(5 945 380)
Nabycie jednostki zależnej, po potrąceniu nabytych środków pieniężnych		(93 128)	(175 177)
Nabycie udziałów lub akcji w jednostkach stowarzyszonych		-	(5 000)
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych		(7 905 280)	(5 025 179)
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(897 148)	(740 024)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(3 105 138)	665 615
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		-	1 597 374
Wykup wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych		(111 152)	-
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom jednostki dominującej		(1 090 000)	(980 000)
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom mniejszościowym		(30 750)	(16 250)
Zaciągnięcie zobowiązań długoterminowych		1 141 846	3 440 121
Spłata zobowiązań długoterminowych		(1 016 983)	(522 917)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(1 107 039)	3 518 328
Przepływy pieniężne netto		(962 073)	(4 901 890)
Środki pieniężne na początek okresu		9 232 316	14 134 206
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	43	8 270 243	9 232 316
w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	40	7 966	8 120

INFORMACJA UZUPEŁNIAJĄCA DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO na dzień 31 grudnia 2008 roku

1. Informacje ogólne

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski SA („Grupa PKO BP SA”, „Grupa Kapitałowa PKO BP SA”, „Grupa Kapitałowa”) obejmuje rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku. Dane finansowe prezentowane są w tysiącach złotych.

Jednostką dominującą w Grupie Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej jest Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna („PKO BP SA”, „jednostka dominująca”, „Bank”).

Jednostka dominująca została utworzona w 1919 roku jako Pocztowa Kasa Oszczędnościowa. Od 1950 roku jednostka dominująca rozpoczęła działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku (Dz. U. Nr 5, poz. 55 ze zm.) przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, przy ul. Puławskiej 15, 02-515 Warszawa, w Polsce.

W dniu 12 kwietnia 2000 roku nastąpiło zarejestrowanie Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski Spółki Akcyjnej. Spółka została wpisana do Rejestru Handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy. Obecnie właściwym Sądem Rejestrowym jest Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Bank został zarejestrowany pod numerem KRS 0000026438 oraz nadano mu numer statystyczny REGON 016298263. Kapitał zakładowy (wpłacony) wynosi 1 000 000 tysięcy złotych.

Akcjonariat Banku jest następujący:

Nazwa podmiotu	Ilość akcji	Ilość głosów %	Wartość nominalna 1 akcji	Udział w kapitale podstawowym %
<i>Na dzień 31 grudnia 2008 roku</i>				
Skarb Państwa	512 435 409	51,24	1 zł	51,24
Pozostali	487 564 591	48,76	1 zł	48,76
Razem	1 000 000 000	100,00	---	100,00
<i>Na dzień 31 grudnia 2007 roku</i>				
Skarb Państwa	514 935 409	51,49	1 zł	51,49
Pozostali	485 064 591	48,51	1 zł	48,51
Razem	1 000 000 000	100,00	---	100,00

Bank jest notowany na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Zgodnie z Cedulą Giełdową Bank zaklasyfikowany jest do makrosektora „Finanse”, sektor „Banki”.

Działalność Banku

PKO BP SA jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym obsługującym osoby fizyczne, prawne oraz inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. PKO BP SA może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, jak i wykonywać operacje walutowe i dewizowe oraz otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą, a także lokować środki dewizowe na tych rachunkach.

Bank poprzez Centrum Bankowości Zagranicznej w Warszawie prowadzi działalność w Wielkiej Brytanii.

Ponadto, poprzez podmioty zależne Grupa Kapitałowa prowadzi również działalność leasingową, deweloperską oraz świadczy inne usługi finansowe. Zakres działalności poszczególnych spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej został przedstawiony w niniejszej notce w tabeli „Skład Grupy Kapitałowej PKO BP SA”.

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poprzez spółki zależne KREDOBANK SA i UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o. na terenie Ukrainy.

Informacje dotyczące składu osobowego Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku

Skład Zarządu Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku:

• Jerzy Pruski	Prezes Zarządu
• Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu
• Krzysztof Dresler	Wiceprezes Zarządu
• Tomasz Mironczuk	Wiceprezes Zarządu
• Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu
• Wojciech Papierak	Wiceprezes Zarządu
• Mariusz Zarzycki	Wiceprezes Zarządu

W trakcie roku zakończonego dnia 31 grudnia 2008 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Zarządu Banku:

- w dniu 11 kwietnia 2008 roku Rada Nadzorcza PKO BP SA powołała Jerzego Pruskiego do pełnienia funkcji Prezesa Zarządu PKO BP SA z dniem 20 maja 2008 roku na wspólną kadencję Zarządu rozpoczynającą się z tym dniem. Rada Nadzorcza powierzyła Panu Jerzemu Pruskiemu pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu PKO BP SA od dnia 20 maja 2008 roku do dnia wyrażenia przez Komisję Nadzoru Finansowego zgody na pełnienie przez niego funkcji Prezesa Zarządu PKO BP SA.
- w dniu 17 czerwca 2008 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Jerzego Pruskiego na Prezesa Zarządu PKO BP SA.
- w dniu 20 maja 2008 roku Rada Nadzorcza PKO BP SA podjęła uchwały powołujące:
 - Bartosza Drabikowskiego do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 20 maja 2008 roku,
 - Mariusza Klimczaka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 20 maja 2008 roku,
 - Tomasza Mironczuka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 20 maja 2008 roku,
 - Krzysztofa Dreslera do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 1 lipca 2008 roku,
 - Wojciecha Papieraka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 1 lipca 2008 roku,
 - Mariusza Zarzyckiego do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 1 września 2008 roku.

Zgodnie z podjętymi uchwałami wyżej wymienione osoby zostały powołane do pełnienia wskazanych funkcji na wspólną kadencję Zarządu Banku, rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 roku,

- w dniu 21 sierpnia 2008 roku Pan Mariusz Klimczak złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu PKO BP SA z dniem 30 września 2008 roku,
- w dniu 9 grudnia 2008 roku Rada Nadzorcza PKO BP SA podjęła uchwałę powołującą Pana Jarosława Myjaka do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu PKO BP SA z dniem 15 grudnia 2008 roku. Zgodnie z podjętą uchwałą Pan Jarosław Myjak został powołany do pełnienia

wskazanej funkcji w PKO BP SA na wspólną kadencję Zarządu, rozpoczętą z dniem 20 maja 2008 roku.

Skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku:

• Marzena Piszczek	Przewodnicząca Rady Nadzorczej
• Eligiusz Jerzy Krześniak	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
• Jan Bossak	Członek Rady Nadzorczej
• Jerzy Osiatyński	Członek Rady Nadzorczej
• Urszula Pałaszek	Członek Rady Nadzorczej
• Roman Sobiecki	Członek Rady Nadzorczej
• Ryszard Wierzbą	Członek Rady Nadzorczej

W trakcie roku zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Rady Nadzorczej Banku:

- z dniem 25 lutego 2008 roku Urszula Pałaszek złożyła rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprzewodniczącej Rady Nadzorczej.
- z dniem 26 lutego 2008 roku następujący członkowie Rady Nadzorczej złożyli rezygnację z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej:
 - Marek Głuchowski,
 - Agnieszka Winnik-Kalemba,
 - Tomasz Siemiątkowski,
 - Jerzy Michałowski.
- w dniu 26 lutego 2008 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PKO BP SA odwołało Macieja Czapiewskiego ze składu Rady Nadzorczej z dniem 26 lutego 2008 roku.
- w dniu 26 lutego 2008 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PKO BP SA powołało w skład Rady Nadzorczej Banku następujące osoby:
 - Jana Bossaka,
 - Eligiusza Jerzego Krześniaka,
 - Romana Sobieckiego,
 - Ryszarda Wierzbę,
 - Marzenę Piszczek,
 - Jerzego Osiatyńskiego.

Zgodnie z podjętą uchwałą wyżej wymienione osoby zostały powołane z dniem 26 lutego 2008 roku do końca obecnej kadencji i na następną kadencję Rady Nadzorczej, z wyjątkiem Urszuli Pałaszek, która została powołana w skład Rady Nadzorczej następnej kadencji.

Skład Grupy Kapitałowej PKO BP SA

W skład Grupy Kapitałowej PKO BP SA wchodzi następujące podmioty:

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Zakres działalności	Udział w kapitale (%)	
				31.12.2008	31.12.2007
Grupa Kapitałowa PKO BP SA					
Podmiot dominujący					
1	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna				
Podmioty zależne bezpośrednio					
2	Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	Warszawa	Zarządzanie funduszem emerytalnym	100,00	100,00
3	Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	Warszawa	Zarządzanie i eksploatacja Centrum Finansowego Puławska	100,00	100,00
4	PKO Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
5	Inteligo Financial Services SA	Warszawa	Usługi w zakresie technicznej obsługi bankowości internetowej	100,00	100,00
6	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych "eService" SA	Warszawa	Usługi w zakresie obsługi i rozliczeń transakcji kartowych	100,00	100,00
7	Bankowy Fundusz Leasingowy SA	Łódź	Działalność leasingowa	100,00	100,00
8	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Warszawa	Działalność usługowa, w tym wspomagające usługi finansowe	100,00	100,00
9	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	Zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	75,00	75,00
10	KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	Usługi finansowe	98,56	98,18
11	PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	Usługi finansowe	100,00	-
Podmioty zależne pośrednio					
Podmiot zależny od Inteligo Financial Services SA					
12	Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. ¹	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	80,33	-
Podmioty zależne od PKO Inwestycje Sp. z o.o.					
13	Wilanów Investments Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
14	POMERANKA Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
15	PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o. (dawna ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o.)	Międzyzdroje	Działalność deweloperska	100,00	100,00
16	UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o.	Kijów, Ukraina	Działalność deweloperska	55,00	55,00
17	Fort Mokotów Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność deweloperska	51,00	51,00
18	WISŁOK Inwestycje Sp. z o. o.	Rzeszów	Działalność deweloperska	80,00	-
19	Baltic Dom 2 Sp. z o. o.	Warszawa	Działalność deweloperska	56,00	-
Podmioty zależne od Bankowego Funduszu Leasingowego SA					
20	Bankowy Leasing Sp. z o.o.	Łódź	Działalność leasingowa	100,00	100,00
21	BFL Nieruchomości Sp. z o.o.	Łódź	Działalność leasingowa	100,00	100,00

¹⁾ do 10 grudnia 2008 roku spółka Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. była podmiotem zależnym od PTE BANKOWY SA; według stanu na 31 grudnia 2008 roku PTE BANKOWY SA posiada udziały Spółki stanowiące 19,67% udziału w kapitale

Jednostki współzależne i stowarzyszone ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym: Podmioty współzależne

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Zakres działalności	Udział w kapitale (%)	
				31.12.2008	31.12.2007
Podmioty współzależne bezpośrednio					
1	CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	49,43	49,43
2	Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	Poznań	Budowa i eksploatacja hotelu	41,44	41,44
Podmioty współzależne pośrednio					
Podmioty zależne od CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o. (współzależne pośrednio od PKO BP SA)					
3	Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00
4	Kamienica Morska Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00
5	Sopot Zdrój Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00
6	Promenada Sopocka Sp. z o.o.	Sopot	Działalność deweloperska	100,00	100,00

Podmioty stowarzyszone

Lp.	Nazwa jednostki	Siedziba	Zakres działalności	Udział w kapitale (%)	
				31.12.2008	31.12.2007
Podmioty stowarzyszone bezpośrednio					
1	Bank Pocztowy SA	Bydgoszcz	Usługi finansowe	25,0001	25,0001
2	Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	Krynica Górska	Budowa i eksploatacja kolejki gondolowej	37,53	37,53
3	Ekogips SA – w upadłości	Warszawa	Produkcja elementów budowlanych	60,26	60,26
4	Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	Poznań	Poręczenia prawa cywilnego i wekslowego	33,33	33,33
5	Agencja Inwestycyjna CORP SA	Warszawa	Zarządzanie nieruchomościami biurowymi	22,31	22,31
Podmioty stowarzyszone pośrednio					
Podmioty stowarzyszone Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA					
6	FINDER SA	Warszawa	Świadczenie usług lokalizacji pojazdów oraz zarządzanie flota pojazdów	-	46,43

Informacje na temat zmian udziału w kapitale podmiotów zależnych zostały zamieszczone w Nocie 47 „Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej”.

Zatwierdzenie sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 3 kwietnia 2009 roku.

2. Opis przyjętych zasad rachunkowości

2.1. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) przyjętymi przez Unię Europejską według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. z 2002 roku, nr 76, poz. 694 z późniejszymi zmianami) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

W chwili obecnej, biorąc pod uwagę toczący się w UE proces wprowadzania MSSF oraz prowadzoną przez Grupę Kapitałową działalność, w zakresie stosowanych przez Grupę Kapitałową zasad rachunkowości nie ma różnicy między MSSF oraz MSSF przyjętymi przez Unię Europejską.

Podmioty zależne od PKO BP SA z siedzibą w Polsce w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku prowadziły swoje księgi rachunkowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej z wyjątkiem spółki Fort Mokotów Sp. z o.o., która prowadzi swoje księgi rachunkowe zgodnie z polityką (zasadami) rachunkowości określonymi przez Ustawę z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości („Ustawa”) z późniejszymi zmianami i wydanymi na jej podstawie przepisami („polskie standardy rachunkowości”). Jednostki zagraniczne Grupy Kapitałowej prowadzą swoje księgi zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera korekty nie zawarte w księgach rachunkowych jednostek Grupy Kapitałowej wprowadzone w celu doprowadzenia sprawozdań finansowych tych jednostek do zgodności z MSSF.

2.2. Kontynuacja działalności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO BP SA zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2008 roku.

Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji przez jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej PKO BP SA w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania, bądź istotnego ograniczenia przez jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej PKO BP SA dotychczasowej działalności.

2.3. Podstawa sporządzania sprawozdania finansowego

W sprawozdaniu zastosowano zasadę koncepcji wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych, aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości lub w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Składniki aktywów trwałych wykazywane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne oraz o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości. Składniki aktywów trwałych lub grupy do sprzedaży zaklasyfikowane, jako przeznaczone do sprzedaży, wykazywane są w kwocie niższej z ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

2.4. Zasady konsolidacji

2.4.1. Jednostki zależne

Jednostki zależne są to podmioty (w tym jednostki nie będące spółką kapitałową jak np.: spółka cywilna) kontrolowane przez jednostkę dominującą, co oznacza iż jednostka dominująca w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na politykę finansową i operacyjną danej jednostki w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych z jej działalności.

O sprawowaniu kontroli można mówić wtedy gdy jednostka dominująca posiada bezpośrednio lub pośrednio więcej niż połowę praw głosu w danej jednostce, chyba że w wyjątkowych okolicznościach można udowodnić, że taka własność nie powoduje sprawowania kontroli. O sprawowaniu kontroli można mówić również wtedy, gdy Bank posiada połowę lub mniej praw głosu w danych podmiocie i jeżeli:

- a. dysponuje więcej niż połową głosów na mocy umowy z innymi inwestorami,
- b. posiada zdolność kierowania polityką finansową i operacyjną jednostki na mocy statutu lub umowy,
- c. posiada zdolność mianowania lub odwoływania większości członków zarządu lub odpowiadającego mu organu, gdzie taki zarząd lub organ sprawuje kontrolę nad jednostką lub
- d. dysponuje większością głosów na posiedzeniach zarządu lub odpowiadającego mu organu, gdzie taki zarząd lub organ sprawuje kontrolę nad jednostką.

Jednostki zależne podlegają pełnej konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez jednostkę dominującą do dnia ustania kontroli.

Proces konsolidacji sprawozdań finansowych jednostek zależnych metodą pełną polega na sumowaniu poszczególnych pozycji bilansu, rachunku zysków i strat jednostki dominującej oraz jednostek zależnych i Banku w pełnej wysokości oraz dokonaniu odpowiednich korekt i wyłączeń konsolidacyjnych. Wyłączeniu podlega bilansowa wartość udziałów posiadanych przez Bank w jednostkach zależnych oraz kapitał własny tych jednostek na moment ich nabycia. Wyłączeniu podlegają w całości:

- a. wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze jednostek objętych konsolidacją,
- b. przychody i koszty operacji gospodarczych dokonanych między jednostkami objętymi konsolidacją,
- c. zyski lub straty powstałe w wyniku operacji gospodarczych dokonanych między jednostkami objętymi konsolidacją, zawarte w wartości aktywów jednostek podlegających konsolidacji, za wyjątkiem strat, które wskazują na występowanie utraty wartości,
- d. dywidendy naliczone lub wypłacone przez jednostki zależne jednostce dominującej i innym jednostkom, objętym konsolidacją,
- e. wzajemne przepływy w rachunku przepływów pieniężnych.

Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych został sporządzony na podstawie skonsolidowanego bilansu i skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz dodatkowych objaśnień i informacji.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie jednostki dominującej. W celu wyeliminowania jakichkolwiek rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości przez Bank oraz jednostki zależne wprowadza się korekty konsolidacyjne.

2.4.2. Metoda nabycia

Przejęcia jednostek zależnych przez Grupę rozlicza się metodą nabycia. Koszt przejęcia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany, powiększoną o koszty bezpośrednio związane z przejęciem. Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania i zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejęcia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów mniejszości. Nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt przejęcia jest niższy od wartości godziwej aktywów netto przejętej jednostki zależnej, różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

2.4.3. Jednostki stowarzyszone i współzależne

Jednostki stowarzyszone są to jednostki (w tym jednostki nie będące spółką kapitałową, jak np.: spółka cywilna), na które Grupa wywiera znaczący wpływ, lecz nie sprawuje kontroli nad polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących.

Jednostki współzależne są to spółki handlowe lub inne jednostki, które są współkontrolowane przez jednostkę dominującą lub znaczącego inwestora i innych udziałowców lub współników na podstawie statutu, umowy spółki lub umowy zawartej na okres dłuższy niż rok.

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych obejmuje wartość firmy (pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości), określoną na dzień nabycia.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych i współzależnych od dnia nabycia ujmuje się w Rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia – w innych kapitałach. Wartość bilansową inwestycji koryguje się o łączne zmiany stanu poszczególnych elementów kapitału od dnia ich nabycia. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej i współzależnej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej i współzależnej, obejmującego ewentualne inne niż zabezpieczone należności, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty chyba, że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki.

Nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą, a jej jednostkami stowarzyszonymi i współzależnymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych. Nie zrealizowane straty również są eliminowane, chyba, że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów.

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych. W przypadku istnienia takiej przesłanki Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość użytkową, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Powyższa prognoza wartości użytkowej wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa Kapitałowa może uzyskać z tytułu dywidend lub wpływów pieniężnych z tytułu ewentualnej sprzedaży inwestycji pomniejszonej o koszty sprzedaży. Przyjęcie innych założeń dotyczących prognozowanych przepływów pieniężnych mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych inwestycji.

2.5. Waluty obce

2.5.1. Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy Kapitałowej, w tym KREDOBANKU SA oraz UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o. wycenia się w walucie funkcjonalnej, tj. w walucie podstawowej środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność. Walutą funkcjonalną jednostki dominującej i innych spółek uwzględnionych w niniejszym sprawozdaniu finansowym, z wyjątkiem KREDOBANK SA oraz UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o., jest złoty polski. Walutą funkcjonalną KREDOBANK SA oraz UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o. jest hrywna ukraińska.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Grupy.

2.5.2. Transakcje i salda w walutach obcych

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa przelicza:

- pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na dzień bilansowy,
- pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, m.in. jak aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak z wyceny bilansowej w pozycji instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są wykazywane w kapitale z aktualizacji wyceny.

UAH	2008	2007
Kurs obowiązujący na ostatni dzień okresu	0,3730	0,4814
Kurs stanowiący średnią arytmetyczną kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu	0,4525	0,5456
Najwyższy kurs w okresie	0,6102	0,6018*
Najniższy kurs w okresie	0,3009	0,4797*

*zmiana prezentacji – najwyższy i najniższy kurs ze średnich kursów ogłoszonych przez NBP w ciągu 2007 roku

Hrywna ukraińska jest walutą funkcjonalną jednostek zależnych KREDOBANK SA oraz UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o.

2.6. Aktywa i zobowiązania finansowe

2.6.1. Klasyfikacja

Grupa Kapitałowa klasyfikuje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat; aktywa finansowe dostępne do sprzedaży; kredyty, pożyczki i inne należności; aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności. Zobowiązania finansowe klasyfikowane są następująco: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozostałe zobowiązania finansowe. Grupa Kapitałowa decyduje o klasyfikacji aktywa i zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

2.6.1.1. Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są to składniki aktywów i zobowiązań finansowych spełniające którykolwiek z poniższych warunków:

- 1) klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, gdy są nabyte lub zaciągnięte głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie, są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie, i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków. Instrumenty pochodne klasyfikuje się również jako przeznaczone do obrotu chyba że są wyznaczonymi i efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi.
- 2) przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Wyznaczenie takie Grupa może zastosować tylko wówczas, gdy:
 - a. wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione;
 - b. zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat);
 - c. grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Grupy.

2.6.1.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące a) wyznaczonymi przez Grupę przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat; b) aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności; c) spełniającymi definicję kredytu i pożyczki.

2.6.1.3. Kredyty i pożyczki

Do kategorii kredytów i pożyczek zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- 1) aktywa finansowe, które Grupa Kapitałowa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- 2) aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę Kapitałową przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży,

- 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

2.6.1.4. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Są to aktywa finansowe, niebędące instrumentami pochodnymi, o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i terminie wymagalności, które nabyto z zamiarem utrzymywania i Grupa Kapitałowa jest w stanie utrzymać je do terminu wymagalności, inne niż: a) wyznaczone przez Grupę przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat; b) wyznaczone przez Grupę jako dostępne do sprzedaży; c) spełniające definicję kredytów i pożyczek.

2.6.1.5. Pozostałe zobowiązania finansowe

Pozostałe zobowiązania finansowe są to zobowiązania finansowe inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat mające charakter depozytu lub pożyczki otrzymanej/ kredytu otrzymanego.

2.6.2. Ujmowanie transakcji w księgach

Aktywa finansowe oraz zobowiązania finansowe, w tym również transakcje terminowe, z których wynika zobowiązanie lub prawo do nabycia lub sprzedaży w przyszłym terminie ustalonej ilości określonych instrumentów finansowych po ustalonej cenie, wprowadza się do ksiąg rachunkowych pod datą zawarcia kontraktu, bez względu na przewidziany w umowie termin rozliczenia transakcji.

2.6.3. Wyłączenie z bilansu instrumentów finansowych

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty z bilansu, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub, gdy Grupa Kapitałowa przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa Kapitałowa:

- 1) przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub
- 2) zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy Kapitałowej.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Grupa Kapitałowa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- 1) jeżeli Grupa Kapitałowa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych z bilansu,
- 2) jeżeli Grupa Kapitałowa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w bilansie,
- 3) jeżeli Grupa Kapitałowa nie przenosi, ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Grupa Kapitałowa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w bilansie Grupy Kapitałowej do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest z bilansu wyłączany.

Grupa Kapitałowa nie dokonuje przekwalifikowania instrumentów finansowych do lub z kategorii wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat od momentu ich objęcia lub wyemitowania.

Grupa Kapitałowa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Najczęściej Grupa Kapitałowa wyłącza z bilansu kredyty, gdy podlegają one umorzeniu, przedawnieniu lub są nieściągalne. Wyłączanie z bilansu kredytów, pożyczek i innych należności następuje w ciężar utworzonych na nie odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy nie utworzono odpisów z tytułu utraty wartości lub ich wartość jest mniejsza od wartości kredytu, pożyczki i innej należności, przed odpisaniem należności zwiększa się odpis z tytułu utraty wartości o różnicę pomiędzy wartością należności, a dotychczas utworzoną kwotą odpisu z tytułu utraty wartości.

2.6.4. Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego wycenia się według wartości godziwej, powiększonej w przypadku aktywów lub zobowiązań finansowych niekwalifikowanych jak wyceniane wg wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu jednostka wycenia instrumenty finansowe w następujący sposób:

2.6.4.1. Aktywa i zobowiązania wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Wyceniane są do wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat, do pozycji wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej.

2.6.4.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Wyceniane są w wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej (z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości) odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny aż do momentu wyłączenia składnika aktywów z bilansu, kiedy skumulowany zysk/strata ujmowane są w rachunku zysków i strat.

2.6.4.3. Kredyty i pożyczki oraz inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności

Wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i uwzględnieniem utraty wartości.

2.6.4.4. Pozostałe zobowiązania finansowe

Wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przepływów pieniężnych, a więc także rzetelnie ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

Instrumenty dłużne wyemitowane przez Grupę Kapitałową są wykazywane jako zobowiązania i wyceniane według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.

2.6.4.5. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Wartość godziwa instrumentów finansowych dłużnych i kapitałowych (wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz dostępnych do sprzedaży), dla których istnieje aktywny rynek ustalana jest w oparciu o wartość rynkową, będącą ceną kupna.

Wartość godziwa instrumentów finansowych dłużnych i kapitałowych (wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz dostępnych do sprzedaży), dla których brak jest aktywnego rynku jest szacowana w następujący sposób:

- 1) instrumenty kapitałowe portfela wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz portfela dostępnych do sprzedaży:
 - cena ostatnio przeprowadzonej na rynku transakcji pod warunkiem, że w okresie między datą transakcji a dniem bilansowym nie nastąpiły znaczne zmiany uwarunkowań gospodarczych, które mogłyby wpłynąć na jej wartość,

- w drodze wyceny przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny świadczący tego rodzaju usługi,
- 2) dłużne instrumenty portfela wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:
 - a. metoda wartości aktywa referencyjnego,
 - b. metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych na podstawie rynkowych kwotowań stóp procentowych,
 - c. cena ostatnio przeprowadzonej na rynku transakcji pod warunkiem, że w okresie między datą transakcji, a dniem bilansowym nie nastąpiły znaczne zmiany uwarunkowań gospodarczych, które mogłyby wpłynąć na jej wartość.
- 3) dłużne instrumenty portfela dostępnych do sprzedaży – według jednej z poniższych metod:
 - a) metodą wartości aktywa referencyjnego, b) metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych na podstawie rynkowych kwotowań stóp procentowych, skorygowaną o marżę ryzyka równą marży określonej w warunkach emisji. Istotna zmiana rynkowych stóp procentowych jest uwzględniana w zmianie wartości godziwej tych instrumentów.

W przypadku braku możliwości ustalenia wartości godziwej instrumenty kapitałowe wycenia się po cenie nabycia, pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości.

Zamortyzowany koszt stanowi wartość, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszoną o spłaty kwoty kapitału oraz powiększoną lub pomniejszoną o umorzenia wszelkich różnic między wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszoną o odpisy z tytułu utraty wartości. Do wyceny według amortyzowanego kosztu stosuje się efektywną stopę procentową – stopę, która dyskontuje oczekiwany strumień przyszłych płatności pieniężnych do bieżącej wartości bilansowej netto przez okres do zapadalności lub do momentu następnej rynkowej wyceny, stanowiącą wewnętrzną stopę zwrotu składnika aktywów/zobowiązań za dany okres; ustalenie tej stopy obejmuje opłaty otrzymywane/zapłacone przez Grupę Kapitałową, które wpływają na charakterystykę finansową instrumentu. Prowizje, opłaty i koszty transakcji, stanowiące integralny element efektywnego zwrotu z instrumentu finansowego, korygują jego wartość bilansową oraz są uwzględniane w kalkulacji efektywnej stopy procentowej.

2.6.5. Instrumenty pochodne

2.6.5.1. Ujęcie i wycena

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny staje się aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna. Wartość godziwą instrumentów finansowych znajdujących się w obrocie na rynku stanowi cena rynkowa. W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, do którego dane pozyskano z aktywnego rynku. Wykorzystywane techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, modelach opcji oraz krzywych dochodowości.

W przypadku, gdy oszacowana wartość godziwa jest niższa, bądź wyższa od wartości godziwej na poprzedzający dzień bilansowy (dla transakcji zawartych w danym okresie bilansowym w wartości godziwej) Grupa Kapitałowa zalicza tę wartość odpowiednio do wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat lub do wyniku z pozycji wymiany (dla transakcji FX swap, FX forward oraz transakcje CIRS) w korespondencji odpowiednio z pozycją „Pochodne instrumenty finansowe”.

Efekt ostatecznego rozliczenia transakcji pochodnych wykazuje się w wyniku z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat lub w wyniku z pozycji wymiany.

Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są w pozycjach pozabilansowych w dniu zawarcia transakcji i przez cały okres ich trwania.

2.6.5.2. Wbudowane instrumenty pochodne

Wbudowany instrument pochodny jest składnikiem hybrydowego (złożonego) instrumentu, który zawiera również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym (zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym), powodującym, że część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu złożonego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego. Wbudowany instrument pochodny powoduje, że część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs walutowy, bądź inną zmienną, pod warunkiem, że zmienna niebędąca finansową nie jest specyficzna dla którejkolwiek ze stron kontraktu.

Oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Instrumenty pochodne podlegające wydzielению z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) instrument hybrydowy (złożony) nie jest wykazywany w wartości godziwej, a zmiany wartości godziwej nie są ujmowane w rachunku zysków i strat.
- 2) charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- 3) odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego,

W przypadku umów nie będących instrumentami finansowymi, których składnikiem jest instrument spełniający powyższe warunki, wbudowany instrument pochodny zalicza się do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”, odnoszony do rachunku zysku i strat.

2.6.6. Kompensowanie instrumentów finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku gdy Grupa Kapitałowa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

2.7. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu na moment zawarcia ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów z tytułu depozytów, w zależności od kontrahenta transakcji.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży ujmuje się jako należności od banków lub kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, natomiast papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączane z bilansu i podlegają wycenie wg zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako

koszt/przychód odsetkowy i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

2.8. Utrata wartości aktywów finansowych

2.8.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Jeżeli takie przesłanki istnieją, Grupa Kapitałowa ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości. Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych Grupa Kapitałowa zalicza informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika, np. niespłacenie odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi lub dłużnikowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone,
- 4) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika,
- 5) zanik obrotu danym składnikiem aktywów finansowych na aktywnym rynku ze względu na trudności finansowe emitenta lub dłużnika,
- 6) wystąpienie zdarzenia umożliwiającego oszacowanie spadku wartości przyszłych przepływów pieniężnych, w tym ich ściągальności, w odniesieniu do grupy aktywów.

W pierwszej kolejności Grupa Kapitałowa ustala, czy nastąpiła utrata wartości aktywów na bazie analizy indywidualnej w odniesieniu do należności indywidualnie znaczących. Jeżeli dla pojedynczego składnika aktywów finansowych nie należy dokonywać odpisu z tytułu utraty wartości, składnik ten, po zaszeregowaniu do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce, poddawany jest zbiorczej ocenie pod kątem wystąpienia utraty wartości.

Grupa Kapitałowa dokonuje podziału należności kredytowych i leasingowych ze względu na wielkość zaangażowania na portfel indywidualny i portfel grupowy.

W portfelu indywidualnym każda pojedyncza ekspozycja kredytowa i leasingowa jest poddawana testowi na utratę wartości. W przypadku rozpoznania utraty wartości, tworzony jest odpis aktualizujący wartość należności. W przypadku, gdy dla danej ekspozycji nie wystąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości, ekspozycja ta włączana jest do portfela kredytów lub należności leasingowych ocenianego grupowo.

W portfelu grupowym identyfikowane są grupy o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Jeżeli istnieją obiektywne dowody na utratę wartości aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii pożyczek i należności, należności z tytułu leasingu finansowego lub inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności, kwotę odpisu aktualizacyjnego stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością, oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z dnia wystąpienia przesłanki dla danego składnika aktywów finansowych.

Kalkulacja bieżącej wartości oszacowanych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przejęcia zabezpieczenia, pomniejszonego o koszty przejęcia i sprzedaży.

Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych łącznie pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych parametrów odzysków generowanych z aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Historyczne parametry odzysków są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji, tak, aby uwzględnić oddziaływanie bieżących warunków oraz wyłączyć czynniki mające wpływ w okresie historycznym, które nie występują obecnie.

Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany poprzez dokonanie odpowiedniej korekty salda odpisów aktualizujących. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat

Grupa Kapitałowa planuje, iż przyjęta metodologia szacowania odpisów z tytułu utraty wartości będzie rozwijana wraz ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania informacji wskazujących na utratę wartości z istniejących oraz wdrażanych aplikacji i systemów informatycznych. W konsekwencji, pozyskiwanie nowych danych może mieć wpływ na poziom odpisów z tytułu utraty wartości w przyszłości. Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

2.8.2. Aktywa dostępne do sprzedaży

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Jeżeli takie przesłanki istnieją, Grupa Kapitałowa ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Grupa Kapitałowa zalicza informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta, np. niespłacenie odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone,
- 4) pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 5) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta,
- 6) wzrost, w okresie kredytowania, ryzyka branży, w której działa dłużnik wyrażający się uznaniem branży przez Bank za branżę podwyższonego ryzyka.

W pierwszej kolejności Grupa Kapitałowa ustala, czy nastąpiła utrata wartości aktywów na bazie analizy indywidualnej w odniesieniu do należności indywidualnie znaczących. Jeżeli dla pojedynczego składnika aktywów finansowych nie należy dokonywać odpisu z tytułu utraty wartości, składnik ten, po zaszeregowaniu do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce, poddawany jest zbiorczej ocenie pod kątem wystąpienia utraty wartości.

Jeżeli istnieją obiektywne dowody na utratę wartości aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, kwotę odpisu aktualizacyjnego stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością godziwą ustaloną jako wartość przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych za pomocą stóp zerokuponowych ustalanych na podstawie krzywych rentowności papierów skarbowych.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości aktywów zakwalifikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży jest ujmowany w rachunku zysków i strat, co skutkuje koniecznością przeniesienia skutków jego wyceny poprzednio odniesionej na kapitał z aktualizacji wyceny.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentów dłużnych wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych nienotowanych nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat.

2.9. Leasing

Grupa Kapitałowa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których oddaje do odpłatnego używania i pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

Grupa Kapitałowa jest również stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres.

Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę Kapitałową jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

2.9.1. Grupa Kapitałowa jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu finansowego Grupa Kapitałowa, jako leasingodawca, ujmuje należności w kwocie równej bieżącej wartości umownych opłat leasingowych powiększone o ewentualną niegwarantowaną wartość końcową przypisaną leasingodawcy, ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Należności te są wykazywane w pozycji aktywów „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu finansowego są dzielone między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskania stałej stopy procentowej od pozostałej do spłaty należności.

W przypadku umów leasingu operacyjnego, początkowe koszty bezpośrednie poniesione w toku negocjowania umów leasingu operacyjnego dodaje się do wartości bilansowej środka stanowiącego przedmiot leasingu i ujmuje przez okres trwania leasingu na tej samej podstawie, co przychody z tytułu wynajmu. Warunkowe opłaty leasingowe są ujmowane jako przychód w okresie, w którym staną się należne. Opłaty leasingowe należne z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego (umowy leasingu operacyjnego), ujmowane są jako przychody w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

2.9.2. Grupa Kapitałowa jako leasingobiorca

Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w okresie trwania leasingu.

2.10. Rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne

2.10.1. Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów nieposiadający postaci fizycznych.

2.10.1.1. Wartość firmy

Wartość firmy z tytułu przejęcia jednostki gospodarczej jest początkowo ujmowana według ceny nabycia, stanowiącej nadwyżkę kosztów przejęcia kontroli nad jednostką gospodarczą nad udziałem jednostki dominującej w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Wartość firmy na nabyciu spółek zależnych jest wykazywana w wartościach niematerialnych, a wartość firmy na nabyciu spółek stowarzyszonych i współzależnych jest wykazywana w pozycji „Inwestycje w jednostki stowarzyszone i współzależne”.

Test na utratę wartości przeprowadza się corocznie. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana część wartości firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

2.10.1.2. Oprogramowanie

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem umorzeń i odpisów z tytułu utraty wartości.

Późniejsze nakłady związane z utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

2.10.1.3. Pozostałe wartości niematerialne

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Grupę, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

2.10.1.4. Koszty prac rozwojowych

Grupa identyfikuje koszty zakończonych prac rozwojowych jako wartości niematerialne, w związku z uzyskaniem korzyści ekonomicznych oraz spełnieniem określonych warunków, tj. Grupa ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac i użytkowania wytwarzanego składnika oraz może wiarygodnie ustalić wysokość nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych, które można przyporządkować wytworzeniu składników wartości niematerialnych.

2.10.2. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są na dzień bilansowy według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, po pomniejszeniu o odpisy umorzeniowe oraz odpisy z tytułu trwałej utraty ich wartości.

2.10.3. Odpisy amortyzacyjne

Amortyzacja naliczana jest od wszystkich aktywów trwałych, których wartość ulega obniżeniu na skutek używania lub upływu czasu: metodą liniową przez szacowany okres użytkowania danego aktywa. Corocznie weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji.

Rozpoczęcie amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych następuje od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym ten środek przyjęto do używania, a jej zakończenie nie później niż z chwilą:

- 1) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową danego składnika aktywów, lub
- 2) przeznaczenia go do likwidacji, lub
- 3) sprzedaży, lub
- 4) stwierdzenia jego niedoboru, lub
- 5) ustalenia w wyniku weryfikacji, że przewidywana wartość końcowa składnika aktywów przewyższa jego wartość bilansową (netto).

Dla wartości niefinansowych aktywów trwałych przyjmuje się, że wartość końcowa wynosi zero, chyba że istnieje zobowiązanie strony trzeciej do ich odkupienia lub, gdy istnieje i będzie istniał pod koniec używania składnika aktywny rynek i można określić jego wartość na tym rynku.

Okresy amortyzacyjne dla podstawowych grup środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych stosowane w Grupie Kapitałowej PKO BP SA:

Środki trwałe	Okresy
Budynki, lokale, spółdzielcze prawa do lokalu	od 2 do 60 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (budynkach, lokalach)	od 2 do 60 lat (lub okres najmu, jeśli jest krótszy)
Maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i przyrządy	od 3 do 15 lat
Zespoły komputerowe	od 2 do 10 lat
Środki transportu	od 3 do 5 lat
Wartości niematerialne	Okresy
Oprogramowania	od 2 do 10 lat
Pozostałe wartości niematerialne	od 1 do 5 lat

Koszty związane z nabyciem lub wytworzeniem budynków dzieli się na istotne części składowe tego budynku (komponenty) w przypadku, gdy części składowe posiadają różne okresy użytkowania lub, gdy każda z nich dostarcza Grupie Kapitałowej korzyści w inny sposób. Każda część składowa tego budynku amortyzowana jest odrębnie.

2.10.4. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych (lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne). W momencie rozpoznania takiej przesłanki Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, stanowiącej wyższą z dwóch kwot: wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży lub wartość użytkową składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne), a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie powyższych wartości wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych prognozowanych przepływów pieniężnych, które Grupa Kapitałowa może uzyskać z tytułu dalszego użytkowania lub sprzedaży danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny przyszłych przepływów pieniężnych może mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwalnej.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Grupa ustala wartość odzyskiwaną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwracaniu. W przypadku innych aktywów, odpis ten podlega odwracaniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości

księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

2.11. Pozostałe składniki bilansu

2.11.1. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży i działalność zaniechana

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się aktywa, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Odpisy aktualizujące wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży ujmowane są w rachunku zysków i strat za okres, w którym dokonano tych odpisów. W stosunku do aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

Działalność zaniechana to element przedsięwzięcia Grupy, który został zbyty lub jest zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży, jak również stanowi odrębną, ważną dziedzinę działalności lub jej geograficzny obszar działalności, albo jest jednostką zależną nabytą wyłącznie z zamiarem jej odsprzedaży. Klasyfikacja do działalności zaniechanej następuje w momencie zbycia lub w momencie, gdy działalność spełnia kryteria działalności przeznaczonej do sprzedaży, jeśli ten moment nastąpił wcześniej. Grupa do zbycia, która ma zostać wycofana z użytkowania, również może być zakwalifikowana jako działalność zaniechana.

2.11.2. Zapasy

Zapasy związane są głównie z działalnością deweloperską Grupy Kapitałowej są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia i możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto.

Koszty poniesione na doprowadzenie każdego składnika zapasów do jego aktualnego miejsca i stanu są ujmowane w następujący sposób: produkty gotowe (lokalne mieszkalne i usługowe) i produkty w toku (lokalne mieszkalne i usługowe w budowie oraz grunty przeznaczone pod zabudowę) – według kosztów bezpośrednich oraz uzasadnionej części pośrednich kosztów produkcji. W przypadkach uzasadnionych niezbędnym, długotrwałym przygotowaniem produktu do sprzedaży, bądź długim okresem wytwarzania produktu, cenę nabycia lub koszt wytworzenia zwiększa się o koszt obsługi zobowiązania zaciągniętego w celu finansowania zapasu produktów w okresie przygotowania do sprzedaży.

Ceną sprzedaży netto możliwą do uzyskania jest szacowana cena sprzedaży dokonywana w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o koszty wykończenia i szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

Wartość rozchodu ustala się z zastosowaniem metody „pierwsze weszło – pierwsze wyszło” („FIFO”).

2.11.3. Rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Pozycja obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy Kapitałowej przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach oraz rozliczenia z tytułu świadczeń na rzecz pracowników (m.in. premie, nagrody oraz

niewykorzystane urlopy). Koszty i przychody rozliczane w czasie prezentuje się w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

Rozliczenia międzyokresowe czynne dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Rozliczenia międzyokresowe prezentuje się w bilansie w pozycji „Inne aktywa”.

2.12. Rezerwy

Rezerwy są zobowiązaniami, których kwota lub termin zapłaty są niepewne. Rezerwy są tworzone, gdy Grupa Kapitałowa posiada obecny obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych oraz prawdopodobne jest, że wypełnienie obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

2.13. Rezerwa restrukturyzacyjna

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są ogólne kryteria ujmowania rezerw jak również szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37. W szczególności, zwyczajowo oczekiwany obowiązek przeprowadzenia restrukturyzacji powstaje tylko wówczas, gdy Grupa posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji oraz wzbudził uzasadnione oczekiwanie u stron, których plan dotyczy, że przeprowadzi działania restrukturyzacyjne poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie głównych elementów planu tymże stronom. Szczegółowy plan restrukturyzacji określa, co najmniej działalność, lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony. Rezerwa na restrukturyzację obejmuje tylko takie bezpośrednie nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji, które jednocześnie

- a. w sposób nieodzowny wynikają z restrukturyzacji
- b. nie są związane z bieżącą działalnością Grupy.

Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje także przyszłych kosztów operacyjnych.

2.14. Świadczenia pracownicze

Zgodnie z Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy pracownicy PKO BP SA mają prawo do nagród jubileuszowych po przepracowaniu określonej liczby lat oraz do odpraw emerytalnych lub rentowych w momencie odchodzenia na emeryturę lub rentę. Grupa Kapitałowa okresowo dokonuje wyliczenia aktuarialnego rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników.

Rezerwa na odprawy emerytalne, rentowe i nagrody jubileuszowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Podstawę do wyznaczania wartości rezerw na świadczenia pracownicze stanowią regulacje wewnętrzne, a w szczególności Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy obowiązujący w Banku. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie nagrody jubileuszowe oraz odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Rezerwę utworzono na podstawie listy osób zawierającej wszystkie niezbędne dane o pracownikach, ze szczególnym uwzględnieniem stażu pracy, wieku oraz płci. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia bilansowego. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w rachunku zysków i strat.

Grupa Kapitałowa tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych, po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów oraz z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, a także z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie.

2.15. Udzielone zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Grupa Kapitałowa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w bilansie jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli podmiotów z Grupy Kapitałowej;
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w bilansie, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceńodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy zgodnie z MSR 37.

Najistotniejsze pozycje udzielonych zobowiązań pozabilansowych stanowią przyznane linie kredytowe oraz udzielone gwarancje.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- 1) wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe” oraz
- 2) wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

2.16. Kapitały własne

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone przez spółki Grupy Kapitałowej zgodnie z obowiązującym prawem oraz ze statutem. Do kapitałów własnych zaliczane są także niepodzielone zyski i niepokryte straty z lat ubiegłych. Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych, inne niż kapitał zakładowy w części, w jakiej jednostka dominująca jest właścicielem jednostki zależnej, dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej. Do kapitałów własnych Grupy Kapitałowej włącza się tylko te części kapitałów własnych jednostek zależnych, które powstały po dniu nabycia udziałów lub akcji przez jednostkę dominującą. W szczególności dotyczy to zmiany kapitałów z tytułu osiągniętego zysku lub poniesionej straty oraz aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

2.16.1. Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy dotyczy jedynie kapitału podmiotu dominującego i wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej.

2.16.2. Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutami Spółek Grupy z odpisów z zysku oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wynikać w związku z działalnością Spółek Grupy.

2.16.3. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz związaną z nimi wartość podatku odroczonego. W bilansie kapitał z aktualizacji wyceny, prezentowany jest w ujęciu netto.

2.16.4. Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka w PKO BP SA tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (Dz. U. z 2002 roku Nr 72, poz. 665, z późniejszymi zmianami.), zwanego dalej „Prawo bankowe”, z zysku po opodatkowaniu i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku.

2.16.5. Kapitały rezerwowe

Kapitały rezerwowe są tworzone z odpisów z zysku netto. Kapitały rezerwowe przeznaczone są wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych.

2.16.6. Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych

Składnik kapitałowy – różnice kursowe – obejmuje różnice kursowe powstałe z przeliczenia na walutę polską wyniku finansowego netto jednostki zagranicznej po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów waluty na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego, ustalonych przez NBP oraz różnice kursowe powstałe z wyceny aktywów netto w jednostce zagranicznej,

Do kapitałów, zaliczany jest także:

- 1) wynik finansowy w trakcie zatwierdzania pomniejszony o planowane dywidendy,
- 2) zadeklarowane po dniu bilansowym, niewypłacone dywidendy.

Wynik finansowy netto roku obrotowego stanowi wynik brutto z rachunku zysków i strat roku bieżącego skorygowany o obciążenie z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych oraz o zyski (straty) udziałowców mniejszościowych.

2.17. Ustalanie wyniku finansowego

Grupa Kapitałowa ujmuje wszystkie istotne pozycje kosztów i przychodów zgodnie z zasadami: memoriału, współmierności przychodów i kosztów, ujmowania i wyceny aktywów i zobowiązań, tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości.

2.17.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek obejmują odsetki, w tym premia i dyskonto z tytułu instrumentów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych do wartości godziwej, z wyjątkiem instrumentów pochodnych, klasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu.

Przychody i koszty odsetkowe ujmowane są na zasadzie memoriałowej i z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Przychody/koszty odsetkowe z tytułu instrumentów pochodnych, zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

W przychodach odsetkowych ujmowane są również rozliczane w czasie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone, wchodzące w skład wyceny instrumentu finansowego.

2.17.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji

Przychody z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału z chwilą wykonania usługi. Do przychodów prowizyjnych zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Grupę Kapitałową za wykonanie czynności niezwiązanych z wewnętrzną stopą zwrotu kredytów, pożyczek i innych należności, a także rozliczane liniowo opłaty za świadczenie usług przez Grupę w okresie dłuższym niż 3 miesiące. Do przychodów prowizyjnych zalicza się także opłaty i prowizje rozliczane w czasie metodą liniową, otrzymane od udzielonych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach płatności.

2.17.3. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat Grupy Kapitałowej w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

2.17.4. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej.

2.17.5. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży.

2.17.6. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i zobowiązań walutowych według obowiązującego na dzień bilansowy średniego kursu NBP oraz z wyceny do wartości godziwej niezrealizowanych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS).

Grupa Kapitałowa wykazała aktywa i zobowiązania pieniężne stanowiące bilansowe i pozabilansowe pozycje walutowe w złotych po przeliczeniu według średniego kursu NBP, obowiązującego na dzień bilansowy. Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów, pożyczek i innych należności wyrażone w walutach obcych, które są tworzone w złotych podlegają uaktualnieniu wraz ze zmianą wartości wyceny aktywów walutowych, na które są tworzone. Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe zaliczane są do rachunku zysków i strat.

2.17.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski ze sprzedaży/likwidacji składników majątku trwałego i aktywów przejętych za długi, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości oraz rozwiązanych rezerw na sprawy sporne i aktywa przejęte za długi. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty ze sprzedaży/likwidacji majątku trwałego, w tym aktywów przejętych za długi, koszty windykacji należności, koszty rezerw na sprawy sporne oraz darowizny.

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się również, w jednostkach zależnych, odpowiednio przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, jak również koszty ich wytworzenia.

Przychody ze świadczenia usług budowlanych (działalność deweloperska) rozpoznawane są z zastosowaniem metody zakończonego kontraktu, polegającej na ujmowaniu w trakcie trwania budowy wszystkich kosztów dotyczących robót budowlanych jako produkcji w toku, natomiast wpłat wnoszonych na poczet nabycia lokali jako przychodów przyszłych okresów.

2.18. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy ujmowany jest jako podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w kapitale.

2.18.1. Podatek bieżący

Podatek dochodowy bieżący obliczany jest na podstawie zysku księgowego brutto skorygowanego o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi, zgodnie z właściwymi przepisami prawa podatkowego. Pozycje te obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek naliczonych do otrzymania i zapłacenia oraz rezerwy na należności, zobowiązania pozabilansowe i inne aktywa.

Przy ustaleniu podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych uwzględniono przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 28 marca 2003 roku w sprawie przedłużenia bankom, realizującym program związany z udzielaniem pożyczek (kredytów) na cele budownictwa mieszkaniowego ze środków Funduszu Hipotecznego, terminów wpłat zaliczek i podatku dochodowego od osób prawnych (Dz. U. Nr 58, poz. 511).

2.18.2. Podatek dochodowy odroczony

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Grupa Kapitałowa tworzy rezerwę oraz aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Wartość podatku dochodowego odroczonego ustalana jest z zastosowaniem metody bilansowej jako zmiana stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy. Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego Grupy Kapitałowej wykazywane są w bilansie odpowiednio po stronie aktywów lub zobowiązań. Zmiana stanu rezerwy oraz aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego zaliczana jest do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego z wyjątkiem skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na kapitał z aktualizacji wyceny, w przypadku których zmiany stanu rezerwy oraz aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego są również rozliczane z kapitałem z aktualizacji wyceny. Przy ustalaniu podatku dochodowego odroczonego uwzględnia się wartość aktywa i rezerwy na odroczony podatek na dzień bilansowy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana na każdy dzień bilansowy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Grupa Kapitałowa dla spółek działających na terytorium Polski stosuje stawkę podatkową w wysokości 19%, natomiast dla spółek działających na terytorium Ukrainy w wysokości 25%.

Grupa Kapitałowa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwości do

wyegzekwowania tytułu prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.19. Ważniejsze szacunki i oceny

Grupa Kapitałowa podczas sporządzania sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą.

Szacunki i założenia, które Grupa Kapitałowa przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach. Założenia, co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Grupa Kapitałowa uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na dzień bilansowy. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Grupę Kapitałową szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Korekty szacunków są rozpoznawane w tym okresie, w którym dokonano zmiany szacunków, jeżeli korekty dotyczą tylko tego okresu. Natomiast, jeżeli korekty wpływają zarówno na okres, w którym dokonano zmiany, jak i na przyszłe okresy są one rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany oraz w okresach przyszłych.

Poniżej przedstawiono najistotniejsze obszary, dla których Grupa dokonuje oszacowań:

2.19.1. Utrata wartości kredytów i pożyczek

Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Bank planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach. Przyjęta metodologia szacowania odpisów z tytułu utraty wartości będzie rozwijana wraz ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania informacji wskazujących na utratę wartości z istniejących oraz wdrażanych aplikacji i systemów informatycznych. W konsekwencji, pozyskiwanie nowych danych może mieć wpływ na poziom odpisów z tytułu utraty wartości w przyszłości. Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat. Gdyby wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek z rozpoznaną indywidualnie utratą wartości uległa zmianie o +/- 10% to szacowana wielkość utraty wartości kredytów i pożyczek uległaby odpowiednio zwiększeniu o 221 milionów złotych lub zmniejszeniu o 97 milionów złotych. Szacunek ten został przeprowadzony dla portfela kredytów i pożyczek, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych

2.19.2. Utrata wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych

Na każdy dzień bilansowy Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych. W przypadku istnienia takiej przesłanki Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość użytkową, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Powyższa prognoza wartości użytkowej wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa Kapitałowa może uzyskać z tytułu dywidend lub wpływów pieniężnych z tytułu ewentualnej sprzedaży inwestycji pomniejszonej o koszty sprzedaży. Przyjęcie innych założeń dotyczących prognozowanych przepływów pieniężnych mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych inwestycji.

2.19.3. Wycena instrumentów pochodnych oraz nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych oraz papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży nienotowanych na aktywnym rynku wyznacza się stosując modele wyceny bazującej na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne oraz założenia używane do wyceny obejmują, w miarę dostępności, dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków. Przy wycenie nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży przyjmowane są również założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta, które wpływają na wycenę instrumentów. Zmiana tych założeń mogłaby mieć wpływ na wycenę wyżej wymienionych instrumentów finansowych.

Stosowane przez Grupę techniki wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych opierają się na krzywej dochodowości konstruowanej na podstawie dostępnych danych rynkowych (stawki depozytów na rynku międzybankowym, kwotowania transakcji IRS). Grupa przeprowadziła symulację w celu ustalenia możliwego wpływu zmiany krzywej dochodowości na wycenę transakcji. Przesunięcie krzywej o 50 bp w górę skutkowałoby wzrostem wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych o 29.724 tys. zł. Analogiczne przesunięcie w odwrotnym kierunku obniżyłoby wycenę o 30.645 tys. zł.

Dłużne nieskarbowe instrumenty finansowe, niebędące przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych, zakwalifikowane do kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży, wycenia się według wartości godziwej, ustalonej poprzez zastosowanie technik wyceny. Przyjęte do wyceny parametry są okresowo weryfikowane z danymi, wynikającymi z transakcji kupna i sprzedaży tych instrumentów, zawieranych przez Bank z podmiotami niepowiązanymi.

Na koniec 2008 roku Bank dokonał jednorazowego przeszacowania wartości godziwej portfela dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, niebędących przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych, zakwalifikowanych do kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży. Przyczyną przeszacowania był zaobserwowany przez Bank w okresie sprawozdawczym znaczący wzrost rentowności (marży ponad stawkę referencyjną) dla wszystkich dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, znajdujących się w obrocie na polskim rynku finansowym.

W ocenie Banku wzrost rentowności na koniec okresu sprawozdawczego wynika ze zmiany ogólnych warunków na rynkach finansowych, w tym przede wszystkim w zakresie płynności. Dokonana osobno analiza nie wskazuje na zwiększenie poziomu ryzyka kredytowego dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, znajdujących się w portfelu Banku.

Oszacowanie poziomu wzrostu rentowności dłużnych nieskarbowych instrumentów finansowych, niebędących przedmiotem obrotu na rynkach regulowanych, zakwalifikowanych do kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży, zostało przeprowadzone osobno dla instrumentów, których emitentami są jednostki samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstwa.

Gdyby doszło do istotnego i długotrwałego wzrostu marż dla dłużnych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, to szacowana kwota przeszacowania wartości godziwej portfela tych papierów wynosiłaby 21,9 mln zł dla wzrostu o 50% niższego od przyjętego oraz 65,7 mln zł dla wzrostu o 50% wyższego od przyjętego.

2.19.4. Kalkulacja rezerwy na odprawy emerytalne, rentowe oraz nagrody jubileuszowe

W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie nagrody jubileuszowe oraz odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia bilansowego. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego. Zwiększenie/zmniejszenie stopy dyskonta finansowego o 0,75 p.p. wpłynie na zwiększenie/zmniejszenie wartości rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe oraz nagrody jubileuszowe o około +/- 20 milionów złotych.

2.19.5. Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych

Przy szacowaniu długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych uwzględniane są następujące czynniki:

- 1) oczekiwane zużycie fizyczne szacowane w oparciu o dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywność wykorzystania, itp.,
- 2) utrata przydatności z przyczyn technologicznych lub rynkowych,
- 3) prawne i inne ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów,
- 4) oczekiwane wykorzystanie składnika aktywów oceniane na podstawie oczekiwanej zdolności produkcyjnej lub wielkości produkcji,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W sytuacji, gdy szacowany okres użytkowania jest krótszy niż okres wynikający z tytułów umownych przyjmuje się szacowany okres użytkowania.

2.20. Zmiany zasad rachunkowości

Poniżej zostały przedstawione nowe lub zmienione regulacje MSSF oraz nowe interpretacje Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF). W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku Grupa Kapitałowa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie zmienionych regulacji.

Zmiany do opublikowanych standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 stycznia 2008 roku

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
KIMSF 11 „Wydanie akcji w ramach grupy i transakcje w nabytych akcjach własnych”	Listopad 2006	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 marca 2007 lub później	Tak	Dotyczy transakcji wydania akcji w ramach Grupy i transakcji w nabytych akcjach własnych.
KIMSF 12 „Porozumienia o świadczeniu usług publicznych”	Listopad 2006	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2008 lub później	Nie	Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie zastosowania istniejących standardów przez podmioty uczestniczące w umowach koncesji na usługi między sektorem publicznym a prywatnym. KIMSF 12 dotyczy umów, w których zlecający kontroluje typ dostarczonych usług, odbiorcę oraz cenę usługi przy pomocy infrastruktury,
KIMSF 14 „Pułap dla aktywów z tytułu programu określonych świadczeń, minimalne wymogi w zakresie finansowania i ich wzajemne oddziaływanie”	Lipiec 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2008 lub później	Tak	Interpretacja zawiera ogólne wytyczne oceny pułapu dla nadwyżki wartości godziwej aktywów programu ponad bieżącą wartość zobowiązania z tytułu programu określonych świadczeń, która może być rozpoznana jako aktyw. Ponadto, KIMSF 14 objaśnia, w jaki sposób statutowe lub umowne wymogi w zakresie minimalnego finansowania mogą wpływać na wysokość aktywa lub zobowiązania z tytułu programu określonych świadczeń.

Powyższe interpretacje nie mają istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Zmiany do publikowanych standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 lipca 2008 roku

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycenia” i MSSF7 „Instrumenty finansowe ujawnienie informacji	Lipiec 2008	1 lipca 2008	Nie	Zmiany doprecyzowują datę, kiedy możliwe jest dokonanie przekwalifikowania instrumentów finansowych z kategorii wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy oraz z kategorii dostępne do sprzedaży w wyjątkowych okolicznościach, które przewidują zmiany do MSR 39 opublikowane 2008 roku. Zmiany, o których mowa wyżej mają zastosowanie począwszy od 1 lipca 2008 roku i żadne zmiany nie mogą zostać wprowadzone retrospektywnie. Zmiana klasyfikacji dokonana 1 listopada 2008 roku i później powinna mieć zastosowanie od dnia dokonania przekwalifikowania i nie może zostać dokonana retrospektywnie.

Grupa nie skorzysta z możliwości przeklasyfikowania instrumentów finansowych od innych kategorii na podstawie zmiany do MSR 39 i MSSF 7 obowiązujących od 1 lipca 2008.

Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do powyższych, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Zmiany do MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” i MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”.	Maj 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później Wcześniejsze stosowanie dozwolone	Tak	Zmiany pozwalają na zastosowanie jako „domniemany koszt” albo wartość godziwą albo wartość bilansową ustaloną według dotychczasowych zasad rachunkowości dla jednostek zależnych, stowarzyszonych oraz współzależnych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym. Ponadto wyeliminowano definicję metody kosztowej i zastąpiono zasadą rozpoznania przychodu w związku z otrzymanymi dywidendami w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.
MSSF 2 „Płatności w formie akcji”	Styczeń 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Zmiana wyjaśnia, że warunkami nabycia uprawnień jest tylko warunek świadczenia usługi oraz warunek związany z wynikami operacyjnymi jednostki. Pozostałe cechy programu płatności w formie akcji nie są uznawane jako warunki nabycia uprawnień. Standard wymaga takiego samego ujęcia anulowania programu przez jednostkę lub inną stronę transakcji powinno być takie samo.
MSSF 3 (Z) „Połączenia jednostek gospodarczych” MSR 27 (Z) „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”	Styczeń 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Zmiany w MSSF 3 dotyczą zakresu standardu, modelu wyceny (model wyceny wartości godziwej), metody nabycia (dodatkowe wytyczne stosowania), nowej terminologii oraz dodatkowych ujawnień. Zmiany w MSR 27 dotyczą aspektów zmian udziałów w jednostce zależnej, alokowania strat jednostki zależnej, utraty kontroli na jednostką zależną.
MSSF 8 „Segmenty operacyjne”	Listopad 2006	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	MSSF 8 zastępuje MSR 14 „Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności”. Standard ten określa nowe wymagania wobec ujawnień informacji dotyczących segmentów działalności, a także informacji dotyczących produktów i usług, obszarów geograficznych, w których prowadzona jest działalność oraz głównych klientów. MSSF 8 wymaga „podejścia zarządczego” do sprawozdawczości o wynikach finansowych segmentów działalności.

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSR 1 (Z) „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Wrzesień 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Najważniejsze zmiany dotyczą: zestawienia zmian w kapitale własnym: obejmującego tylko transakcje z właścicielami natomiast transakcje z innymi stronami prezentowane są jako dochody ogółem (total comprehensive income”); Dodatkowo standard wprowadza zmiany nazw elementów sprawozdania.
MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego”	Marzec 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Zmiana odnosi się do podejścia księgowego dla kosztów finansowania zewnętrznego, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu składnika aktywów, który wymaga znaczącego okresu czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży. W ramach tej zmiany usunięto możliwość natychmiastowego rozpoznania powyższych kosztów w rachunku zysków i strat okresu poniesienia oraz wprowadzono wymóg ich kapitalizacji..
Zmiany do MSR 32 „Instrumenty finansowe: Prezentacja” i MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Luty 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Tak	Zmiany odnoszą się do podejścia księgowego dla niektórych instrumentów finansowych, które charakteryzują się podobieństwem do instrumentów kapitałowych, ale są klasyfikowane jako zobowiązania finansowe. Zgodnie z nowym wymogiem Standardu instrumenty finansowe, takie jak instrumenty finansowe z opcją sprzedaży oraz instrumenty, które nakładają na spółkę obowiązek wypłaty udziału w aktywach netto tylko w przypadku likwidacji spółki, po spełnieniu określonych warunków, są prezentowane jako kapitał własny.
Zmiany do MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” – „Kryteria uznania za pozycję zabezpieczaną”	Lipiec 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Zmiany zawierają wyjaśnienie jak należy w szczególnych okolicznościach stosować zasady określające, czy zabezpieczane ryzyko lub część przepływów pieniężnych spełniają kryteria uznania za pozycję zabezpieczaną. Wprowadzono zakaz wyznaczania inflacji jako możliwego do zabezpieczenia komponentu instrumentu dłużnego o stałej stopie procentowej. Zmiany zabraniają także włączania wartości czasowej do jednostronnie zabezpieczanego ryzyka, gdy opcje traktuje się jako instrument zabezpieczający.
Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Ujawnianie informacji”	Marzec 2009	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Nie	Zmiany wprowadzają trzystopniową hierarchię na potrzeby ujawniania wyceny wartości godziwej oraz wymóg zamieszczania dodatkowych ujawnień dotyczących względnej wiarygodności wyceny wartości godziwej. Ponadto zmiany wyjaśniają i rozszerzają istniejące wcześniej wymagania w zakresie ujawnień dotyczących ryzyka płynności.

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
KIMSF 13 „Programy lojalnościowe dla klientów”	Czerwiec 2007	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2008 lub później	Tak	Określenie sposobu ujmowania programów lojalnościowych przez jednostki prowadzące tego typu programy
KIMSF 15 „Umowy w zakresie sektora nieruchomości”	Lipiec 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2009 lub później	Nie	Interpretacja zawiera ogólne wytyczne jak należy dokonać oceny umowy o usługi budowlane, aby określić, czy jej skutki powinny być prezentowane w sprawozdaniu finansowym zgodnie z MSR 11 Umowy o usługę budowlaną czy też zgodnie z MSR 18 Przychody. Ponadto, KIMSF 15 wskazuje moment rozpoznania przychodu z tytułu wykonania usługi budowlanej.
KIMSF 16 „Rachunkowość zabezpieczeń inwestycji netto w jednostkę zagraniczną”	Lipiec 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 października 2008 lub później	Nie	Interpretacja ta zawiera ogólne wytyczne dotyczące określenia, czy istnieje ryzyko zmian kursów walutowych w zakresie waluty funkcjonalnej jednostki zagranicznej i waluty prezentacji na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania finansowego jednostki dominującej.
KIMSF 17 „Dystrybucja do właścicieli aktywów nie będących środkami pieniężnymi”	Listopad 2008	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie momentu rozpoznania dywidendy, wyceny dywidendy oraz ujęcia różnicy pomiędzy wartością dywidendy a wartością bilansową dystrybuowanych aktywów. Interpretacja wymaga także ujawnienia dodatkowych informacji w przypadku, gdy aktywa przeznaczone do dystrybucji spełniają kryteria uznania za działalność zaniechaną.
KIMSF 18 „Przeniesienie aktywów od klientów”	Styczeń 2009	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lipca 2009 lub później	Nie	Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie ujęcia przeniesienia aktywów od klientów, mianowicie, sytuacje, w których spełniona jest definicja aktywa, identyfikację oddzielnie identyfikowalnych usług (świadczonych usług w zamian za przeniesione aktywo), ujęcie przychodu i ujęcie środków pieniężnych uzyskanych od klientów.
Ulepszenia MSSF Poprawki do MSSF zmieniające 20 standardów			Tak	Poprawki zawierają zmiany w prezentacji, ujmowaniu oraz wycenie oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne. Większość zmian będzie obowiązywać dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2009 roku.

Zarząd nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę zasady rachunkowości. Grupa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania).

3. Informacje dotyczące segmentów działalności

Podstawowy wzór podziału sprawozdawczości Grupy Kapitałowej PKO BP SA oparty jest na segmentach branżowych. Segment branżowy to działalność obejmująca dostarczanie produktów oraz usług, które charakteryzuje podobne ryzyko i dochody - inne niż pozostałe wyszczególnione segmenty branżowe. Jako uzupełniający system sprawozdawczy Grupa Kapitałowa PKO BP SA stosuje segmentację geograficzną, która dostarcza informacje o produktach / usługach świadczonych w określonym środowisku gospodarczym, które podlegają odrębnej analizie ze względu na ryzyko i zwrot z inwestycji innym niż w przypadku segmentów działających w innych środowiskach gospodarczych.

Grupa Kapitałowa PKO BP SA zazwyczaj rozlicza transakcje między segmentami w taki sposób, jakby dotyczyły one podmiotów niepowiązanych – przy zastosowaniu wewnętrznych stawek rozliczeniowych. Wewnętrzny transfer funduszy pomiędzy jednostkami Banku oparty jest o stawki transferowe bazujące na stopach rynkowych. Transakcje pomiędzy segmentami branżowymi odbywają się na normalnych, komercyjnych warunkach.

Wartości aktywów i zobowiązania oraz przychodów i kosztów dla poszczególnych segmentów oparte są o wewnętrzne informacje zarządcze. Poszczególnym segmentom przypisano aktywa i zobowiązania oraz związane z tymi aktywami i zobowiązaniami przychody i koszty.

Segmenty branżowe

Segmenty branżowe zostały wyodrębnione według kryterium grupy klientów oraz produktów. Taki sposób wyodrębnienia segmentów jest koherentny ze sposobem zarządzania biznesem stosowanym przez władze Grupy Kapitałowej PKO BP SA. Podział według segmentów branżowych przedstawia się następująco:

- **segment detaliczny** obejmuje transakcje jednostki dominującej dokonywane z klientami indywidualnymi, klientami małych i średnich przedsiębiorstw oraz transakcje z klientami rynku mieszkaniowego, a także działalność następujących spółek zależnych: KREDOBANK SA, Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego BANKOWY SA, PKO Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA, Grupy Inteligo Financial Services SA, Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService SA oraz Grupy PKO Inwestycje Sp. z o.o.; segment ten obejmuje m. in. następujące produkty i usługi: rachunki bieżące, rachunki oszczędnościowe, lokaty terminowe, usługi private banking, produkty inwestycyjne, karty kredytowe i debetowe, kredyty konsumpcyjne i hipoteczne, a także kredyty gospodarcze dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów rynku mieszkaniowego,
- **segment korporacyjny** obejmuje transakcje jednostki dominującej dokonywane z dużymi klientami korporacyjnymi oraz działalność Grupy Bankowego Funduszu Leasingowego SA; segment ten obejmuje m. in. następujące produkty i usługi: prowadzenie rachunków bieżących, oszczędnościowych i lokat terminowych, przechowywanie papierów wartościowych, produkty walutowe i pochodne, transakcje sell buy back i buy sell back z klientami, kredyty gospodarcze oraz leasing. W ramach tego segmentu Bank zawiera również samodzielnie lub w konsorcjum z innymi bankami umowy finansowania dużych projektów w formie kredytów,
- **segment inwestycyjny** obejmuje działalność inwestycyjną, działalność maklerską, transakcje międzybankowe, instrumentami pochodnymi oraz dłużnymi papierami wartościowymi oraz działalność spółki BTK SA,
- **działalność pozostała** obejmuje wyniki nie zaliczone do pozostałych segmentów oraz wyniki spółki Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.

Aktywa i zobowiązania segmentu są aktywami i zobowiązaniami operacyjnymi wykorzystywanymi przez segment w działalności operacyjnej. Koszty działania poszczególnych segmentów branżowych uwzględniają koszty, które można bezpośrednio przyporządkować do danego segmentu, jak również te, które można przypisać do segmentu w oparciu o racjonalne przesłanki.

W poniższych tabelach przedstawione zostały dane dotyczące przychodów i wyników poszczególnych segmentów branżowych Grupy Kapitałowej za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku, a także wybranych aktywów i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku.

Począwszy od stycznia 2008 roku Grupa Kapitałowa PKO BP SA dokonała zmian w zasadach wyznaczania wyników segmentów branżowych oraz sposobu i zakresu ich wyodrębnienia, tj. dominującym kryterium segmentacji jest kryterium grupy klientów. Z tego względu prezentowany dotychczas segment mieszkaniowy, obejmujący głównie udzielanie kredytów mieszkaniowych, jest obecnie ujmowany w segmencie detalicznym. Dane za 2007 rok zostały odpowiednio przekształcone w celu zapewnienia porównywalności.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Działalność kontynuowana			Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO BP SA
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny	Segment inwestycyjny	
Wynik odsetkowy	5 563 243	419 247	144 825	6 127 315
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 119 328	198 448	94 033	2 411 809
Wynik pozostały	781 871	171 797	(104 372)	849 296
Wynik na operacjach finansowych	697	15 589	(220 401)	(204 115)
Wynik z pozycji wymiany	501 719	146 729	91 309	739 757
Przychody z tytułu dywidend	-	-	21 956	21 956
Wynik z pozostałej działalności operacyjnej	253 455	35 479	2 764	291 698
Przychody/koszty na rzecz klientów wewnętrznych	26 000	(26 000)	-	-
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości przypisany do segmentów	(811 929)	(311 444)	(15 944)	(1 139 317)
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości nieprzypisany do segmentów	-	-	-	8 921
Koszty działania banku, w tym:	(3 906 530)	(283 317)	(106 428)	(4 296 275)
Amortyzacja	(387 302)	(34 417)	(8 185)	(429 904)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i współzależnych	-	-	-	15 594
Wynik segmentu (brutto)	3 745 983	194 731	12 114	3 977 343
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	-	(838 156)
Zyski i straty udziałowców mniejszościowych	-	-	-	18 513
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą	3 745 983	194 731	12 114	3 120 674

31.12.2008	Segment detaliczny	Segment korporacyjny	Segment inwestycyjny	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO BP SA
Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	(1 516 289)	(478 246)	(77 512)	(2 072 047)
Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utraty w okresie	704 360	166 802	61 568	932 730
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości przypisany do segmentów	(811 929)	(311 444)	(15 944)	(1 139 317)
Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	-	-	-	(86 136)
Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utraty w okresie	-	-	-	95 057
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości nieprzypisany do segmentów	-	-	-	8 921

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	Działalność kontynuowana			Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO BP SA
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny	Segment inwestycyjny	
AKTYWA	87 212 981	32 366 023	15 056 982	134 635 986
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych	-	-	-	247 145
Nakłady inwestycyjne	778 794	91 104	19 464	889 362
ZOBOWIĄZANIA	89 980 263	21 918 299	8 739 408	120 637 970

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Działalność kontynuowana			Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO BP SA
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny	Segment inwestycyjny	
Wynik odsetkowy	4 131 418	258 111	257 038	4 646 567
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 075 309	139 541	116 997	2 331 847
Wynik pozostały	571 193	71 309	81 429	723 931
Wynik na operacjach finansowych	3 933	6 220	(76 924)	(66 771)
Wynik z pozycji wymiany	305 597	72 595	151 587	529 779
Przychody z tytułu dywidend	-	-	3 293	3 293
Wynik z pozostałej działalności operacyjnej	238 798	15 359	3 473	257 630
Przychody/koszty na rzecz klientów wewnętrznych	22 865	(22 865)	-	-
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości przypisane do segmentów	(189 383)	82 386	292	(106 705)
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości nieprzypisane do segmentów	-	-	-	50 062
Koszty działania banku	(3 793 769)	(186 426)	(60 649)	(4 040 844)
Amortyzacja	(356 468)	(21 587)	(4 110)	(382 165)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i współzależnych	-	-	-	4 372
Wynik segmentu (brutto)	2 794 768	364 921	395 107	3 609 230
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	-	(667 838)
Zyski i straty udziałowców mniejszościowych	-	-	-	37 760
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą	2 794 768	364 921	395 107	2 903 632

31.12.2007	Segment detaliczny	Segment korporacyjny	Segment inwestycyjny	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO BP SA
Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	(652 117)	(580 486)	(5 908)	(1 238 511)
Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utraty w okresie	462 734	662 872	6 200	1 131 806
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości przypisany do segmentów	(189 383)	82 386	292	(106 705)
Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	-	-	-	(57 166)
Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utraty w okresie	-	-	-	107 228
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości nieprzypisany do segmentów	-	-	-	50 062

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	Działalność kontynuowana			Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO BP SA
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny	Segment inwestycyjny	
AKTYWA	66 046 631	22 357 809	20 133 160	108 537 600
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i współzależnych	-	-	-	178 584
Nakłady inwestycyjne	579 001	193 371	10 354	782 726
ZOBOWIĄZANIA	75 280 739	15 061 339	6 216 507	96 558 585

Segmenty geograficzne

Działalność Grupy Kapitałowej PKO BP SA prowadzona jest na Ukrainie – poprzez KREDOBANK SA oraz Spółkę UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Polska	Ukraina	Razem
Wynik odsetkowy	5 983 870	143 445	6 127 315
Wynik prowizyjny	2 368 449	43 360	2 411 809
Wynik pozostały	852 750	(3 454)	849 296
Koszty działania	(4 153 602)	(142 673)	(4 296 275)
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości	(866 457)	(263 939)	(1 130 396)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i współzależnych	-	-	15 594
Wynik segmentu (brutto)	4 185 010	(223 261)	3 977 343
Zysk/strata netto przypadający na jednostkę dominującą	3 277 342	(172 262)	3 120 674

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	Polska	Ukraina	Razem
Aktywa segmentu	132 777 717	1 858 269	134 635 986
Zobowiązania segmentu	119 220 032	1 417 938	120 637 970

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Polska	Ukraina	Razem
Wynik odsetkowy	4 529 874	116 693	4 646 567
Wynik prowizyjny	2 293 859	37 988	2 331 847
Wynik pozostały	738 769	(14 838)	723 931
Koszty działania	(3 941 768)	(99 076)	(4 040 844)
Wynik z tytułu odpisów na utratę wartości	(39 613)	(17 030)	(56 643)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i współzależnych	-	-	4 372
Wynik segmentu (brutto)	3 581 121	23 737	3 609 230
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą	2 881 351	17 909	2 903 632

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	Polska	Ukraina	Razem
Aktywa segmentu	106 566 506	1 971 094	108 537 600
Zobowiązania segmentu	94 808 497	1 750 088	96 558 585

4. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek

	2008	2007
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom ¹⁾	7 776 107	5 231 586
Przychody z tytułu papierów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	444 426	561 346
Przychody z tytułu lokat w innych bankach ¹⁾	388 768	491 078
Przychody z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych ¹⁾	345 130	245 352
Przychody z tytułu papierów przeznaczonych do obrotu	64 046	24 527
Pozostałe ¹⁾	15 304	5 444
Razem	9 033 781	6 559 333

Koszty z tytułu odsetek

	2008	2007
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów ²⁾	(2 655 044)	(1 697 116)
Koszty z tytułu własnej emisji papierów dłużnych ²⁾	(131 721)	(28 711)
Koszty z tytułu depozytów innych banków ²⁾	(49 465)	(106 678)
Inne	(70 236)	(80 261)
Razem	(2 906 466)	(1 912 766)

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku łączna kwota przychodów odsetkowych obliczona z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do aktywów finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wyniosła ^{*)} 8 525 309 tysięcy złotych (w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku: 5 973 460 tysięcy złotych). W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku kwota kosztów odsetkowych obliczona z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do zobowiązań finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wyniosła ^{**) (2 836 425) tysiące złotych. W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku kwota ta wynosiła (1 833 504) tysiące złotych.}

Zyski i straty netto dotyczące aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	2008	2007
Zyski i straty dotyczące aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	7 457 576	5 865 284
Przychody z tytułu odsetek od kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7 776 107	5 231 586
Przychody z tytułu odsetek od lokat w innych bankach	388 768	491 078
Przychody z prowizji i opłat od udzielonych kredytów i pożyczek	315 641	267 169
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom i należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(1 018 075)	(127 954)
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności leasingu finansowego	(4 865)	3 405
Straty dotyczące zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(2 836 230)	(1 832 505)
Koszty z tytułu odsetek od zobowiązań wobec klientów	(2 655 044)	(1 697 116)
Koszty z tytułu odsetek od depozytów innych banków	(49 465)	(106 678)
Koszty z tytułu odsetek od emisji papierów dłużnych	(131 721)	(28 711)
Wynik netto	4 621 346	4 032 779

^{*)} stanowi sumę pozycji oznaczonych indeksem ¹⁾

^{**)} stanowi sumę pozycji oznaczonych indeksem ²⁾ powiększoną o koszty premii dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży stanowiących element pozycji „Inne”, w kwocie (195) tysięcy złotych w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku oraz (999) tysięcy złotych w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku.

5. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat

	2008	2007
Przychody od aktywów finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym:	315 641	267 169
Z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	315 641	267 169
Pozostałe prowizje	2 828 063	2 815 040
Z tytułu kart płatniczych	851 370	703 023
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	805 449	770 642
Z tytułu obsługi funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	448 071	630 190
Z tytułu ubezpieczenia kredytów	225 063	202 260
Z tytułu operacji kasowych	188 345	204 077
Z tytułu operacji papierami wartościowymi	43 845	87 742
Z tytułu masowych operacji zagranicznych	41 181	36 878
Z tytułu sprzedaży i dystrybucji znaków wartościowych	21 738	28 523
Inne*	203 001	151 705
Z tytułu usług powierniczych	1 056	1 207
Razem	3 144 760	3 083 416

* Pozycja „Inne” obejmuje m.in. prowizje: za wprowadzenie akcji spółek do obrotu giełdowego, sprzedaży obligacji, z tytułu home banking oraz z tytułu opłat manipulacyjnych i podobnych operacji.

Koszty z tytułu prowizji i opłat

	2008	2007
Z tytułu kart płatniczych	(309 766)	(254 078)
Z tytułu usług akwizycyjnych	(134 773)	(129 005)
Z tytułu ubezpieczeń kredytów	(94 140)	(152 205)
Z tytułu kosztów poniesionych za zarządzanie aktywami	(73 719)	(126 606)
Z tytułu prowizji za usługi operacyjne innych banków	(8 118)	(9 264)
Z tytułu prowizji zapłaconych PPUP	(5 240)	(5 735)
Inne*	(107 195)	(74 676)
Razem	(732 951)	(751 569)

* Pozycja „Inne” obejmuje m.in.: koszty opłat poniesionych przez DM na rzecz GPW i KDPW, koszty poniesione w obrocie dewizowym, koszty usług rozliczeniowo-rozrachunkowych oraz koszty prowizji zapłacone pośrednikom.

6. Przychody z tytułu dywidend

	2008	2007
Przychody z tytułu dywidend od emitentów:		
Papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	21 905	3 272
Papierów zakwalifikowanych jako przeznaczone do obrotu	51	21
Razem	21 956	3 293

7. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej

	2008	2007
Instrumenty pochodne	(159 232)	261 210
Instrumenty dłużne	(36 254)	(337 105)
Instrumenty kapitałowe	(5 716)	2 589
Pozostałe	73	(8)
Razem	(201 129)	(73 314)

2008	Zyski	Straty	Wynik
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	11 968 527	(12 132 884)	(164 357)
Instrumenty finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	162 863	(199 635)	(36 772)
Razem	12 131 390	(12 332 519)	(201 129)

2007	Zyski	Straty	Wynik
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	5 963 271	(5 710 748)	252 523
Instrumenty finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	125 065	(450 902)	(325 837)
Razem	6 088 336	(6 161 650)	(73 314)

Całkowita kwota zmiany wartości godziwych instrumentów finansowych wycenionych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ustalonych z wykorzystaniem technik wyceny (w przypadku braku publikowanych notowań ustalonych na aktywnym rynku) w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku wyniosła (159 159) tysięcy złotych (w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku: 261 202 tysięcy złotych).

Zmiany wartości godziwej w rachunkowości zabezpieczeń

Grupa Kapitałowa PKO BP SA w latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie stosowała rachunkowości zabezpieczeń.

8. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

	2008	2007
Kwota zysku ujęta bezpośrednio w kapitale własnym	12 049	-
Kwota straty ujęta bezpośrednio w kapitale własnym	-	(69 212)
Kwota ujęta bezpośrednio w kapitale własnym (wykazana jako element zmiany w kapitale z aktualizacji wyceny)	12 049	(69 212)
Kwota zysku usunięta z kapitału własnego	2 836	7 579
Kwota straty usunięta z kapitału własnego	(5 822)	(1 036)
Kwota usunięta z kapitału własnego (wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych)	(2 986)	6 543
Razem	9 063	(62 669)

9. Wynik z pozycji wymiany

	2008	2007
Różnice kursowe wynikające z instrumentów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(2 206 584)	255 445
Różnice kursowe z operacji wymiany	2 946 341	274 334
Razem	739 757	529 779

10. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

	2008	2007
Pozostałe przychody operacyjne		
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	213 073	324 824
Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	31 150	19 469
Przychody uboczne	25 162	25 257
Sprzedaż, likwidacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	15 065	24 702
Otrzymane odszkodowania, kary i grzywny	14 228	20 122
Przychody ze sprzedaży udziałów w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych	13 171	1 101
Inne*	210 576	99 091
Razem	522 425	514 566

* Pozycja "Inne" obejmuje m.in.: rozwiązanie rezerw (np.: na koszty serwisu sprzętu komputerowego i oprogramowania, koszty usług konsultacyjno - doradczych, zwrot kosztów postępowania windykacyjnego).

	2008	2007
Pozostałe koszty operacyjne		
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	(81 114)	(123 602)
Sprzedaż, likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(28 321)	(23 636)
Koszty uboczne Banku	(5 570)	(4 224)
Koszty przekazanych darowizn	(5 245)	(8 348)
Koszty budowy środków trwałych oraz nakłady na wartości niematerialne bez efektu gospodarczego	(426)	(4 013)
Inne*	(110 051)	(93 113)
Razem	(230 727)	(256 936)

* Pozycja "Inne" obejmuje m.in.: koszty zastępstwa procesowego zapłacone przez bank oraz koszty z tytułu wypłaconych zaliczek komorniczych.

11. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Zwiększenia				Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących netto – wpływ na rachunek zysków i strat
	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Różnice kursowe	Inne	Zmniejszenie odpisów aktualizujących z tytułu spisania aktywów z bilansu, nie wpływające na rachunek zysków i strat	Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utruty w okresie	Różnice kursowe	Inne		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	26 849	11 486	-	51	2 470	9 272	880	73	25 691	(2 214)
wyceniane wg wartości godziwej przez kapitały (nienotowane na giełdach)	18 620	11 486	-	51	-	9 272	880	73	19 932	(2 214)
instrumenty finansowe wyceniane wg ceny nabycia (niekwotowane instrumenty kapitałowe i powiązane z nimi instrumenty pochodne)	8 229	-	-	-	2 470	-	-	-	5 759	-
Kredyty i pożyczki udzielone Klientom i należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	2 415 879	1 890 219	-	33 095	473 856	867 279	52 071	-	2 945 987	(1 022 940)
Sektor niefinansowy	2 296 320	1 872 417	-	5 028	473 856	857 863	49 826	-	2 792 220	(1 014 554)
kredyty konsumpcyjne	654 328	872 143	-	-	358 173	448 722	3 923	-	715 653	(423 421)
kredyty mieszkaniowe	493 525	267 288	-	-	49 088	167 433	8 579	-	535 713	(99 855)
kredyty gospodarcze	1 148 467	732 986	-	5 028	66 595	241 708	37 324	-	1 540 854	(491 278)
Sektor finansowy	50 580	11 610	-	28 067	-	2 376	2 245	-	85 636	(9 234)
należności od banków	276	-	-	28 067 *	-	232	-	-	28 111	232
kredyty gospodarcze	50 304	11 610	-	-	-	2 144	2 245	-	57 525	(9 466)
Sektor budżetowy	29 184	1 327	-	-	-	7 040	-	-	23 471	5 713
kredyty gospodarcze	29 184	1 327	-	-	-	7 040	-	-	23 471	5 713
Należności z tytułu leasingu finansowego	39 795	4 865	-	-	-	-	-	-	44 660	(4 865)
Rzeczowe aktywa trwałe	3 053	532	-	-	477	1 073	-	-	2 035	541
Wartości niematerialne	15 373	76 360	-	-	-	-	-	-	91 733	(76 360)
Inwestycje w jednostki wyceniane metodą praw własności	64 814	1 152	-	-	38	61 568	-	-	4 360	60 416
Pozostałe	138 861	178 434	-	2 623	604	88 595	2 641	8 529	219 549	(89 839)
Razem	2 664 829	2 158 183	-	35 769	477 445	1 027 787	55 592	8 602	3 289 355	(1 130 396)

* wartość 28 067 tysięcy złotych dotyczy odpisów aktualizujących na należności banku zagranicznego. Wynik z tytułu odpisu został ujęty w innych pozycjach rachunku zysków i strat, tj. „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej oraz „Wynik z pozycji wymiany;

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej
Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku

(w tysiącach złotych)

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Zwiększenia				Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących netto – wpływ na rachunek zysków i strat
	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Różnice kursowe	Inne	Zmniejszenie odpisów aktualizujących z tytułu spisania aktywów z bilansu, nie wpływające na rachunek zysków i strat	Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utruty w okresie	Różnice kursowe	Inne		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	30 051	6 024	-	-	-	8 503	6	717	26 849	2 479
wyceniane wg wartości godziwej przez kapitały (nienotowane na giełdach)	14 937	5 992	-	-	-	2 303	6	-	18 620	(3 689)
instrumenty finansowe wyceniane wg ceny nabycia (niekwotowane instrumenty kapitałowe i powiązane z nimi instrumenty pochodne)	15 114	32	-	-	-	6 200	-	717	8 229	6 168
Kredyty i pożyczki udzielone klientom i należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	2 447 351	1 211 765	-	-	143 006	1 087 216	13 015	-	2 415 879	(124 549)
Sektor niefinansowy	2 325 650	1 182 121	-	-	140 517	1 058 820	12 114	-	2 296 320	(123 301)
kredyty konsumpcyjne	504 697	457 714	-	-	83 603	223 893	587	-	654 328	(233 821)
kredyty mieszkaniowe	531 772	186 285	-	-	-	223 997	535	-	493 525	37 712
kredyty gospodarcze	1 289 181	538 122	-	-	56 914	610 930	10 992	-	1 148 467	72 808
Sektor finansowy	43 439	14 756	-	-	2 489	4 225	901	-	50 580	(10 531)
należności od banków	329	-	-	-	-	53	-	-	276	53
kredyty gospodarcze	43 110	14 756	-	-	2 489	4 172	901	-	50 304	(10 584)
Sektor budżetowy	35 062	14 888	-	-	-	20 766	-	-	29 184	5 878
kredyty gospodarcze	35 062	14 888	-	-	-	20 766	-	-	29 184	5 878
Należności z tytułu leasingu finansowego	43 200	-	-	-	-	3 405	-	-	39 795	3 405
Rzeczowe aktywa trwałe	51 219	1 574	-	80	-	49 820	-	-	3 053	48 246
Wartości niematerialne	31 681	-	-	-	-	16 308	-	-	15 373	16 308
Inwestycje w jednostki wyceniane metodą praw własności	62 186	5 876	-	-	410	-	-	2 838	64 814	(5 876)
Pozostałe	150 937	70 438	16	269	3 424	77 187	2 188	-	138 861	6 749
Razem	2 773 425	1 295 677	16	349	146 840	1 239 034	15 209	3 555	2 664 829	(56 643)

12. Ogólne koszty administracyjne

	2008	2007
Świadczenia pracownicze	(2 429 394)	(2 288 712)
Koszty rzeczowe	(1 356 437)	(1 288 548)
Amortyzacja	(429 904)	(382 165)
Podatki i opłaty	(63 803)	(67 737)
Składka i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(16 737)	(13 682)
Razem	(4 296 275)	(4 040 844)

Koszty wynagrodzeń/Świadczenia pracownicze

	2008	2007
Wynagrodzenia	(2 023 863)	(1 841 549)
Ubezpieczenia	(304 878)	(375 679)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(100 653)	(71 484)
Razem	(2 429 394)	(2 288 712)

13. Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych i współzależnych

Nazwa jednostki	2008	2007
Podmioty współzależne		
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	414	(3 678)
Grupa Kapitałowa Centrum Haffnera Sp. z o.o.	(4)	1 963
Podmioty stowarzyszone		
Bank Pocztowy SA	11 327	5 875
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	3 827	-
Agencja Inwestycyjna „CORP” SA	41	150
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	(11)	28
Podmiot stowarzyszony Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA		
FINDER SA*	-	34
Razem	15 594	4 372

* w dniu 15 września 2008 roku akcje spółki zostały zbyte

Dodatkowe informacje dotyczące podmiotów współzależnych i stowarzyszonych zawarte są w Nocie 1 „Informacje ogólne” i w Nocie 47 „Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej”.

14. Podatek dochodowy

	2008	2007
Skonsolidowany rachunek zysków i strat		
Bieżące obciążenie podatkowe	(1 001 835)	(716 704)
Odroczony podatek dochodowy związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	163 679	48 866
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(838 156)	(667 838)
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym kapitale własnym związane z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(12 735)	11 001
Razem	(850 891)	(656 837)

	2008	2007
Wynik finansowy brutto przed opodatkowaniem	3 977 343	3 609 230
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19% (2007: 19%)	(755 695)	(685 753)
Efekt innych stawek podatkowych jednostek zagranicznych*	(2 338)	(1 424)
Wpływ trwałych różnic kursowych pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym:	(84 280)	21 065
Wpływ utworzenia odpisu aktualizującego niestanowiącego kosztów podatkowych (KREDOBANK)	(67 659)	-
Wpływ utworzenia /rozwiązania rezerwy oraz aktualizacji wartości, niestanowiące kosztów/przychodów podatkowych	(56 084)	31 051
Wpływ pozostałych kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	33 164	(23 431)
Wpływ przychodów z tytułu dywidend	21 140	9 711
Wpływ innych przychodów wolnych od opodatkowania	2 330	3 363
Wpływ pozostałych różnic trwałych	(17 171)	371
Wpływ innych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym darowizny	(1 196)	(7 573)
Rozliczenie straty podatkowej	5 353	5 847
Podatek dochodowy wykazany w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(838 156)	(667 838)
Efektywna stopa podatkowa	21,07%	18,50%
Różnica przejściowa wynikająca z podatku odroczonego wykazana w rachunku zysków i strat	163 679	48 866
Razem bieżące obciążenie podatkowe wykazywane w rachunku zysków i strat, w tym:	(1 001 835)	(716 704)
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19% (2007: 19%)	(1 001 824)	(714 881)
Efekt innych stawek podatkowych jednostek zagranicznych	(11)	(1 823)

*Na dzień 31 grudnia 2008 roku w KREDOBANKU SA nie występuje obciążenie z tytułu bieżącego podatku dochodowego (na dzień 31 grudnia 2007 roku obciążenie wynosiło 7 597 tysięcy złotych).

Zobowiązania/należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	31.12.2008	31.12.2007
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	6 649	187 939
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	472 228	9 932

Spółki Grupy Kapitałowej PKO BP SA są podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Wartość ustalonego bieżącego zobowiązania Spółek przekazywana jest na rzecz właściwych dla nich miejscowo urzędów skarbowych. Ostateczne uregulowanie zobowiązania poszczególnych Spółek Grupy Kapitałowej z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych za 2008 rok następuje w ustawowym terminie tj. 31 marca 2009 roku po danym roku bilansowym.

Władze podatkowe mogą kontrolować prawidłowość rozliczeń z tytułu podatków w okresie 5 lat licząc od końca roku, w którym upłynął termin złożenia deklaracji podatkowej.

Aktywo/rezerwa z tytułu podatku odroczonego

	Skonsolidowany bilans		Skonsolidowany rachunek zysków i strat	
	31.12.2008	31.12.2007	2008	2007
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone od należności (kredytów)	100 892	99 944	948	4 314
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych w sytuacji normalnej	258 759	277 827	(19 068)	(16 633)
Odsetki od papierów wartościowych	44 113	28 126	15 987	(7 895)
Wycena papierów wartościowych, w tym:	11 486	1 901	-	-
odniesiona na wynik	6 365	705	5 660	(2 535)
odniesiona na kapitał	5 121	1 196	-	-
Różnica pomiędzy wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego	196 000	133 926	62 074	61 133
Pozostała wartość dodatnich różnic przejściowych, w tym:	34 612	7 250	-	-
odniesiona na wynik	23 662	7 382	16 280	(9 714)
odniesiona na kapitał	10 950	(132)	-	-
Rezerwa brutto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	645 862	548 974	-	-
odniesiona na wynik	629 791	547 910	81 881	28 670
odniesiona na kapitał	16 071	1 064	-	-
Aktywo z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone od zobowiązań	223 004	138 252	84 752	(5 097)
Wycena papierów wartościowych, w tym:	27 825	33 217	-	-
odniesiona na wynik	14 759	22 065	(7 306)	3 008
odniesiona na kapitał	13 066	11 152	-	-
Wycena instrumentów pochodnych	77 734	62 331	15 403	18 300
Rezerwa na świadczenia pracownicze	110 037	88 874	21 163	5 219
Odpisy z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych	159 789	79 193	80 596	32 646
Korekta wyceny ESP	166 449	149 499	16 950	16 620
Pozostała wartość ujemnych różnic przejściowych, w tym:	99 676	65 316	-	-
odniesiona na wynik	99 318	65 316	34 002	6 837
odniesiona na kapitał	358	-	-	-
Aktywo brutto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	864 514	616 682	-	-
odniesione na wynik	851 090	605 530	245 560	77 533
odniesione na kapitał	13 424	11 152	-	-
Łączny efekt różnic przejściowych, w tym:	(218 652)	(67 708)	-	-
odniesiona na wynik	(221 299)	(57 620)	-	-
odniesiona na kapitał	2 647	(10 088)	-	-
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowane w bilansie)	239 237	72 154	-	-
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowana w bilansie)	20 585	4 446	-	-
Wpływ netto podatku odroczonego na rachunek zysków i strat	-	-	(163 679)	(48 866)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku pozostała do rozliczenia strata podatkowa w spółkach Grupy Kapitałowej wynosi 18 451 tysięcy złotych. Ostatnim rokiem, w którym strata ta może być wykorzystana jest rok 2013.

W aktywie z tytułu odroczonego podatku dochodowego na dzień 31 grudnia 2008 roku nie uwzględniono wartości dotyczących poniesionych strat podatkowych.

15. Zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję obliczany jest w oparciu o zysk lub stratę przypadającą na zwykłych akcjonariuszy Banku poprzez podzielenie zysku lub straty, która na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

Zysk na jedną akcję

	2008	2007
Zysk przypadający na akcjonariuszy zwykłych (w tys. PLN)	3 120 674	2 903 632
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w tys.)	1 000 000	1 000 000
Zysk przypadający na jedną akcję (w PLN na akcję)	3,12	2,90

Zysk na jedną akcję z działalności zaniechanej

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wystąpiły istotne koszty i przychody z tytułu działalności zaniechanej.

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję, obliczany jest na podstawie zysku przypadającej na zwykłych akcjonariuszy poprzez podzielenie zysku, która na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu, skorygowaną o wpływ wszystkich rozwadniających potencjalnych akcji zwykłych.

W Banku zarówno w 2008 roku jak i w 2007 roku nie występowały instrumenty rozwadniające zysk przypadający na jedną akcję.

Rozwodniony zysk z działalności zaniechanej przypadający na jedną akcję

W latach zakończonych dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku w Banku nie wystąpiły istotne koszty i przychody z tytułu działalności zaniechanej.

16. Dywidendy wypłacone i zaproponowane do wypłaty

Bank nie ujmuje dywidend zadeklarowanych po dniu bilansowym jako zobowiązań występujących na dzień bilansowy.

W uchwale podjętej w dniu 1 grudnia 2008 roku Zarząd Banku zadeklarował, że zamierza wystąpić do Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z wnioskiem o wstrzymanie wypłaty dywidendy z zysku za 2008 rok.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA w dniu 29 kwietnia 2008 roku podjęło uchwałę nr 3 w sprawie przeznaczenia zysku spółki za 2007 rok na wypłatę dywidendy dla PKO BP SA w kwocie 92 250 tysięcy złotych oraz dla udziałowców mniejszościowych w kwocie 30 750 tysięcy złotych.

Zwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o. w dniu 17 czerwca 2008 roku podjęło uchwałę nr 4 w sprawie przeznaczenia zysku spółki za 2007 rok w kwocie 7 942 tysięcy złotych na wypłatę dywidendy dla PKO BP SA oraz uchwałę nr 5 w sprawie przeznaczenia zysku spółki za 2006 rok w kwocie 8 685 tysięcy złotych na wypłatę dywidendy dla PKO BP SA.

17. Kasa, środki w Banku Centralnym

	31.12.2008	31.12.2007
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	3 419 832	2 972 067
Gotówka	2 415 016	1 708 906
Inne środki	2 044	1 654
Razem	5 836 892	4 682 627

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego. Bank musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Środki na rachunku rezerwy obowiązkowej są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy redyskontowej weksli; na dzień 31 grudnia 2008 roku oprocentowanie to wynosiło 4,73 %.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku nie wystąpiły ograniczenia w dysponowaniu środkami.

18. Należności od banków

	31.12.2008	31.12.2007
Lokaty w innych bankach	2 106 309	4 676 670
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	603 200	14 397
Rachunki bieżące	383 847	183 784
Udzielone kredyty i pożyczki	290 475	372 282
Środki pieniężne w drodze	7 879	14 379
Razem	3 391 710	5 261 512
Odpis z tytułu utraty wartości należności	(28 111)	(276)
w tym odpis na należność od banku zagranicznego	(28 111)	-
Razem netto	3 363 599	5 261 236

Wartość nominalna lokat w innych bankach oprocentowanych stopą stałą wynosi na dzień 31 grudnia 2008 roku 725 086 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku: 4 596 601 tysięcy złotych). W większości lokaty te zawierane były na krótkie terminy. Wartość nominalna lokat w innych bankach oprocentowanych stopą zmienną wynosi na dzień 31 grudnia 2008 roku 1 377 925 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 200 tysięcy złotych). Łączna wartość odsetek od lokat w innych bankach na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 3 298 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 79 869 tysięcy złotych).

Ryzyko związane z należnościami od banków zostało szerzej opisane w Nocie 52 „Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi.”

19. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe	1 491 524	1 193 255
emitowane przez Skarb Państwa	1 491 398	1 193 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	126	126
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	4 623	9 664
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 496 147	1 202 919

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz za dzień 31 grudnia 2007 roku według wartości bilansowej (wartości nominalne w terminach kontraktowej zapadalności, odsetki, premie, dyskonto w przedziale do 1 miesiąca)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	184 104	107 913	1 044 291	136 930	18 286	1 491 524
emitowane przez Skarb Państwa	184 104	107 913	1 044 165	136 930	18 286	1 491 398
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	126	-	-	126
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane	4 623	-	-	-	-	4 623
Razem	188 727	107 913	1 044 291	136 930	18 286	1 496 147

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa na dzień 31 grudnia 2008 roku w PLN wynosiła 5,70%, w EUR wynosiła 3,80%. Portfel dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu na dzień 31 grudnia 2008 roku obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

- bony skarbowe 797 400
- obligacje skarbowe 701 495
- obligacje w EUR 18 776
- obligacje komunalne 124

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	55 507	65 310	206 577	516 795	349 066	1 193 255
emitowane przez Skarb Państwa	55 507	65 310	206 451	516 795	349 066	1 193 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	-	126	-	-	126
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane	9 664	-	-	-	-	9 664
Razem	65 171	65 310	206 577	516 795	349 066	1 202 919

Średnia rentowność dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa na dzień 31 grudnia 2007 roku w PLN wynosiła 5,97%, w EUR wynosiła 4,38%. Portfel dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu na dzień 31 grudnia 2007 roku obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

- bony skarbowe 61 780
- obligacje skarbowe 1 108 839
- obligacje w EUR 7 164
- obligacje komunalne 123

20. Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne stosowane przez Grupę Kapitałową

W ramach swojej działalności Bank i inne spółki Grupy Kapitałowej wykorzystują różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Grupa Kapitałowa posiadała następujące instrumenty pochodne:

Rodzaj kontraktu	31.12.2008		31.12.2007	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	2 599 375	2 554 343	882 368	814 180
FRA	128 673	124 489	146 575	144 704
FX Swap	22 350	359 114	73 193	67 132
CIRS	56 289	2 391 272	410 927	200 717
Forward	204 356	135 645	28 109	36 375
Opcje	574 434	585 414	15 528	16 424
Inne	12 193	60	36	393
Razem	3 597 670	6 150 337	1 556 736	1 279 925

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Bank stanowią kontrakty terminowe a najczęściej wykorzystywanymi typami instrumentów pochodnych są: IRS, FRA, FX Swap, CIRS, Forward. Pozostałe spółki zależne Grupy Kapitałowej mogą zawierać transakcje instrumentami pochodnymi wyłącznie w celu zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej danej spółki (portfel bankowy).

Pochodne instrumenty finansowe na dzień 31 grudnia 2008 roku

Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (ujemna)	Wartość godziwa (dodatnia)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	8 412 022	5 912 134	-	-	-	14 324 156	359 114	22 350
Zakup walut	4 119 551	2 881 423	-	-	-	7 000 974	-	-
Sprzedaż walut	4 292 471	3 030 711	-	-	-	7 323 182	-	-
Forward walutowy	2 169 940	1 461 216	2 257 988	71 982	-	5 961 126	135 645	204 356
Zakup walut	1 092 233	722 149	1 158 628	38 634	-	3 011 644	-	-
Sprzedaż walut	1 077 707	739 067	1 099 360	33 348	-	2 949 482	-	-
Opcje	2 700 929	3 127 560	9 114 775	2 787 136	-	17 730 400	585 414	574 434
Zakup	1 341 215	1 584 392	4 592 486	1 395 541	-	8 913 634	-	-
Sprzedaż	1 359 714	1 543 168	4 522 289	1 391 595	-	8 816 766	-	-
Cross Currency IRS	-	514 182	2 757 368	23 967 698	7 884 073	35 123 321	2 391 272	56 289
Zakup	-	234 032	1 312 617	11 206 796	3 660 398	16 413 843	-	-
Sprzedaż	-	280 150	1 444 751	12 760 902	4 223 675	18 709 478	-	-
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	14 720 690	21 432 000	81 076 130	147 666 718	17 983 432	282 878 970	2 554 343	2 599 375
Zakup	7 360 345	10 716 000	40 538 065	73 833 359	8 991 716	141 439 485	-	-
Sprzedaż	7 360 345	10 716 000	40 538 065	73 833 359	8 991 716	141 439 485	-	-
Forward Rate Agreement (FRA)	16 326 000	17 354 000	31 410 000	2 300 000	-	67 390 000	124 489	128 673
Zakup	7 790 000	9 300 000	15 400 000	1 150 000	-	33 640 000	-	-
Sprzedaż	8 536 000	8 054 000	16 010 000	1 150 000	-	33 750 000	-	-
Pozostałe transakcje								
Kredytowe transakcje pochodne(CDS)	-	-	-	207 326	-	207 326	-	11 624
Zakup	-	-	-	207 326	-	207 326	-	-
Inne (w tym na indeks giełdowy)	-	12 962	155	-	-	13 117	60	569
Zakup	-	12 158	6	-	-	12 164	-	-
Sprzedaż	-	804	149	-	-	953	-	-
Razem instrumenty pochodne	44 329 581	49 814 054	126 616 416	177 000 860	25 867 505	423 628 416	6 150 337	3 597 670

Pochodne instrumenty finansowe na dzień 31 grudnia 2007 roku

Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (ujemna)	Wartość godziwa (dodatnia)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	2 729 270	643 248	845 554	-	-	4 218 072	67 132	73 193
Zakup walut	1 356 838	324 984	432 144	-	-	2 113 966	-	-
Sprzedaż walut	1 372 432	318 264	413 410	-	-	2 104 106	-	-
Forward walutowy	966 764	1 004 944	906 335	71 852	-	2 949 895	36 375	28 145
Zakup walut	486 809	499 958	448 069	35 229	-	1 470 065	-	-
Sprzedaż walut	479 955	504 986	458 266	36 623	-	1 479 830	-	-
Opcje	195 247	445 795	614 253	135 922	-	1 391 217	16 424	15 324
Zakup	95 177	152 629	338 580	71 110	-	657 496	-	-
Sprzedaż	100 070	293 166	275 673	64 812	-	733 721	-	-
Cross Currency IRS	-	1 095 785	1 397 535	10 545 309	8 866 607	21 905 236	200 717	410 927
Zakup	-	555 435	705 155	5 317 678	4 471 031	11 049 299	-	-
Sprzedaż	-	540 350	692 380	5 227 631	4 395 576	10 855 937	-	-
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	10 336 000	12 814 000	78 651 500	132 577 610	15 266 352	249 645 462	814 180	882 368
Zakup	5 168 000	6 407 000	39 325 750	66 288 805	7 633 176	124 822 731	-	-
Sprzedaż	5 168 000	6 407 000	39 325 750	66 288 805	7 633 176	124 822 731	-	-
Forward Rate Agreement (FRA)	18 709 142	32 714 000	68 050 000	16 950 000	-	136 423 142	144 704	146 575
Zakup	9 600 000	16 710 000	37 400 000	10 150 000	-	73 860 000	-	-
Sprzedaż	9 109 142	16 004 000	30 650 000	6 800 000	-	62 563 142	-	-
Pozostałe transakcje								
Transakcje forward na OBLIGACJE	10 856	9 636	5 310	2 686	-	28 488	-	-
Zakup	5 428	4 818	2 531	1 343	-	14 120	-	-
Sprzedaż	5 428	4 818	2 779	1 343	-	14 368	-	-
Kredytowe transakcje pochodne(CDS)	-	-	-	109 575	121 750	231 325	376	-
Zakup	-	-	-	109 575	121 750	231 325	-	-
Inne (w tym na indeks giełdowy)	281	8 002	1 940	-	-	10 223	17	204
Zakup	281	2 034	-	-	-	2 315	-	-
Sprzedaż	-	5 968	1 940	-	-	7 908	-	-
Razem instrumenty pochodne	32 947 560	48 735 410	150 472 427	160 392 954	24 254 709	416 803 060	1 279 925	1 556 736

21. Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe	4 555 544	8 292 362
emitowane przez Skarb Państwa	4 373 621	7 353 033
emitowane przez pozostałe banki	172 876	764 018
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	129 142
emitowane przez podmioty niefinansowe	9 047	46 169
Udziały i akcje w innych jednostkach	-	22 082
nie notowane	-	22 082
Razem	4 555 544	8 314 444

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku portfel papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat obejmował:

Według wartości nominalnej	31.12.2008	Waluta	31.12.2007	Waluta
w jednostce dominującej:				
bony skarbowe	2 100 000	tysiący złotych	-	tysiący złotych
obligacje skarbowe	2 255 500	tysiący złotych	6 271 400	tysiący złotych
obligacje USD	118 472	tysiący złotych	587 424	tysiący złotych
w tym emitowane przez banki	118 472	tysiący złotych	234 349	tysiący złotych
obligacje EUR	95 965	tysiący złotych	1 271 610	tysiący złotych
w tym emitowane przez banki	96 965	tysiący złotych	555 210	tysiący złotych
w jednostkach zależnych:				
obligacje skarbowe	-	-	100 587	tysiący hrywien
certyfikaty inwestycyjne	-	-	10 000	tysiący hrywien
obligacje pozostałych podmiotów	33 589	tysiący hrywien	95 833	tysiący hrywien
obligacje skarbowe	-	-	79 250	tysiący hrywien
bony skarbowe	-	-	2 290	tysiący hrywien
instrumenty kapitałowe	-	-	20 409	tysiący hrywien

Średnia rentowność dla dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa znajdujących się w portfelu pozostałych instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosiła w PLN 5,65%, zaś na dzień 31 grudnia 2007 roku wynosiła w PLN 5,96%, w EUR 5,52 %, w USD 4,57%.

(w tysiącach złotych)

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat wg terminów zapadalności według wartości bilansowej

(wartości nominalne w terminach kontraktowej zapadalności; odsetki, premie, dyskonto w przedziale do 1 miesiąca)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	997 473	99 355	2 425 146	1 010 540	23 030	4 555 544
emitowane przez pozostałe banki	-	-	-	150 190	22 686	172 876
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	-	-	8 703	344	9 047
emitowane przez Skarb Państwa	997 473	99 355	2 425 146	851 647	-	4 373 621
Razem	997 473	99 355	2 425 146	1 010 540	23 030	4 555 544

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dłużne papiery wartościowe	370	118	2 044 138	4 449 588	1 798 148	8 292 362
emitowane przez Skarb Państwa	355	-	2 039 128	3 835 108	1 478 442	7 353 033
emitowane przez pozostałe banki	-	-	-	505 390	258 628	764 018
emitowane przez inne podmioty finansowe	15	-	-	72 118	57 009	129 142
emitowane przez podmioty niefinansowe	-	118	5 010	36 972	4 069	46 169
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane i nienotowane na giełdach	-	-	-	-	22 082	22 082
Razem	370	118	2 044 138	4 449 588	1 820 230	8 314 444

22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty i pożyczki udzielone		
Należności wyceniane według metody grupowej (IBNR)	97 203 517	74 158 998
Należności wyceniane według metody zindywidualizowanej	2 220 283	1 403 662
Należności wyceniane według metody portfelowej	2 205 414	1 619 194
Należności z tytułu leasingu finansowego	2 396 553	1 650 898
Kredyty i pożyczki udzielone - brutto	104 025 767	78 832 752
Odpisy na ekspozycje spełniające przesłanki portfelowej utraty wartości	(1 398 065)	(1 363 864)
Odpisy na ekspozycje spełniające przesłanki zindywidualizowanej utraty wartości	(758 070)	(536 271)
Odpisy na ekspozycje spełniające przesłanki grupowej utraty wartości (IBNR)	(717 081)	(475 673)
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności leasingowe	(44 660)	(39 795)
Odpisy - razem	(2 917 876)	(2 415 603)
Kredyty i pożyczki udzielone - netto	101 107 891	76 417 149

Ryzyko związane z kredytami i pożyczkami zostało szerzej opisane w Nocie 52 „Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi.”

Umowy leasingu finansowego i leasingu operacyjnego

Leasing finansowy – leasingodawca

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność leasingową poprzez spółkę Bankowy Fundusz Leasingowy SA.

Wartość kwot inwestycji leasingowej brutto oraz minimalnych opłat leasingowych należnych dla umów leasingu finansowego wynosiła:

na dzień 31 grudnia 2008 roku

Należności z tytułu leasingu finansowego	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Wartość kwot inwestycji leasingowych brutto oraz minimalnych opłat leasingowych należnych			
Należności leasingowe brutto:			
do 1 roku	923 231	762 597	160 634
od 1 roku do 5 lat	1 650 145	1 425 035	225 110
powyżej 5 lat	265 728	208 921	56 807
Razem brutto	2 839 104	2 396 553	442 551
Odpisy z tytułu utraty wartości	(44 660)	(44 660)	-
Razem netto	2 794 444	2 351 893	442 551

Inwestycja leasingowa netto

Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	2 396 553
w tym niegwarantowane wartości końcowe przypadające leasingodawcy	2 341

na dzień 31 grudnia 2007 roku

Należności z tytułu leasingu finansowego	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Wartość kwot inwestycji leasingowych brutto oraz minimalnych opłat leasingowych należnych			
Należności leasingowe brutto:			
do 1 roku	619 742	517 024	102 718
od 1 roku do 5 lat	1 174 457	1 031 024	143 433
powyżej 5 lat	124 481	102 850	21 631
Razem brutto	1 918 680	1 650 898	267 782
Odpisy z tytułu utraty wartości	(39 795)	(39 795)	-
Razem netto	1 878 885	1 611 103	267 782

Inwestycja leasingowa netto

Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	1 650 898
w tym niegwarantowane wartości końcowe przypadające leasingodawcy	24 501

Leasing operacyjny – leasingobiorca

Umowy leasingowe, zgodnie z którymi leasingodawca zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie pożytki z posiadania leasingu, zaliczane są do umów leasingu operacyjnego. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres użytkowania przedmiotu leasingu.

Definicję leasingu operacyjnego spełniają również umowy najmu i dzierżawy zawierane przez Grupę w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące umów leasingu operacyjnego zawartych przez Grupę.

Łączna kwota przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego	31.12.2008	31.12.2007
Dla okresu:		
do 1 roku	91 899	80 108
od 1 roku do 5 lat	149 484	132 277
powyżej 5 lat	49 496	24 104
Razem	290 879	236 489

Opłaty leasingowe i subleasingowe ujęte jako koszt danego okresu, w okresie od 1 stycznia 2008 roku do 31 grudnia 2008 roku wyniosły 108 595 tysięcy złotych (w okresie od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2007 roku 72 520 tysięcy złotych).

Leasing operacyjny – leasingodawca

Na dzień sporządzenia sprawozdania przyszłe należności z tytułu minimalnych opłat leasingowych wynikających z umów leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco

Łączna kwota przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego	31.12.2008	31.12.2007
Dla okresu:		
do 1 roku	1 967	7 613
od 1 roku do 5 lat	4 239	23 253
powyżej 5 lat	20 838	14 663
Razem	27 044	45 529

Do umów leasingu operacyjnego, gdzie Grupa jest leasingodawcą, przeciętny okres trwania umowy wynosi z reguły 36 miesięcy. Leasingobiorca ponosi koszty serwisu oraz ubezpieczeń.

Na dzień sporządzenia sprawozdania aktywa oddane w leasing na podstawie leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

Środki transportu	2008	2007
Wartość brutto na początek okresu	21 088	19 269
Zmiany w okresie	(814)	1 819
Wartość brutto na koniec okresu	20 274	21 088
Umorzenie na początek okresu	(6 497)	(2 726)
Amortyzacja za okres	(3 508)	(4 504)
Inne zmiany umorzenia	3 901	733
Umorzenie na koniec okresu	(6 104)	(6 497)
Odpis aktualizujący na początek okresu	(33)	(2)
Odpis aktualizujący ujęty w okresie	-	(31)
Odpis aktualizujący odwrócony w okresie	33	-
Odpis aktualizujący na koniec okresu	-	(33)
Wartość netto	14 170	14 558

23. Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	8 544 543	5 650 578
emitowane przez banki centralne	2 673 729	2 633 505
emitowane przez pozostałe banki	46 756	-
emitowane przez inne podmioty finansowe	74 427	33
emitowane przez podmioty niefinansowe	815 210	639 863
emitowane przez Skarb Państwa	3 516 322	1 201 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	1 418 099	1 176 048
Utrata wartości dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(19 932)	(18 620)
Razem dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	8 524 611	5 631 958
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	96 061	92 509
Utrata wartości kapitałowych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(5 759)	(8 229)
Razem kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	90 302	84 280
Razem inwestycyjne papiery wartościowe netto	8 614 913	5 716 238

zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży

	2008	2007
Stan na początek okresu	5 716 238	6 763 188
Różnice kursowe	42 269	(1 626)
Zwiększenia	8 661 642	3 397 449
w tym zmiana stanu odpisu	1 158	3 202
Zmniejszenia (wykup)	(5 814 299)	(4 380 104)
Zmiany wartości godziwej	9 063	(62 669)
Stan na koniec okresu	8 614 913	5 716 238

Ryzyko związane z inwestycyjnymi papierami wartościowymi dostępnymi do sprzedaży zostało szerzej opisane w Nocie 52 „Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi.”

Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności według wartości bilansowej

(wartości nominalne w terminach kontraktowej zapadalności, odsetki, premie, dyskonto w przedziale do 1 m-ca; odpis z tytułu utraty wartości – w przedziale powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy)

Na dzień 31 grudnia 2008 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży						
emitowane przez banki centralne	-	-	-	2 673 729	-	2 673 729
emitowane przez pozostałe banki	49 933	-	-	46 756	-	96 689
emitowane przez inne podmioty finansowe	424	-	74 426	19 468	11	94 329
emitowane przez podmioty niefinansowe	359 826	108 290	43 097	295 109	9 423	815 745
emitowane przez Skarb Państwa	-	7 351	20 215	2 957 352	531 404	3 516 322
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	-	8 361	95 239	652 493	662 006	1 418 099
Razem	410 183	124 002	232 977	6 644 907	1 202 844	8 614 913

Średnia rentowność papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosła 4,94 %. Na dzień 31 grudnia 2008 roku portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

w jednostce dominującej:

• obligacje korporacyjne w PLN	749 000
• obligacje korporacyjne w EUR	32 824
• obligacje komunalne	1 427 563
• obligacje skarbowe	3 005 000
• obligacje NBP	2 551 112
• obligacje skarbowe w EUR	271 206
• obligacje zagraniczne w USD	88 854

w jednostce zależnej:

• obligacje skarbowe	215 884
• bony skarbowe	4 300
• jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych	21 409
• obligacje korporacyjne	53 698*
• obligacje skarbowe	40 566*
• akcje i udziały	97*

* UAH

Na dzień 31 grudnia 2007 roku	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży						
emitowane przez banki centralne	-	-	-	2 633 505	-	2 633 505
emitowane przez pozostałe banki	-	-	-	55 377	-	55 377
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	-	-	-	437	437
emitowane przez podmioty niefinansowe	136 030	107 292	6 546	394 154	5 720	649 742
emitowane przez Skarb Państwa	156	-	69 600	650 695	480 678	1 201 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	2 617	5 501	124 669	556 492	486 769	1 176 048
Razem	138 803	112 793	200 815	4 290 223	973 604	5 716 238

Średnia rentowność papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na dzień 31 grudnia 2007 roku wyniosła 6,05%.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży obejmował następujące papiery wartościowe ujmowane w wartości nominalnej:

w jednostce dominującej:

• bony wekslowe	2 150
• obligacje korporacyjne w PLN	596 668
• obligacje korporacyjne w EUR	24 723
• obligacje komunalne	1 171 442
• obligacje skarbowe	1 125 000
• obligacje NBP	2 551 112

w jednostce zależnej:

• obligacje skarbowe	111 740
----------------------	---------

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku Grupa Kapitałowa PKO BP SA nie posiadała papierów wartościowych w portfelu utrzymywanym do terminu zapadalności.

24. Inwestycje w jednostki stowarzyszone i współzależne

a) wartość inwestycji Banku w jednostkach współzależnych (tj. koszt nabycia skorygowany o udział w zmianie aktywów netto po dacie nabycia oraz odpis z tytułu utraty wartości)

Nazwa jednostki	31.12.2008	31.12.2007
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	10 934	10 519
Grupa Kapitałowa Centrum Haffnera Sp. z o.o.	45 748	45 752
Razem	56 682	56 271

b) wartość inwestycji Banku w jednostkach stowarzyszonych (tj. koszt nabycia skorygowany o udział w zmianie aktywów netto oraz odpis z tytułu utraty wartości)

Nazwa jednostki	31.12.2008	31.12.2007
Bank Pocztowy SA	175 871	113 000
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	13 851	-
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	463	1 626
Agencja Inwestycyjna CORP SA	278	301
FINDER SA	-	7 386
Razem	190 463	122 313

Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych wykazywanych metodą praw własności

Nazwa jednostki	Wartość aktywów	Wartość zobowiązań	Wartość przychodów	Zysk netto	% udziałów
31.12.2008					
Bank Pocztowy SA	2 697 837	2 414 068	248 485	27 014	25,0001%
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	44 648	7 794	13 408	3 714	37,53%
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	15 614	18	379	10 017	33,33%
Agencja Inwestycyjna CORP SA	3 899	2 290	13 128	451	22,31%
Razem	2 761 998	2 424 170	275 400	41 647	X
31.12.2007					
Bank Pocztowy SA	3 100 593	2 851 637	253 816	30 431	25,0001%
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	36 860	2 792	11 726	1 602	37,53%
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	14 653	9 575	312	42	33,33%
Agencja Inwestycyjna CORP SA	4 027	2 486	14 471	315	22,31%
Razem	3 156 133	2 866 490	280 325	32 390	X

Zaprezentowane w tabeli dane finansowe pochodzą ze sprawozdań finansowych odpowiednich spółek sporządzonych zgodnie z polskimi zasadami rachunkowości. Zgodnie z szacunkami Grupy różnice między wyżej wymienionymi sprawozdaniami, a sprawozdaniami finansowymi sporządzonymi według MSSF/MSR nie są istotne dla sprawozdania finansowego Grupy. Dane za 2007 rok pochodzą ze sprawozdań zbadanych przez biegłego rewidenta.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Grupa nie posiadała udziału w zobowiązaniach warunkowych jednostek stowarzyszonych nabytych wspólnie z innymi inwestorami.

Skrócone informacje o jednostkach współzależnych wykazywanych metodą praw własności

Nazwa jednostki	Wartość aktywów	Wartość zobowiązań	Wartość przychodów	Zysk netto	% udziałów
31.12.2008					
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	138 954	107 083	23 151	2 758	41,44%
Grupa Centrum Haffnera Sp. z o.o.	265 732	172 191	11 966	(92)	49,43%
Razem	404 686	279 274	35 117	2 666	X
31.12.2007					
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	124 103	93 224	20 903	(4 401)	41,44%
Grupa Centrum Haffnera Sp. z o.o.	176 952	83 896	2 729	1 961	49,43%
Razem	301 055	177 120	23 632	(2 440)	X

Zaprezentowane w tabeli dane finansowe spółki Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o. pochodzą ze sprawozdań sporządzonych zgodnie z polskimi zasadami rachunkowości, a dane finansowe spółki Centrum Haffnera Sp. z o.o. pochodzą ze sprawozdania skonsolidowanego sporządzonego zgodnie z polskimi zasadami rachunkowości. Zgodnie z szacunkami Grupy Kapitałowej, różnice między wyżej wymienionymi sprawozdaniami a sprawozdaniami finansowymi sporządzonymi według MSSF/MSR nie są istotne dla sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej. Dane obu spółek za 2007 rok pochodzą ze sprawozdań zbadanych przez biegłego rewidenta.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku wszystkie jednostki stowarzyszone i współzależne są wykazywane metodą praw własności.

	2008	2007
Wartość inwestycji w jednostkach stowarzyszonych na początek okresu	122 313	122 176
Udział w zyskach i stratach	15 184	6 087
Wyplacone dywidendy	(64)	(74)
Udział w zmianach ujętych bezpośrednio w kapitale własnym jednostki	(7 386)	-
Zbycie akcji FINDER SA	(7 386)	-
Objęcie udziałów P.L.ENERGIA SA	-	4 999
Zbycie udziałów P.L.ENERGIA SA	-	(4 999)
Zmiana utraty wartości inwestycji	60 416	(5 876)
Wartość inwestycji w jednostkach stowarzyszonych na koniec okresu	190 463	122 313

W 2008 roku Grupa Kapitałowa dokonała odwrócenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości inwestycji w jednostki stowarzyszone wyceniane metodą praw własności – Bank Pocztowy SA w wysokości 51 544 tysięcy złotych oraz Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA w wysokości 10 024 tysięcy złotych, wskutek zaniku przesłanek utraty wartości. Brak przesłanek o utracie wartości pozwolił również na rozpoznanie udziału PKO BP SA w zysku tych jednostek – 11 327 tysięcy złotych udziału w zysku Banku Pocztowego SA oraz 3 827 tysięcy złotych udziału w zysku spółki Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA.

	2008	2007
Wartość inwestycji w jednostkach współzależnych na początek okresu	56 271	57 986
Udział w zyskach i stratach	411	(1 715)
Wartość inwestycji w jednostkach współzależnych na koniec okresu	56 682	56 271

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku jednostka dominująca nie posiadała udziału w zobowiązaniach warunkowych jednostek stowarzyszonych nabytych wspólnie z innym inwestorem.

W 2008 roku PKO BP SA nie dokonywała bezpośrednich inwestycji w jednostki współzależne i stowarzyszone.

25. Zapasy

Wartość bilansowa zapasów według rodzaju	31.12.2008	31.12.2007
Produkcja w toku*	403 175	344 378
Wyroby gotowe	100 270	10 551
Towary	113 533	9 910
Materiały	5 432	465
Razem	622 410	365 304

* Saldo zawiera głównie środki poniesione na budowę nieruchomości przez Spółki Grupy Kapitałowej zajmujące się działalnością deweloperską.

Na dzień 31 grudnia 2008 krótkoterminowa część zapasów wyniosła 479 181 tysięcy złotych, natomiast długoterminowa część zapasów wyniosła 143 229 tysięcy złotych (na 31 grudnia 2007 roku odpowiednio 113 717 tysięcy złotych i 251 587 tysięcy złotych).

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku w Grupie Kapitałowej nie wystąpiły odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości zapasów oraz nie wystąpiła wartość bilansowa zapasów zastawionych jako zabezpieczenie.

26. Wartości niematerialne

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Koszty prac rozwojowych	Oprogramowanie	Wartość firmy nabyta w wyniku połączenia jednostek gospodarczych (w tym wartość firmy jednostek zależnych)	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa netto na 1 stycznia 2008 roku	2 539	828 946	234 066	117 940	1 183 491
Zakup udziałów jednostki zależnej	-	-	7 014	-	7 014
Zakupy	4 294	9 576	-	366 476	380 346
Sprzedaż i likwidacja	-	(138)	-	(2)	(140)
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	-	-	(76 360)	-	(76 360)
Z tytułu różnic kursowych z przeliczenia działalności jednostek zagranicznych na walutę prezentacji	-	(2 057)	-	(254)	(2 311)
Transfery	-	285 737	-	(285 737)	-
Amortyzacja	-	(145 501)	-	(3 095)	(148 596)
Pozostałe zmiany wartości	90	(5 337)	-	14 581	9 334
Wartość bilansowa netto na dzień 31 grudnia 2008 roku	6 923	971 226	164 720	209 909	1 352 778
<i>Na dzień 1 stycznia 2008 roku</i>					
Cena nabycia (wartość bilansowa brutto)	2 539	1 634 511	234 066	132 271	2 003 387
Skumulowana amortyzacja i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	-	(805 565)	-	(14 331)	(819 896)
Wartość bilansowa netto	2 539	828 946	234 066	117 940	1 183 491
<i>Na dzień 31 grudnia 2008 roku</i>					
Cena nabycia (wartość bilansowa brutto)	6 923	1 828 366	241 080	314 458	2 390 827
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	-	(857 140)	(76 360)	(104 549)	(1 038 049)
Wartość bilansowa netto	6 923	971 226	164 720	209 909	1 352 778

Istotną wartością niematerialną z punktu widzenia Banku są nakłady poniesione na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI). Łączna wartość nakładów poniesionych na ZSI w latach 2003–2008 wyniosła 864 500 tysięcy złotych (odpowiednio za lata 2003-2007 wyniosła 704 010 tysięcy złotych). Wartość bilansowa nakładów na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI) na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosła 577 925 tysięcy złotych.

Przewidywany okres eksploatacji systemu został określony na 10 lat. Na dzień 31 grudnia 2008 roku pozostały okres użytkowania wynosi 8 lat.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Koszty prac rozwojowych	Oprogramowanie	Wartość firmy nabyta w wyniku połączenia jednostek gospodarczych (w tym wartość firmy jednostek zależnych)	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa netto na 1 stycznia 2007 roku	-	623 278	205 655	115 095	944 028
Zakup udziałów jednostki zależnej	-	-	28 408	-	28 408
Zakupy	-	9 813	-	296 124	305 937
Sprzedaż i likwidacja	-	(33)	-	(2)	(35)
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	-	16 308	-	-	16 308
Z tytułu różnic kursowych z przeliczenia działalności jednostek zagranicznych na walutę prezentacji	-	(999)	-	-	(999)
Transfery	-	292 754	-	(292 754)	-
Amortyzacja	-	(111 469)	-	(2 526)	(113 995)
Pozostałe zmiany wartości	2 539	(706)	3	2 003	3 839
Wartość bilansowa netto na dzień 31 grudnia 2007 roku	2 539	828 946	234 066	117 940	1 183 491
<i>Na dzień 1 stycznia 2007 roku</i>					
Cena nabycia (wartość bilansowa brutto)	-	1 340 482	205 655	129 593	1 675 730
Skumulowana amortyzacja i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	-	(717 204)	-	(14 498)	(731 702)
Wartość bilansowa netto	-	623 278	205 655	115 095	944 028
<i>Na dzień 31 grudnia 2007 roku</i>					
Cena nabycia (wartość bilansowa brutto)	2 539	1 634 511	234 066	132 271	2 003 387
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości	-	(805 565)	-	(14 331)	(819 896)
Wartość bilansowa netto	2 539	828 946	234 066	117 940	1 183 491

Grupa Kapitałowa nie wytwarza patentów i licencji we własnym zakresie. W okresie od 1 stycznia 2008 roku do 31 grudnia 2008 roku Grupa Kapitałowa poniosła nakłady inwestycyjne związane z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych w kwocie 889 362 tysięcy złotych (w okresie od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2007 roku 782 726 tysięcy złotych).

Poniżej przedstawiono wartość firmy netto ujętą w bilansie Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku.

Wartość firmy netto	31.12.2008	31.12.2007
Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA	51 158	51 158
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	7 785	7 785
KREDOBANK SA	-	76 360
Wilanów Investment Sp. z o.o.	49 412	49 412
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	49 351	49 351
Baltic Dom 2 Sp. z o.o.	7 014	-
Razem	164 720	234 066

Szczegółowe dane dotyczące wartości firmy powstałej w wyniku nabycia w 2008 roku akcji, udziałów jednostek zależnych przedstawiono w Nocie 47 „Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej”.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku Grupa przeprowadziła obligatoryjne testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36 z uwzględnieniem specyfiki działalności poszczególnych spółek. Modele testów (z wyjątkiem PTE BANKOWY SA) oparte są na zdyskontowanych przyszłych przepływach finansowych i przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych jednostek obejmujących okres od 3 do 5 lat z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych jednostek. Model testu na utratę wartości firmy spółki PTE BANKOWY SA został przeprowadzony z wykorzystaniem metody *embedded value*, według której ustalono wartość użytkową udziału PKO BP SA w wartości spółki.

Globalny kryzys finansowy wpłynął na gwałtowne spowolnienie gospodarki Ukrainy. Wysoka zależność wzrostu gospodarki Ukrainy, w tym sektora bankowego, od napływu kapitału zagranicznego pogłębiła kryzys na Ukrainie.

W listopadzie 2008 roku Międzynarodowy Fundusz Walutowy przyznał Ukrainie pomoc stabilizacyjną pod warunkiem m.in. większego uelastycznienia notowań kursu ukraińskiej hrywny. Ograniczenie

interwencji banku centralnego przy postępującym procesie odpływu kapitału zagranicznego, jak również skup walut przez podmioty krajowe spowodowało silną deprecjację hrywny w ostatnich miesiącach 2008 roku.

Kryzys bankowy na Ukrainie i związany z tym spadek zaufania do banków skutkował wycofywaniem depozytów bankowych w ostatnich miesiącach 2008 roku a wyższe tempo wzrostu kredytów niż depozytów spowodowało dalsze pogłębienie trudności w zakresie zapewnienia płynności.

Powyższe negatywne czynniki spowodowały wzrost udziału kredytów w sytuacji nieregularnej w portfelach kredytowych banków. W wyniku wysokiej inflacji nastąpiła również deprecjacja ustanowionych przez banki zabezpieczeń na udzielone kredyty. Kolejnym czynnikiem wpływającym na pogorszenie portfeli kredytowych banków na Ukrainie było zaprzestanie obsługi kredytów przez część kredytobiorców.¹

Trudna sytuacja gospodarcza na rynku ukraińskim wywarła istotny wpływ również na działalność KREDOBANK SA. Za okres 12 miesięcy 2008 roku KREDOBANK SA wykazał stratę netto w wysokości 196 293 tysięcy złotych. Strata ta wynikała głównie z dotworzenia odpis na portfel kredytowy.

Bank przeprowadził na datę bilansową test na utratę wartości firmy spółki zależnej KREDOBANK SA. W wyniku testu Bank oszacował wartość odzyskiwaną wartości firmy jako większą z dwóch: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży oraz wartości użytkowej.

Bank przeprowadził wycenę metodą porównawczą, przyjmując do modelu notowania rynkowe innych, porównywalnych podmiotów na giełdach Europy Wschodniej.

Wartość użytkowa została określona na poziomie całej jednostki - na podstawie analizy przyszłych przepływów pieniężnych prognozowanych dla KREDOBANK SA, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie, w oparciu o stopę dyskontową uwzględniającą ryzyko rynku ukraińskiego oraz inwestycji w podmiot bankowy działający na tym rynku. Projekcja przyszłych przepływów pieniężnych została sporządzona na podstawie zaktualizowanych projekcji budżetowych dla KREDOBANK SA, które zostały dostosowane do aktualnych informacji makroekonomicznych z rynku ukraińskiego.

W rezultacie przeprowadzonego testu, na dzień bilansowy zarówno wartość godziwą jak i wartość odzyskiwaną oszacowano na bliską 0. W konsekwencji, Bank zdecydował o objęciu wartości firmy dotyczącej KREDOBANK SA 100% odpisem aktualizującym w kwocie 76 360 tysięcy złotych na dzień 31 grudnia 2008 roku.

¹ Szczegółowa informacja o sytuacji makroekonomicznej na Ukrainie zawarta jest w Sprawozdaniu Zarządu Banku z działalności Grupy Kapitałowej PKO BP SA za 2008 roku.

27. Rzeczowe aktywa trwałe

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Środki trwałe w budowie	Nieruchomości inwestycyjne	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	2 311 780	2 597 324	76 508	341 461	39 012	413 820	5 779 905
Zwiększenia, w tym:	2 821	21 643	21 046	501 435	-	2 311	549 256
Nabycie i inne zmiany	2 821	21 643	21 046	501 435	-	2 311	549 256
Zmniejszenia, w tym:	(28 951)	(332 879)	(17 744)	(78 829)	(7 003)	(30 855)	(496 261)
Likwidacja i sprzedaż	(10 167)	(317 421)	(14 139)	-	(23)	(20 660)	(362 410)
Przekazanie środków trwałych w leasing	-	-	-	(45 960)	-	-	(45 960)
Różnice kursowe	(17 592)	(13 350)	(1 332)	(10 402)	-	(7 630)	(50 306)
Inne	(1 192)	(2 108)	(2 273)	(22 467)	(6 980)	(2 565)	(37 585)
Transfery z nakładów na środki trwałe	60 537	96 409	2 043	(203 748)	-	44 759	-
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 346 187	2 382 497	81 853	560 319	32 009	430 035	5 832 900
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(557 596)	(2 048 262)	(26 617)	-	(6 245)	(318 029)	(2 956 749)
Zwiększenia, w tym:	(80 131)	(163 718)	(12 058)	-	(1 594)	(25 747)	(283 248)
Amortyzacja okresu	(78 967)	(162 998)	(12 002)	-	(1 594)	(25 747)	(281 308)
Inne	(1 164)	(720)	(56)	-	-	-	(1 940)
Zmniejszenia, w tym:	8 897	327 768	12 004	-	-	25 122	373 791
Likwidacja i sprzedaż	4 728	314 652	10 159	-	-	20 372	349 911
Inne	1 627	8 286	1 216	-	-	1 541	12 670
Różnice kursowe	2 542	4 830	629	-	-	3 209	11 210
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(628 830)	(1 884 212)	(26 671)	-	(7 839)	(318 654)	(2 866 206)
Odpisy aktualizujące							
Saldo otwarcia	(1 257)	(126)	-	(1 670)	-	-	(3 053)
Zmniejszenia	41	7	-	970	-	-	1 018
Saldo zamknięcia	(1 216)	(119)	-	(700)	-	-	(2 035)
Wartość netto	1 716 141	498 166	55 182	559 619	24 170	111 381	2 964 659
Saldo otwarcia	1 752 927	548 936	49 891	339 791	32 767	95 791	2 820 103
Saldo zamknięcia	1 716 141	498 166	55 182	559 619	24 170	111 381	2 964 659

Wartość pozabilansowa maszyn i urządzeń użytkowanych na dzień 31 grudnia 2008 roku na mocy umów leasingu operacyjnego oraz umów dzierżawy z opcją zakupu wynosi 3 623 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku wyniosła 13 310 tysięcy złotych). W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie występowały ograniczenia prawa dotyczące tytułu prawnego Grupy Kapitałowej do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Środki trwałe w budowie	Nieruchomości inwestycyjne	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	2 294 280	2 621 780	60 553	294 632	41 135	384 774	5 697 154
Zwiększenia, w tym:	22 410	34 474	32 943	1 561 105	-	16 179	1 667 111
Nabycie i inne zmiany	22 410	34 474	32 943	1 561 105	-	16 179	1 667 111
Zmniejszenia, w tym:	(46 417)	(259 357)	(18 042)	(1 230 105)	(2 123)	(28 316)	(1 584 360)
Likwidacja i sprzedaż	(23 574)	(247 129)	(15 823)	(47 333)	(1 509)	(21 739)	(357 107)
Przekazanie środków trwałych w leasing	-	-	-	(1 120 639)	-	-	(1 120 639)
Różnice kursowe	(11 751)	(8 983)	(1 010)	(8 084)	-	(4 970)	(34 798)
Inne	(11 092)	(3 245)	(1 209)	(54 049)	(614)	(1 607)	(71 816)
Transfery z nakładów na środki trwałe	41 507	200 427	1 054	(284 171)	-	41 183	-
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 311 780	2 597 324	76 508	341 461	39 012	413 820	5 779 905
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(495 454)	(2 137 360)	(31 743)	-	(4 649)	(321 688)	(2 990 894)
Zwiększenia, w tym:	(73 777)	(162 927)	(10 306)	-	(1 596)	(21 503)	(270 109)
Amortyzacja okresu	(73 092)	(161 880)	(10 226)	-	(1 596)	(21 376)	(268 170)
Inne	(685)	(1 047)	(80)	-	-	(127)	(1 939)
Zmniejszenia, w tym:	11 635	252 025	15 432	-	-	25 162	304 254
Likwidacja i sprzedaż	9 218	246 006	14 332	-	-	21 483	291 039
Różnice kursowe	1 419	2 941	464	-	-	1 909	6 733
Inne	998	3 078	636	-	-	1 770	6 482
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(557 596)	(2 048 262)	(26 617)	-	(6 245)	(318 029)	(2 956 749)
Odpisy aktualizujące							
Saldo otwarcia	(50 405)	(79)	-	(700)	-	(35)	(51 219)
Zwiększenia	-	(126)	-	(970)	-	-	(1 096)
Zmniejszenia	49 148	79	-	-	-	35	49 262
Saldo zamknięcia	(1 257)	(126)	-	(1 670)	-	-	(3 053)
Wartość netto	1 752 927	548 936	49 891	339 791	32 767	95 791	2 820 103
Saldo otwarcia	1 748 421	484 341	28 810	293 932	36 486	63 051	2 655 041
Saldo zamknięcia	1 752 927	548 936	49 891	339 791	32 767	95 791	2 820 103

W 2008 roku oraz w 2007 roku Grupa Kapitałowa nie otrzymała istotnych odszkodowań od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysków i strat

W grupie rzeczowych aktywów trwałych „Grunty i budynki” znajdują się grunty, które nie podlegają amortyzacji. W grupie rzeczowych aktywów trwałych „Nieruchomości inwestycyjne” największą pozycję stanowi prawo wieczystego użytkowania gruntu w Warszawie o wartości księgowej 24 047 tysięcy złotych, którego wartość godziwa szacowana przez niezależnego rzeczoznawcę (na dzień 16 października 2008 roku) jest wyższa od wartości księgowej o około 114 500 tysięcy złotych. Nie występują ograniczenia dotyczące praw do zbycia tych nieruchomości, a także nie istnieją zobowiązania umowne ich dotyczące.

Poniżej przedstawiono wartości przychodów/kosztów związanych z nieruchomościami inwestycyjnymi Grupy Kapitałowej.

	2008	2007
Bezpośrednie koszty operacyjne dotyczące nieruchomości inwestycyjnych (w tym: koszty napraw i utrzymania), które w danym okresie nie przyniosły przychodów z czynszów	1 500	1 439
Razem	1 500	1 439

28. Inne aktywa

	31.12.2008	31.12.2007
Należności od odbiorców	218 234	225 762
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart	123 732	149 114
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	115 454	31 117
Należności z tytułu działalności dewizowej	8 628	15 892
Należności od budżetu z tytułu prowadzonej przez bank dystrybucji znaków wartościowych	8 883	8 373
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	7 255	6 614
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana	-	5 716
Należność od innych banków i pozabankowych punktów sprzedaży znaków wartościowych	-	3 753
Inne*	148 266	132 335
Razem	630 452	578 676

* W pozycji „Inne” znajdują się głównie m.in. rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe, należności z zakresu gospodarki własnej, należności z tytułu innych operacji z podmiotami finansowymi, niefinansowymi i budżetowymi.

Informacje dotyczące aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży według rodzaju	31.12.2008	31.12.2007
Aktywa do zbycia	-	5 059
Przedmioty leasingu	-	657
Inne	-	-
Razem	-	5 716

29. Zobowiązania wobec Banku Centralnego

	31.12.2008	31.12.2007
Do 1 miesiąca	2 816	1 279
Razem	2 816	1 279

30. Zobowiązania wobec innych banków

	31.12.2008	31.12.2007
Depozyty innych banków	2 835 727	1 436 694
Otrzymane kredyty i pożyczki	3 943 895	3 128 706
Rachunki bieżące	93 810	94 212
Inne depozyty z rynku pieniężnego	115 171	43 502
Razem	6 988 603	4 703 114

31. Pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała pozostałych zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

32. Zobowiązania wobec klientów

	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	19 332 897	15 639 541
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	7 215 707	6 798 584
Depozyty terminowe	11 582 684	8 267 334
Otrzymane kredyty i pożyczki	378 009	413 770
Inne	156 497	159 853
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	7 283 578	4 691 218
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	3 873 868	3 549 004
Depozyty terminowe	3 360 986	1 035 165
Inne	48 724	107 049
Zobowiązania wobec ludności	76 322 806	66 248 751
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	29 247 846	29 012 938
Depozyty terminowe	46 778 479	37 113 090
Inne	296 481	122 723
Razem	102 939 281	86 579 510

33. Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Grupa Kapitałowa posiadała zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych.

	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania z tytułu emisji		
Obligacje wyemitowane przez:		
BFL SA	183 594	166 823
KREDOBANK SA	27 979	12 037
Razem	211 573	178 860

	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania z tytułu emisji o okresie spłaty:		
do 1 miesiąca	79 404	53 427
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	74 721	102 198
od 3 miesięcy do 1 roku	29 469	11 198
od 1 roku do 5 lat	27 979	12 037
Razem	211 573	178 860

Na dzień 31 grudnia 2008 roku średnie oprocentowanie papierów wartościowych wyemitowanych przez KREDOBANK wyniosło 13,07 %, a przez BFL – 7,23 %. Natomiast na dzień 31 grudnia 2007 roku oprocentowanie papierów wartościowych wyemitowanych przez KREDOBANK wyniosło 13,75%, a przez BFL – 5,65%.

34. Zobowiązania podporządkowane

W 2007 roku Bank wyemitował obligacje podporządkowane o łącznej wartości 1 600 700 tysięcy złotych, o 10-letnim terminie wymagalności. Obligacje są oprocentowane w półrocznych okresach odsetkowych. Odsetki od obligacji są naliczane od wartości nominalnej według zmiennej stopy procentowej równej stawce WIBOR 6M, powiększonej o marżę równą 100 pb. p.a.

stan na 31 grudnia 2008 roku

Zobowiązanie podporządkowane	Wartość nominalna	Waluta	Stopa procentowa (%)	Termin wymagalności/ wykupu	Stan zobowiązania (tys. zł)
Obligacje podporządkowane	1 600 700	PLN	7,88%	30.10.2017	1 618 755

stan na 31 grudnia 2007 roku

Zobowiązanie podporządkowane	Wartość nominalna	Waluta	Stopa procentowa (%)	Termin wymagalności/ wykupu	Stan zobowiązania (tys. zł)
Obligacje podporządkowane	1 600 700	PLN	6,35%	30.10.2017	1 614 885

zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych

	2008	2007
Stan na początek okresu	1 614 885	-
Zwiększenia (z tytułu):	115 022	1 618 211
emisji obligacji podporządkowanych	-	1 600 700
odsetki naliczone	115 022	17 511
Zmniejszenia (z tytułu):	(111 152)	(3 326)
spląty odsetek	(111 152)	-
zapłacona prowizja	-	(3 326)
Stan zobowiązań podporządkowanych na koniec okresu	1 618 755	1 614 885

35. Pozostałe zobowiązania

	31.12.2008	31.12.2007
Koszty do zapłacenia	237 520	220 330
Przychody pobierane z góry	262 867	321 273
Inne zobowiązania (z tytułu)	1 167 389	1 190 730
rozliczenia międzybankowe	241 922	124 650
zobowiązania z tytułu rozliczeń w operacjach papierami wartościowymi	205 896	323 286
zobowiązania wobec dostawców	146 745	136 426
rozliczenia publiczno-prawne	123 448	137 888
zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	76 854	64 176
zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	52 059	34 266
zadłużenie wobec Skarbu Państwa z tytułu zrealizowanego poręczenia	39 226	33 341
rozliczenie zakupu maszyn i urządzeń oraz materiałów, robót i usług dotyczących budowy środków trwałych	35 862	58 328
zobowiązania wobec UOKiK	22 310	16 597
zobowiązania z tytułu operacji z podmiotami niefinansowymi	14 534	83 642
zobowiązania z tytułu pozostałych rozliczeń	8 271	32 782
zobowiązania z tytułu kart płatniczych	1 663	38 348
zobowiązania z tytułu pobranych zasiłków kasowych	-	9 225
pozostałe*	198 599	97 775
Razem	1 667 776	1 732 333

* Pozycja „pozostałe” obejmuje m.in. zobowiązania z tytułu sprzedanych znaków wartościowych, zobowiązania z tytułu przekazów bankowych i innych zleceń do wypłaty, rozliczenia z tytułu obsługi zastępczej z Poczta Polska, zobowiązania wobec instytucji ubezpieczeniowych oraz rozliczenia środków klientów przeznaczonych na nabycie jednostek uczestnictwa funduszu inwestycyjnego.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku żadna ze Spółek Grupy Kapitałowej nie posiadała zobowiązań, w przypadku których nie wywiązywała się z płatności wynikających z zawartych umów.

36. Rezerwy

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe oraz nagrody jubileuszowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy*	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2008 roku, w tym:	7 558	320 857	28 063	97 823	454 301
Rezerwa krótkoterminowa	7 558	40 987	28 063	97 823	174 431
Rezerwa długoterminowa	-	279 870	-	-	279 870
Utworzenie/aktualizacja rezerw	1 171	46 706	136 582	30 891	215 350
Wykorzystanie rezerw	(317)	(7)	-	(14 702)	(15 026)
Rozwiązanie rezerw	(1 208)	(2 425)	(86 224)	(784)	(90 641)
Różnice kursowe	-	-	(126)	-	(126)
Inne zmiany i reklasyfikacje	2 148	55	(45)	-	2 158
Stan na dzień 31 grudnia 2008 roku, w tym:	9 352	365 186	78 250	113 228	566 016
Rezerwa krótkoterminowa	9 352	46 648	78 250	113 228	247 478
Rezerwa długoterminowa	-	318 538	-	-	318 538

*Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 74 779 tysięcy złotych oraz rezerwę na sprzedaż wierzytelności w kwocie 25 350 tysięcy złotych.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2007 roku	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe oraz nagrody jubileuszowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy*	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2007 roku, w tym:	7 680	317 560	18 650	84 310	428 200
Rezerwa krótkoterminowa	7 680	54 441	18 650	84 310	165 081
Rezerwa długoterminowa	-	263 119	-	-	263 119
Utworzenie/aktualizacja rezerw	2 688	3 368	50 285	69 761	126 102
Wykorzystanie rezerw	(2 064)	-	-	(435)	(2 499)
Rozwiązanie rezerw	(756)	-	(41 073)	(55 813)	(97 642)
Różnice kursowe	-	-	(72)	-	(72)
Inne zmiany	10	(71)	273	-	212
Stan na dzień 31 grudnia 2007 roku, w tym:	7 558	320 857	28 063	97 823	454 301
Rezerwa krótkoterminowa	7 558	40 987	28 063	97 823	174 431
Rezerwa długoterminowa	-	279 870	-	-	279 870

* Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 79 129 tysięcy złotych oraz rezerwę na sprzedaż wierzytelności w kwocie 9 894 tysięcy złotych.

Rezerwy na sprawy sporne utworzone zostały w wysokości oczekiwanych wpływów korzyści ekonomicznych.

37. Kapitał zakładowy

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wystąpiły żadne zmiany w wysokości kapitału zakładowego jednostki dominującej.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kapitał zakładowy PKO BP SA wynosił 1 000 000 tysięcy złotych i składało się na niego 1 000 000 tysięcy akcji o wartości nominalnej 1 PLN (na dzień 31 grudnia 2007 roku: 1 000 000 tysięcy złotych, 1 000 000 tysięcy akcji o wartości nominalnej 1 PLN) – akcje w pełni opłacone. Wyemitowane akcje PKO BP SA nie są uprzywilejowane.

Struktura kapitału akcyjnego PKO BP SA

Seria	Rodzaj akcji	Ilość akcji	Wartość nominalna 1 akcji	Wartość serii wg wartości nominalnej
Seria A	akcje zwykłe imienne	510 000 000	1 zł	510 000 000 zł
Seria B	akcje zwykłe imienne	105 000 000	1 zł	105 000 000 zł
Seria C	akcje zwykłe na okaziciela	385 000 000	1 zł	385 000 000 zł
Razem	---	1 000 000 000	---	1 000 000 000 zł

W dniu 10 listopada 2004 roku na mocy ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 roku o komercjalizacji i prywatyzacji (Dz. U. z 2002 roku, Nr 171, poz. 1397 z późniejszymi zmianami) oraz § 14 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 roku w sprawie szczegółowych

zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz. U. Nr 35, poz. 303) nastąpiło przyznanie akcji pracowniczych jednostki dominującej jej pracownikom. W wyniku przydziału pracownicy otrzymali 105 000 000 akcji, co stanowi 10,5 % udziału w kapitale zakładowym jednostki dominującej.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku w obrocie znajdowało się 487 565 tysięcy akcji (na dzień 31 grudnia 2007 roku 485 065 tysięcy akcji).

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone Banku nie posiadały akcji PKO BP SA.

Dane na temat posiadaczy akcji PKO BP SA zostały przedstawione w Nocie 1.

38. Pozostałe kapitały i niepodzielony wynik finansowy

	31.12.2008	31.12.2007
Kapitał zapasowy	7 274 717	5 592 311
Kapitał z aktualizacji wyceny	(33 237)	(43 066)
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070 000	1 070 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	1 523 827	1 518 025
Razem pozostałe kapitały	9 835 307	8 137 270
Niepodzielony wynik z lat ubiegłych	53 232	(72 192)
Razem	9 888 539	8 065 078

39. Przeniesione aktywa finansowe, których składniki nie kwalifikują się do wyłączenia z bilansu

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała istotnych przeniesionych aktywów finansowych, których składniki nie kwalifikowałyby się do wyłączenia z bilansu.

40. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Grupa Kapitałowa posiadała następujące aktywa stanowiące zabezpieczenie następujących zobowiązań własnych:

Zobowiązania z tytułu transakcji sell-buy-back (SBB)

	31.12.2008	31.12.2007
Obligacje skarbowe:		
wartość nominalna	135 565	158 911
wartość bilansowa	140 748	160 943
Bony skarbowe:		
wartość nominalna	14 990	2 360
wartość bilansowa	14 717	2 281

Fundusz ochrony środków gwarantowanych

Fundusz ochrony środków gwarantowanych Bank PKO BP SA tworzy zgodnie z art. 25 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2007 roku Nr 70, poz. 474, z 2008 roku Nr 196, poz. 1214 i NR 209, poz. 1315).

(w tysiącach złotych)

	31.12.2008	31.12.2007
Wartość funduszu	238 273	202 824
Wartość nominalna zabezpieczenia	240 000	201 000
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje NBP	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	01.03.2012	24.06.2008
Wartość bilansowa zabezpieczenia	251 535	206 872

Wartość aktywów na pokrycie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych stanowią obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany w dniu 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej.

Fundusz gwarancyjny giełdy

Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenia wykonywanych przez Dom Maklerski PKO BP SA operacji papierami wartościowymi są zdeponowane w KDPW w ramach Funduszu gwarancyjnego giełdy.

	31.12.2008	31.12.2007
Fundusz gwarancyjny giełdy	7 966	8 120

Każdy uczestnik bezpośredni, który posiada status uczestnika rozliczającego zobowiązany jest do dokonania wpłaty do funduszu rozliczeniowego gwarantującego rozliczanie transakcji giełdowych objętych tym funduszem. Wysokość wpłat uzależniona jest od wartości obrotu danego uczestnika i jest codziennie aktualizowana przez KDPW SA.

Ponadto jednostka konsolidowana metodą pełną KREDO BANK SA posiadała następujące aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych:

	31.12.2008	31.12.2007
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie pożyczek otrzymanych od zagranicznych organizacji finansowych:		
wartość w tysiącach hrywien	-	149 837
równowartość w tysiącach złotych	-	72 132
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie pożyczek otrzymanych od banków ukraińskich:		
wartość w tysiącach hrywien	160 160	-
równowartość w tysiącach złotych	59 740	-
Obligacje Ministerstwa Finansów Ukrainy stanowiące zabezpieczenie pożyczek otrzymanych od organizacji finansowych		
wartość w tysiącach hrywien	-	60 000
równowartość w tysiącach złotych	-	28 884

41. Zobowiązania warunkowe

Programy subemisji

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte submisją:

Nazwa emitenta papierów wartościowych z gwarancją przejęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Kwota do jakiej Bank zobowiązał się zaangażować w przypadku realizacji umowy gwarancyjnej	Okres obowiązywania umowy	Rodzaj subemisji
Spółka A	obligacje korporacyjne	498 400	2009-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka B	bony wekslowe	300 000	2009-12-31	Umowa Emisji Bonów Wekslowych PKO BP SA
Spółka C	obligacje korporacyjne	200 000	2012-01-02	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka D	obligacje korporacyjne	50 000	2018-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Suma		1 048 400		

* Dotyczy Umowy Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji

Na dzień 31 grudnia 2007 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte subemisją:

Nazwa emitenta papierów wartościowych z gwarancją przejęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Kwota do jakiej Bank zobowiązał się zaangażować w przypadku realizacji umowy gwarancyjnej	Okres obowiązywania umowy	Rodzaj subemisji
Spółka A	obligacje korporacyjne	725 517	2009-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka B	bony wekslowe	299 529	2009-12-31	Umowa Emisji Bonów Wekslowych PKO BP S.A.
Podmiot A	obligacje komunalne	213 000	2011-12-31	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka D	obligacje korporacyjne	94 534	2011-11-30	Umowa Emisji Obligacji*
Spółka E**	obligacje korporacyjne	17 792	2009-12-30	Umowa Emisji Obligacji*
Łącznie pozostałe, których wartość jednostkowa wynosi poniżej 15 mln złotych	obligacje komunalne	49 839		Umowa Emisji Obligacji*
Suma		1 400 211		

* Dotyczy Umowy Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji

** Dłużne papiery wartościowe denominowane w EUR po przeliczeniu na PLN

Wszystkie papiery wartościowe objęte przez Bank submisją zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nienotowanych na giełdach i nieznajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kwota zobowiązań umownych dotyczących wartości niematerialnych wynosi 84 284 tysiące złotych.

Udzielone zobowiązania finansowe

	31.12.2008	31.12.2007
Udzielone zobowiązania finansowe razem:	26 141 444	24 346 666
na rzecz podmiotów finansowych	635 344	564 551
na rzecz podmiotów niefinansowych	25 084 434	23 551 708
na rzecz budżetu	421 666	230 407
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	7 712 824	8 860 369

Udzielone zobowiązania gwarancyjne

Gwarancje i poręczenia	31.12.2008	31.12.2007
Podmioty finansowe	4 871	8 520
Podmioty niefinansowe	4 093 755	3 614 258
Budżet	204 073	262 494
Razem zobowiązania udzielone	4 302 699	3 885 272

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku Bank i jednostki zależne nie udzieliły poręczeń kredytu lub pożyczki ani nie udzieliły gwarancji jednemu podmiotowi lub jednostce zależnej od tego podmiotu, których łączna wartość stanowiłaby równowartość 10% kapitałów własnych Banku.

Informacje na temat rezerw utworzonych na pozabilansowe zobowiązania gwarancyjne i finansowe znajdują się w Nocie 36 „Rezerwy”.

Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności na dzień 31 grudnia 2008 roku

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	13 720 195	157 146	3 512 534	4 231 245	4 520 324	26 141 444
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	1 436 768	169 003	1 086 418	1 489 656	120 854	4 302 699
Razem	15 156 963	326 149	4 598 952	5 720 901	4 641 178	30 444 143

Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności na dzień 31 grudnia 2007 roku

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	5 996 907	846 343	7 967 694	7 405 452	2 130 270	24 346 666
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	724 128	98 931	977 951	1 960 497	123 765	3 885 272
Razem	6 721 035	945 274	8 945 645	9 365 949	2 254 035	28 231 938

Pozabilansowe zobowiązania otrzymane

	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania otrzymane:	4 928 425	5 063 779
finansowe	753 118	899 453
gwarancyjne	4 175 307	4 164 326

Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań warunkowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała aktywów obciążonych zastawem zabezpieczającym.

Uprawnienie do sprzedaży lub obciążenia zastawem zabezpieczenia ustanowionego na rzecz Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku na rzecz Grupy Kapitałowej nie ustanowiono zabezpieczeń, które Grupa Kapitałowa była uprawniona sprzedać lub obciążyć innym zastawem, w przypadku realizacji wszelkich obowiązków przez właściciela zabezpieczenia.

42. Sprawy sporne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku, łączna wartość postępowań sądowych, w których Bank jest pozwany wynosiła 319 543 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 177 916 tysięcy złotych), a kwota łącznej wartości postępowań sądowych z powodztwa Banku wynosiła 74 981 tysięcy złotych (na dzień 31 grudnia 2007 roku 73 891 tysięcy złotych).

Poniżej przedstawiono opis najistotniejszych spraw spornych PKO BP SA:

a) Postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających konkurencję

Bank jest stroną postępowania wszczętego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2001 roku na wniosek Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji – Związek Pracodawców przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard. Postępowanie dotyczy praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku podmiotom zewnętrznym. Dnia 29 grudnia 2006 roku UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu opłaty interchange za ograniczające konkurencję oraz nakazał ich zaniechania, jednocześnie nakładając m.in. na PKO BP SA karę pieniężną w kwocie 16 597 tysięcy złotych. Na dzień 31 grudnia 2007 roku Bank posiadał zobowiązanie na powyższą kwotę. Bank złożył odwołanie od decyzji Prezesa UOKiK do sądu okręgowego w dniu 19 stycznia 2007 roku. Prezes UOKiK przekazał pod koniec października 2007 roku całość dokumentacji do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, tj. odwołania banków od decyzji, zażalenia banków na rygor natychmiastowej wykonalności nadany rozstrzygnięciu decyzji oraz zażalenia banków na koszty postępowania. Sąd rozpoczął czynności wynikające z kodeksu postępowania cywilnego, w tym m.in. zaważwał strony do udzielenia odpowiedzi na odwołania. W dniu 21 stycznia 2008 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w sprawie odwołania Banku od Decyzji Prezesa UOKiK nr DAR 15/2006 z dnia 29 grudnia 2006 roku, wydał Postanowienie, na mocy którego postanowił wstrzymać wykonanie przedmiotowej Decyzji w pkt I (nakaz zaniechania wspólnego ustalania wysokości stawek opłaty interchange). Po rozpoznaniu w dniu 12 listopada 2008 roku Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 12 listopada 2008 roku zmienił zaskarżoną Decyzję w zakresie pkt. I, II, III i V w ten sposób, że nie stwierdził stosowania praktyki ograniczającej konkurencję polegającej na uczestniczeniu przez banki uczestników postępowania, w tym PKO BP SA w porozumieniu ograniczającym konkurencję na rynku usług outsourcingowych związanych z regulowaniem zobowiązań konsumentów wobec akceptantów z tytułu płatności za nabywane przez konsumentów towary i usługi za pomocą kart płatniczych na terytorium Polski poprzez wspólne ustalanie wysokości stawek opłaty interchange pobieranej od transakcji dokonywanych kartami systemu VISA i MasterCard w Polsce. W dniu 12 stycznia 2009 roku prezes UOKiK złożył apelację od wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumenta uchylającego decyzje prezesa UOKiK. Odpowiedź na apelację została złożona przez Bank w dniu 13 lutego 2009 roku.

W związku z decyzją Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 12 grudnia o nałożeniu na PKO BP SA kary pieniężnej za wprowadzenie w błąd konsumentów w trakcie kampanii reklamowej lokaty terminowej „Max Lokata”, Bank na dzień 31 grudnia 2008 roku utworzył rezerwę w wysokości 5 712 tysięcy złotych. Decyzja nie jest ostateczna. W dniu 2 stycznia 2009 roku Bank złożył do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów odwołanie od decyzji Prezesa UOKiK.

b) Roszczenia reprivatyzacyjne w stosunku do nieruchomości posiadanych przez Grupę Kapitałową

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego toczą się cztery postępowania administracyjne o stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnych wydanych przez organy administracji publicznej, a dotyczących nieruchomości posiadanych przez Bank, które to postępowania, w przypadku ich negatywnego dla Banku rozstrzygnięcia skutkować mogą zgłoszeniem roszczeń reprivatyzacyjnych. Zważywszy na aktualny stan przedmiotowych postępowań dotyczących stwierdzenia nieważności decyzji i orzeczeń organów administracji publicznej, nie jest obecnie możliwe określenie ich ewentualnych negatywnych skutków finansowych dla Banku. Ponadto w odniesieniu do dwóch

nieruchomości Banku zostały zgłoszone roszczenia przez byłych właścicieli (toczą się postępowania sądowe), a w przypadku jednej nieruchomości są prowadzone negocjacje mające na celu uregulowanie stanu prawnego tej nieruchomości. Do dnia 31 grudnia 2008 roku nie nastąpiły dalsze zmiany w przedmiotowej sprawie. Sprawozdanie finansowe za rok zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku nie zawiera korekt związanych z potencjalnymi zobowiązaniami w zakresie roszczeń reprivatyzacyjnych.

Zarząd PKO BP SA uważa, że prawdopodobieństwo zaistnienia poważnych roszczeń wobec Banku z tytułu powyższych postępowań jest niewielkie.

43. Informacje uzupełniające do rachunku przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz na rachunku nostro w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia, wykazywane według wartości nominalnej.

	31.12.2008	31.12.2007
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 836 892	4 682 627
Bieżące należności od instytucji finansowych	2 433 351	4 549 689
Razem	8 270 243	9 232 316

Przepływy pieniężne z tytułu odsetek i dywidend otrzymanych i wypłaconych

Przychody z tytułu odsetek - otrzymane	2008	2007
Odsetki otrzymane z tytułu udzielonych kredytów i udzielonych pożyczek	6 979 839	6 917 465
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	441 731	441 161
Odsetki otrzymane z tytułu lokat	325 136	326 340
Odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych	272 155	282 313
Odsetki otrzymane od papierów z portfela przeznaczone do obrotu	62 151	62 151
Pozostałe odsetki otrzymane	1 081 671	1 083 013
Przychody z tytułu odsetek - otrzymane - razem	9 162 683	9 112 443

Przychody z tytułu dywidend- otrzymane	2008	2007
Otrzymane dywidendy od jednostek zależnych, współzależnych i stowarzyszonych	108 940	48 825
Otrzymane dywidendy od pozostałych podmiotów	21 956	3 288
Przychody z tytułu dywidend - otrzymane - razem	130 896	52 113

Koszty z tytułu odsetek - zapłacone	2008	2007
Odsetki zapłacone z tytułu depozytów	(1 625 085)	(1 630 732)
Odsetki zapłacone z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	(184 920)	(122 129)
Odsetki zapłacone z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(114 326)	(112 427)
Pozostałe odsetki zapłacone (głównie z tytułu premii od dłużnych papierów wartościowych odsetki od zobowiązań z tytułu zabezpieczeń pieniężnych, odsetki od rachunków bieżących środków funduszy specjalnego przeznaczenia)	(892 533)	(893 147)
Koszty z tytułu odsetek - zapłacone - razem	(2 816 864)	(2 758 435)

Koszty z tytułu dywidend- wypłacone	2008	2007
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom jednostki dominującej	(1 090 000)	(980 000)
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom mniejszościowym	(30 750)	(16 250)
Dywidendy wypłacone - razem	(1 120 750)	(996 250)

Przepływy z działalności operacyjnej – inne korekty

	2008	2007
Naliczone odsetki, dyskonto, premia od dłużnych papierów wartościowych pomniejszona o podatek odroczony z portfela dostępne do sprzedaży	(433 088)	(296 021)
Likwidacja oraz odpisy na utratę wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	133 001	(59 959)
Wycena oraz odpisy aktualizujące dotyczące udziałów w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych	(33 208)	109 628
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(9 652)	(34 089)
Inne korekty - razem	(342 947)	(280 441)

Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu pozycji oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanych w działalności operacyjnej skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych

(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej związanej ze sprzedażą, likwidacją rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	2008	2007
Przychody ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(6 226)	(83 684)
Koszty sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	6 271	11 680
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej związanej ze sprzedażą, likwidacją rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych - razem	45	(72 004)

Odsetki i dywidendy	2008	2007
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych z portfela dostępnych do sprzedaży, wykazywane w działalności inwestycyjnej	(283 330)	(202 603)
Otrzymane dywidendy wykazywane w działalności inwestycyjnej	(21 905)	(6 267)
Odsetki zapłacone od otrzymanych pożyczek, wykazywane w działalności finansowej	63 441	1 580
Odsetki i dywidendy - razem	(241 794)	(207 290)

Zmiana stanu należności od banków	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	1 897 637	8 138 271
Zmiana stanu odpisów na należności od banków	(27 835)	53
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(2 116 338)	(4 956 383)
Zmiana stanu - razem	(246 536)	3 181 941

Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(24 690 742)	(17 510 542)
Zmiana stanu odpisów na należności od klientów	(502 273)	29 592
Zmiana stanu - razem	(25 193 015)	(17 480 950)

Zmiana stanu pozostałych aktywów	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(308 882)	(363 910)
Przeniesienie przedpłaty na objęcie emisji akcji w jednostce zależnej do działalności inwestycyjnej	48 737	-
Zmiana stanu - razem	(260 145)	(363 910)

Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	2 287 026	351 398
Przeniesienie zaciągnięcia/splaty pożyczek długoterminowych od banków do działalności finansowej	(310 871)	(2 649 228)
Zmiana stanu - razem	1 976 155	(2 297 830)

Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	16 359 771	3 103 418
Przeniesienie zaciągnięcia/splaty pożyczek długoterminowych od innych niż banki instytucji finansowych do działalności finansowej	32 518	(292 751)
Zmiana stanu - razem	16 392 289	2 810 667

Zmiana stanu rezerw i odpisów	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	127 854	6 625
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków	27 835	(53)
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów	502 273	(29 592)
Zmiana stanu rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotycząca wyceny portfela dostępnego do sprzedaży ujętej w odroczonym podatku	(2 011)	10 831
Zmiana stanu - razem	655 951	(12 189)

Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	2008	2007
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(64 557)	(488 014)
Przeniesienie splaty odsetek od pożyczek otrzymanych od innych niż banki instytucji finansowych, wykazywane w działalności finansowej	90 049	23 195
Przeniesienie wypłaty odsetek od emisji własnej	111 152	17 511
Zmiana stanu - razem	136 644	(447 308)

44. Transakcje ze Skarbem Państwa i jednostkami powiązаныmi

W bilansie Banku wykazano należności i papiery wartościowe oraz zobowiązania z tytułu transakcji ze Skarbem Państwa, jednostkami budżetowymi oraz podmiotami, w których udziałowcem jest Skarb Państwa. Warunki tych transakcji nie odbiegają od warunków rynkowych.

Na mocy ustawy z dnia 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2003 roku, Nr 119, poz. 1115 z późniejszymi zmianami), PKO BP SA otrzymuje środki z budżetu państwa tytułem wykupu odsetek od kredytów mieszkaniowych.

	2008	2007
Przychody memoriałowe z tytułu przejściowego wykupu przez budżet państwa odsetek od kredytów mieszkaniowych „starego” portfela	93 754	122 183
Przychody otrzymane kasowo z tytułu z tytułu przejściowego wykupu przez budżet państwa odsetek od kredytów mieszkaniowych „starego” portfela	152 024	107 348
Różnica pomiędzy przychodami memoriałowymi a kasowymi – pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”.	(58 270)	14 835

PKO BP SA otrzymuje prowizję za prowadzenie rozliczeń związanych z wykupem odsetek od kredytów mieszkaniowych (Dz. U. Nr 122, poz 1310).

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	4 527	5 168

W dniu 29 listopada 2000 roku przyjęto ustawę o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów mieszkaniowych (Dz. U. 2000 Nr 122, poz. 1310)., która weszła w życie 1 stycznia 2001 roku. Objęcie poręczeniami Skarbu Państwa należności wynikających z kredytów mieszkaniowych „starego” portfela spowodowało neutralizację ryzyka niespłacalności tych kredytów. Wykonanie przez Skarb Państwa umów poręczenia następuje w przypadku nie dokonania przez kredytobiorcę spłaty kredytu w terminach wynikających z umowy kredytowej. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ma charakter posiłkowy i skutkuje wówczas, gdy egzekwowanie niespłaconej części kredytu i odsetek, które Bank ma obowiązek podjąć, zanim wystąpi z roszczeniem do Skarbu Państwa, okaże się nieskuteczne. Powyższa ustawa obejmuje poręczeniem 90% pozostałych do spłaty kwot kredytów zaciągniętych, a jeszcze niespłaconych przez spółdzielnie mieszkaniowe. W wyniku wykonania obowiązków poręczyciela Skarb Państwa, zgodnie z instytucją poręczenia, wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela (Banku) i staje się tym samym wierzycielem w stosunku do kredytobiorcy.

Od 1 stycznia 1996 roku Bank został generalnym dystrybutorem znaków wartościowych, z czego otrzymuje prowizję od Budżetu Państwa.

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	21 738	28 523

W roku zakończonym dnia 31 grudnia 2008 roku Bank zaliczył również do przychodów z tytułu prowizji kwotę 36 tysięcy złotych (w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2007 roku 74 tysięcy złotych) z tytułu wynagrodzenia za czynności związane z obsługą rekompensat dla emerytów i rencistów, którzy w 1991 roku utracili wzrosty lub dodatki do emerytur i rent, należnych z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz dla pracowników sfery budżetowej, którym w drugim półroczu 1991 i w pierwszym półroczu 1992 nie znowelizowano wynagrodzeń.

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	36	74

Dom Maklerski PKO BP SA pełni funkcję agenta emisji skarbowych obligacji detalicznych na podstawie umowy zawartej 11 lutego 2003 roku pomiędzy Ministrem Finansów a PKO BP SA. Dom Maklerski PKO BP SA na podstawie tej umowy otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji agenta emisji.

	2008	2007
Przychody z tytułu prowizji	63 168	33 604

Istotne transakcje PKO BP SA z jednostkami powiązanymi ze Skarbem Państwa

Transakcje zostały zawarte na warunkach nie odbiegających od rynkowych.

Podmiot	31.12.2008							31.12.2007			
	Należności ogółem	Zobowiązania ogółem	Zobowiązania pozabilansowe udzielone o charakterze gwarancyjnym i finansowym	Przychody z tytułu odsetek*	Przychody z tytułu prowizji *	Inne przychody*	Koszty z tytułu odsetek*	Inne koszty*	Należności ogółem	Zobowiązania ogółem	Zobowiązania pozabilansowe udzielone o charakterze gwarancyjnym i finansowym
Podmiot 1	655 219	-	393 730	5 899	253	-	(356)	-	305 456	-	484 204
Podmiot 2	30 983	-	208 517	220	3	-	(134)	-	110	-	575 038
Podmiot 3	208 237	-	222 355	6 891	408	-	(1 854)	-	128 395	133 387	316 550
Podmiot 4	126 667	-	438 578	168	125	-	(568)	-	-	-	577 300
Podmiot 5	98 693	-	80 000	5 276	4	-	(1 125)	-	109 345	-	92 219
Podmiot 6	90 575	12 432	-	3 322	2	-	(968)	-	102 651	13 240	40 597
Podmiot 7	72 817	68 522	-	4 766	2	-	(5 831)	-	91 021	-	-
Podmiot 8	70 000	50 141	180 000	1 897	9	-	(1 072)	(1 050)	-	-	-
Podmiot 9	69 593	75 456	12 402	1 302	27	-	(3 777)	-	-	76 653	80 123
Podmiot 10	51 945	-	-	1 997	1	-	(37)	-	60 912	-	-
Podmiot 11	41 724	-	-	1 470	4	626	(5)	(626)	35 820	-	-
Podmiot 12	27 408	-	-	2 256	6	471	(159)	(291)	36 062	2 490	-
Podmiot 13	24 999	5 872	30 714	910	45	-	(41)	-	11 912	-	39 587
Podmiot 14	24 769	-	231	-	-	-	-	-	-	-	-
Podmiot 15	21 787	-	5 497	1 171	1 730	-	(24)	-	9 373	-	29 777
Pozostałe istotne zaangażowania	163 083	1 149 491	288 088	3 507	803	64	(34 920)	-	1 042 601	1 808 455	1 046 255
Razem	1 778 499	1 361 914	1 860 112	41 051	3 422	1 161	(50 871)	(1 967)	1 933 658	2 034 225	3 281 650

* brak danych porównawczych

W 2008 roku na powyższe należności nie zostały utworzone istotne odpisy z tytułu utraty wartości

45. Transakcje z podmiotami powiązanymi kapitałowo

Transakcje podmiotu dominującego z jednostkami stowarzyszonymi i współzależnymi wycenionymi metodą praw własności

Wszystkie opisane poniżej transakcje z podmiotami powiązanymi kapitałowo i personalnie zostały zawarte na warunkach nie odbiegających od warunków rynkowych. Terminy spłat transakcji mieszczą się w przedziale od jednego miesiąca do dziesięciu lat.

31 grudnia 2008 roku

Podmiot	Należności netto	w tym kredyty brutto	Zobowiązania	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Sopot Zdrój Sp. z o.o.	154 192	151 656	3 175	3 681	3 681	20	20	80 421
Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	-	-	8 812	4	4	318	-	-
Kamienica Morska Sp. z o.o.	-	-	1 139	12	11	14	-	3 755
Promenada Sopocka Sp. z o.o.	29 083	28 605	395	700	700	10	10	20 996
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	-	-	-	-	-	-	-	-
Agencja Inwestycyjna „CORP” SA	-	-	47	509	-	139	-	-
CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	-	-	1 183	17	17	54	54	4 172
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	33 752	33 598	27 226	2 316	2 311	622	622	-
Bank Pocztowy SA	-	-	197	7	-	2 102	2 102	-
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	1 361	1 361	1	36	36	8	8	139
Razem	218 388	215 220	42 175	7 282	6 760	3 287	2 816	109 483

31 grudnia 2007 roku

Podmiot	Należności netto	w tym kredyty brutto	Zobowiązania	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Sopot Zdrój Sp. z o.o.	49 400	48 696	1 033	678	678	10	10	131 833
Centrum Majkowskiego Sp. z o.o.	-	-	15 834	475	475	6	6	-
Kamienica Morska Sp. z o.o.	-	-	782	45	45	9	9	3 224
Promenada Sopocka Sp. z o.o.	15 204	15 013	1 066	285	285	15	15	27 617
Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	-	-	10 155	1	1	223	223	-
Agencja Inwestycyjna „CORP” SA	468	-	10	1 255	-	2 340	-	-
CENTRUM HAFFNERA Sp. z o.o.	-	-	4 842	18	18	325	325	3 582
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o.	30 057	29 891	544	1 292	1 292	76	38	1 001
Bank Pocztowy SA	2	-	3 539	41	30	710	326	1 834
Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka SA	996	-	4	91	91	35	-	508
Razem	96 127	93 600	37 809	4 181	2 915	3 749	952	169 599

46. Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego jednostki dominującej

a) krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Wynagrodzenia otrzymane od PKO BP SA

	2008	2007
Zarząd Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2 491	1 655
Rada Nadzorcza Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	253	272
Razem wynagrodzenia	2 744	1 927

Wynagrodzenia otrzymane od jednostek powiązanych (innych niż Skarb Państwa i jednostki powiązane ze Skarbem Państwa)

	2008	2007
Zarząd Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 096	833
Rada Nadzorcza Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	91	287
Razem wynagrodzenia	1 187	1 120

b) świadczenia po okresie zatrudnienia

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń po okresie zatrudnienia.

c) pozostałe świadczenia długoterminowe

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń zaliczanych do „pozostałych świadczeń długoterminowych”.

d) świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

e) płatności w formie akcji własnych

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku nie wypłacono świadczeń w formie płatności akcjami własnymi.

Kredyty, pożyczki, gwarancje i inne pożyczki świadczone przez Bank na rzecz kierownictwa i pracowników

	31.12.2008	31.12.2007
Pracownicy	1 217 814	850 624
Członkowie Zarządu	150	5 036
Członkowie Rady Nadzorczej Banku	71	513
Razem	1 218 035	856 173

Warunki oprocentowania i terminy spłaty należności nie odbiegają od warunków rynkowych i terminów spłaty dla podobnych produktów bankowych.

Wynagrodzenie członków zarządów i rad nadzorczych spółek zależnych Grupy Kapitałowej PKO BP SA

	2008	2007
Zarząd		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	11 643	9 091
Rada Nadzorcza		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	3 616	1 294
Łączna kwota świadczeń	15 259	10 385

47. Zmiany w Spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej

Poniżej przedstawiono istotne informacje dotyczące transakcji nabycia akcji lub udziałów jednostek zależnych, które miały miejsce w 2008 roku.

a) dotyczące KREDOBANK SA

W dniu 31 grudnia 2008 roku PKO BP SA objął 13 044 501 852 sztuk akcji w podwyższonym kapitale zakładowym KREDOBANK SA o łącznej wartości nominalnej 130 445 tysięcy UAH. Cena za nabywane akcje, łącznie z kosztami dodatkowymi, wyniosła 48 737 tysięcy złotych.

W wyniku objęcia wyżej wymienionych akcji udział w PKO BP SA w kapitale zakładowym KREDOBANK SA oraz udział w głosach na walnym zgromadzeniu spółki zwiększył się z 98,1815% na 98,5619%.

W związku z obowiązkiem poinformowania Komisji Nadzoru Finansowego o zmianie wartości zaangażowania PKO BP SA w akcje KREDOBANK SA powyższe akcje, które są uznawane przy obliczaniu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego za pozycję o charakterze strukturalnym i podlegają wyłączeniu z rachunku pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2008 roku zostały wykazane w bilansie PKO BP SA w pozycji „Inne aktywa”

W związku z pogarszającą się sytuacją gospodarczą na Ukrainie Bank przeprowadził test na utratę wartości zaangażowania kapitałowego spółki KREDOBANK SA. Wynik przeprowadzonego testu na dzień 31 grudnia 2008 roku uzasadnia dokonanie odpisu aktualizującego wartość spółki zależnej KREDOBANK SA w wysokości (356 101) tysięcy złotych tj. 307 364 tysięcy złotych na zaangażowanie kapitałowe oraz 48 737 tysięcy złotych na dopłatę do kapitału KREDOBANK SA w wyniku objęcia przez PKO BP SA w ramach XVIII emisji akcji wykazywanych na dzień 31 grudnia 2008 w pozycji „Inne aktywa”.

b) dotyczące PKO Finance AB

Zgodnie z umową zawartą przez PKO BP SA i Svenska Standardbolag AB z siedzibą w Szwecji z dnia 27 czerwca 2008 roku Bank nabył 5 000 akcji spółki Aktiebolaget Grundstenen 108756 z siedzibą w Szwecji o łącznej wartości nominalnej 500 tysięcy SEK, tj. 170 tysięcy złotych.

Nabywane akcje stanowią 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 100% głosów w spółce. Cena za nabywane akcje, łącznie z kosztami dodatkowymi, wyniosła 505 tysięcy SEK, tj. 172 tysiące złotych.

W dniu 17 lipca 2008 roku Szwedzki Urząd Rejestrowy Bolagsverket zarejestrował zmianę nazwy spółki Aktiebolaget Grundstenen 108756 na PKO Finance AB.

Przedmiotem działalności spółki jest pozyskiwanie środków finansowych dla PKO BP SA z emisji euroobligacji.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku spółka PKO Finance AB w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA była objęta konsolidacją metodą pełną.

c) dotyczące Bankowego Funduszu Leasingowego SA

W dniu 30 września 2008 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki Bankowy Fundusz Leasingowy SA o łączną kwotę 30 000 tysięcy złotych.

Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zostały objęte przez PKO BP SA. Po zarejestrowaniu wyżej wymienionych emisji PKO BP SA posiada łącznie akcje stanowiące 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniające do 100% głosów na walnym zgromadzeniu spółki.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku spółka Bankowy Fundusz Leasingowy SA w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA była objęta konsolidacją metodą pełną.

d) dotyczące Grupy PKO Inwestycje Sp. z o.o.

W dniu 18 stycznia 2008 roku PKO Inwestycje Sp. z o.o. wniosła do spółki ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o. dopłatę w wysokości 4 075 tysięcy złotych.

W dniu 3 lipca 2008 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana zmiana nazwy spółki ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o. na PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o.

W dniu 22 sierpnia 2008 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o. o (wcześniejsza nazwa: ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o.) łączną kwotę 1 500 tysięcy złotych. Wszystkie udziały w podwyższonym kapitale zostały objęte przez spółkę PKO Inwestycje Sp. z o.o. Po zarejestrowaniu wyżej wymienionych emisji spółka PKO Inwestycje Sp. z o.o. posiada łącznie udziały stanowiące 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniające do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników.

W dniu 24 stycznia 2008 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana spółka WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o. z siedzibą w Rzeszowie. Kapitał zakładowy spółki wynosi 500 tysięcy złotych i dzieli się na 5 000 udziałów o wartości nominalnej 100 złotych każdy.

Udziałowcami spółki jest PKO Inwestycje Sp. z o.o., która objęła 4 000 udziałów o łącznej wartości 400 tysięcy złotych oraz Jedyńka SA, która objęła 1 000 udziałów o łącznej wartości 100 tysięcy złotych. Objęte przez PKO Inwestycje Sp. z o.o. udziały stanowią 80% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 80% głosów na zgromadzeniu wspólników.

W 2008 roku (4 lipca 2008 roku, 13 sierpnia 2008 roku oraz 18 grudnia 2008 roku) PKO Inwestycje Sp. z o.o. wniosła do spółki WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o. dopłaty w łącznej wysokości 2 400 tysięcy złotych.

Spółka WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o. została założona w celu realizacji projektu mieszkaniowego w Rzeszowie „Osiedle Wisłok”.

W dniu 28 stycznia 2008 roku PKO Inwestycje Sp. z o.o. nabyła w 2 transakcjach łącznie 50 udziałów spółki Baltic Dom 2 Sp. z o.o. o łącznej wartości nominalnej 25 tysięcy złotych, stanowiących 50% kapitału zakładowego Spółki i uprawniających do 50% głosów na zgromadzeniu wspólników. Cena za nabywane udziały łącznie z opłatami dodatkowymi wyniosła 6 009 tysięcy złotych.

W dniu 27 sierpnia 2008 roku PKO Inwestycje Sp. z o.o. nabyła 6 udziałów w spółce Baltic Dom 2 Sp. z o.o. o łącznej wartości nominalnej 3 tysięcy złotych. Cena za nabywane udziały łącznie z opłatami dodatkowymi wyniosła 610 tysięcy złotych.

W wyniku wyżej wymienionych transakcji spółka PKO Inwestycje Sp. z o.o. posiada łącznie udziały stanowiące 56% kapitału zakładowego spółki i uprawniające do 56% głosów na zgromadzeniu wspólników.

Spółka Baltic Dom 2 Sp. z o.o. prowadzi prace związane z realizacją projektu mieszkaniowego „Sarnia Dolina” w Jankowie koło Gdańska.

Poniżej zaprezentowano informacje dotyczące wartości firmy powstałej w wyniku transakcji nabycia udziałów spółki Baltic Dom 2 Sp. z o.o.

Baltic Dom 2 Sp. z o.o.			
	28.01.2008	27.08.2008	Razem stan na 31.12.2008
Data nabycia			
Udział w kapitale Spółki	50,00%	6,00%	56,00%
Wartość nabycia	6 009	610	
Wartość księgowa aktywów netto Spółki na dzień nabycia	(670)	(995)	
Udział PKO Inwestycje Sp. z o.o. w wartości godziwej aktywów netto Spółki na dzień nabycia	(335)	(60)	
Wartość firmy na dzień nabycia	6 344	670	7 014

W dniu 30 czerwca 2008 roku PKO Inwestycje Sp. z o.o. dokonała zwrotu do PKO BP SA dopłaty otrzymanej na realizację projektów inwestycyjnych w wysokości 5 500 tysięcy złotych.

W dniu 3 lipca 2008 roku Krajowy Rejestr Sądowy zarejestrował zmianę nazwy spółki ARKADIA Inwestycje Sp. z o.o. na PKO Inwestycje – Międzyzdroje Sp. z o.o.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku spółka PKO Inwestycje w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA była objętą konsolidacją metodą pełną. Nowe spółki zależne PKO Inwestycje Sp. z o.o. w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA na dzień 31 grudnia 2008 roku były objęte konsolidacją metodą pełną.

e) dotyczące Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o.

W dniu 14 lutego 2008 roku Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA – spółka zależna od PKO BP SA wniosła do spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. („Finat”) dopłatę w wysokości 1 500 tysięcy złotych.

W dniu 11 grudnia 2008 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. o łączną kwotę 7 600 tysięcy złotych.

Wszystkie nowe udziały w podwyższonym kapitale spółki zostały objęte przez Inteligo Financial Services SA – spółkę zależną od PKO BP SA.

Po rejestracji podwyższenia kapitału udziałowcami Finat są spółki zależne od PKO BP SA, w tym:

- Inteligo Financial Services SA, które posiada udziały Finat stanowiące 80,33% kapitału zakładowego spółki i uprawniające do 80,33% głosów na zgromadzeniu wspólników,
- Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA, które posiada udziały Finat stanowiące 19,67% kapitału zakładowego spółki i uprawniające do 19,67% głosów na zgromadzeniu wspólników.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku spółka Powszechne Towarzystwo Emerytalne BANKOWY SA, spółka Inteligo Finance Services SA oraz spółka Finanse Agent Transferowy Sp. z o.o. w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA były objęte konsolidacją metodą pełną.

f) dotyczące Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA

W dniu 15 września 2008 roku Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA – spółka zależna od Banku - dokonało zbycia 285 125 akcji spółki FINDER SA o łącznej wartości nominalnej 1 140 tysięcy złotych. Umowa sprzedaży ustala inną cenę jednej akcji w każdym miesiącu w okresie sierpień 2008 roku – marzec 2009 roku w zależności od daty wpływu środków pieniężnych na rachunek spółki. Wartość sprzedanego pakietu na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 9 425 tysięcy złotych.

Pakiet akcji stanowiący przedmiot transakcji zapewniał 46,42% udział w kapitale zakładowym oraz upoważniał do 46,42% głosów na walnych zgromadzeniach spółki FINDER SA. Po zbyciu wyżej wymienionych akcji BTK SA nie posiada akcji w spółce FINDER SA.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku spółka Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA była objęta konsolidacją metodą pełną.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku spółka FINDER SA w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO BP SA była wyceniana metodą praw własności.

48. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Grupa Kapitałowa jest w posiadaniu instrumentów finansowych, które w bilansie nie są prezentowane w wartości godziwej.

Wartość godziwa stanowi kwotę, za jaką na warunkach rynkowych składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie zaspokojone pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, lecz niepowiązanymi stronami transakcji.

Dla wielu instrumentów finansowych wartości rynkowe są niedostępne, stąd wartości godziwe są oszacowane przy zastosowaniu szeregu technik wyceny. Do wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych zastosowano model oparty na szacowaniach wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu odpowiednich stóp procentowych. Wszystkie wyliczenia modelowe zawierają pewne założenia upraszczające i są wrażliwe na przyjmowane założenia. Poniżej przedstawiono podsumowanie głównych metod i założeń wykorzystywanych podczas szacowania wartości godziwych instrumentów finansowych nie wycenianych do wartości godziwej

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, ze względu na brak oczekiwanych istotnych różnic pomiędzy wartością bilansową a godziwą, wynikający z charakterystyki tych grup (np. krótkoterminowy charakter, wysoka korelacja z parametrami rynkowymi, unikalność instrumentu) przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą. Dotyczy to następujących grup instrumentów finansowych:

- kredyty i pożyczki udzielone przez Grupę Kapitałową klientom: kredyty z terminem zapadalności do 1 roku, części portfela kredytów mieszkaniowych („stary” portfel kredytów mieszkaniowych), kredyty z brakiem określonego harmonogramu spłaty, wymagalnych na moment wyceny,
- zobowiązania Grupy Kapitałowej wobec klientów: zobowiązania bez określonego harmonogramu spłaty, lokaty negocjowane o oprocentowaniu powiązanym z rynkowymi stopami referencyjnymi, inne specyficzne produkty, dla których nie można mówić o istnieniu rynku tj.: książeczki mieszkaniowe i oszczędnościowe.
- depozytów i lokat międzybankowych o terminie zapadalności do 7 dni lub o zmiennym oprocentowaniu.
- kredytów lub pożyczek udzielonych i zaciągniętych o zmiennym oprocentowaniu (zmiana oprocentowania maksymalnie co 3 miesiące).
- kasa i środki w Banku Centralnym oraz zobowiązania wobec Banku Centralnego.
- inne aktywa i zobowiązania finansowe.
- zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych, których emitentami są Kredobank i BFL, o zmiennym oprocentowaniu.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom zastosowano model oparty o szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniający wysokość marży na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłaty wynikające z umów kredytowych. Bieżący poziom marż został wyznaczony dla transakcji zawartych w ostatnim półroczu zakończonym dniem bilansowym na instrumentach o podobnym ryzyku kredytowym.

Wartość godziwą depozytów oraz innych zobowiązań wobec klientów innych niż banki o ustalonym terminie wymagalności oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi właściwymi dla poszczególnych produktów depozytowych.

Wartość godziwą długu podporządkowanego Banku oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o krzywą zero kuponową

Lokaty i depozyty międzybankowe oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Należności z tytułu leasingu finansowego oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu wewnętrznej stopy zwrotu dla transakcji leasingowych tego samego rodzaju zawieranych przez Grupę Kapitałową w okresie bezpośrednio poprzedzającym dzień bilansowy.

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie wartości bilansowych i godziwych dla poszczególnych grup instrumentów finansowych, które nie zostały wykazane w bilansie Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2008 oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku:

	31.12.2008		31.12.2007	
	wartość bilansowa	wartość godziwa	wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 836 892	5 836 892	4 682 627	5 836 892
Należności od banków	3 363 599	3 363 674	5 261 236	5 256 436
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (z uwzględnieniem należności z tytułu leasingu finansowego)	101 107 891	100 820 797	76 417 149	76 816 457
<i>kredyty konsumpcyjne</i>	20 203 045	20 251 908	17 842 564	17 854 497
<i>kredyty mieszkaniowe</i>	45 401 651	45 289 143	32 886 600	33 215 145
<i>kredyty gospodarcze</i>	35 503 195	35 279 746	25 687 985	25 746 815
Inne aktywa finansowe	366 732	366 732	415 224	415 224
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	2 816	1 279	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	6 988 603	6 989 408	4 703 114	4 702 821
Zobowiązania wobec klientów	102 939 281	102 920 807	86 579 510	86 585 091
<i>podmioty gospodarcze</i>	19 332 897	19 333 054	15 639 541	15 639 595
<i>jednostki budżetowe</i>	7 283 578	7 283 590	4 691 218	4 691 253
<i>ludność</i>	76 322 806	76 304 163	66 248 751	66 254 243
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	211 573	211 573	178 860	178 860
Dług podporządkowany	1 618 755	1 629 537	1 614 885	1 619 115
Inne zobowiązania finansowe	1 667 776	1 667 776	1 732 333	1 732 333

49. Działalność powiernicza

Bank jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP). Bank prowadzi rachunki papierów wartościowych oraz obsługuje transakcje na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, świadczy usługi powiernictwa i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Aktywa przechowywane przez Bank w ramach świadczenia usług powierniczych, ze względu na niespełnienie definicji składnika aktywów Banku, nie zostały wykazane w niniejszym sprawozdaniu finansowym. Jako członek Rady Banków Depozytariuszy i Rady ds. Nieskarbowych Papierów Dłużnych przy Związku Banków Polskich, PKO BP SA bierze udział w pracach przy tworzeniu regulacji i standardów rynkowych.

50. Informacje o sekurytyzacji aktywów i pakietowej sprzedaży wierzytelności

Jednostka dominująca nie dokonywała sekurytyzacji aktywów, niemniej jednak:

- w 2008 roku jednostka dominująca przeprowadziła trzy transakcje sprzedaży wierzytelności bilansowych i pozabilansowych, zakwalifikowanych do kategorii ryzyka stracone, z czego jedną transakcję przeprowadzono do funduszu sekurytyzacyjnego, natomiast dwie z firmami

windykacyjnymi. Sprzedaż objęła ok. 140 tysięcy sztuk wierzytelności o łącznej wartości 1,22 mld złotych.

- w latach 2005–2006 Bank dokonał sprzedaży wierzytelności zakwalifikowanych do kategorii ryzyka „stracone” (bilansowych i pozabilansowych) przysługujących Bankowi od podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych. Sprzedaż objęła w sumie ok. 137 000 sztuk wierzytelności o łącznej wartości ok. 2 mld złotych. Z uwagi na prawo nabywców do zgłaszania reklamacji dotyczących sprzedanych wierzytelności w terminach określonych w umowach sprzedaży, Bank utworzył rezerwy na ewentualne roszczenia. W 2007 roku nie przeprowadzono żadnej sprzedaży pakietowej wierzytelności Banku.
- łączna wartość bilansowa rezerw utworzonych w związku z transakcjami sprzedaży na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 25 350 tysięcy złotych (odpowiednio na dzień 31 grudnia 2007 roku wyniosła 9 894 tysięcy złotych).

51. Objaśnienie różnic między wcześniej publikowanymi sprawozdaniami a niniejszym sprawozdaniem finansowym

Poniżej zaprezentowano zestawienie istotnych zmian wprowadzonych do wcześniej publikowanych danych w celu zapewnienia porównywalności

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT GRUPY KAPITAŁOWEJ POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA			
Tytuł (w zakresie przekształconych pozycji)	2007 prezentowany poprzednio	2007 dane porównawcze	Różnica
Przychody z tytułu odsetek	6 582 391	6 559 333	(23 058) ^{1), 5)}
Koszty z tytułu odsetek	(1 938 663)	(1 912 766)	25 897 ¹⁾
Przychody z tytułu prowizji i opłat	3 022 036	3 083 416	61 380 ^{1), 6)}
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(686 837)	(751 569)	(64 732) ^{1), 3), 6)}
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(74 269)	(73 314)	955 ^{1), 2)}
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	9 382	6 543	(2 839) ⁵⁾
Pozostałe przychody operacyjne	657 245	514 566	(142 679) ^{1), 2), 4), 6)}
Pozostałe koszty operacyjne	(360 284)	(256 936)	103 348 ^{1), 2), 4), 6), 7)}
Ogólne koszty administracyjne	(4 082 572)	(4 040 844)	41 728 ^{3), 7)}

¹⁾ Zmiana prezentacji wybranych przychodów i kosztów Domu Maklerskiego PKO BP SA
²⁾ Zmiana prezentacji wybranych przychodów i kosztów z operacji finansowych
³⁾ Zmiana prezentacji kosztów opłat z tytułu usług KIR, BIK, SWIFT
⁴⁾ Zmiana prezentacji wynikająca ze znettowania zmiany stanu produktów w spółkach deweloperskich
⁵⁾ Zmiana sposobu prezentacji przychodu z inwestycyjnych papierów wartościowych
⁶⁾ Zmiana prezentacji przychodów i kosztów z tytułu zarządzania OFE
⁷⁾ Zmiana sposobu prezentacji nieplanowanej amortyzacji

BILANS GRUPY KAPITAŁOWEJ POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA			
Tytuł (w zakresie przekształconych pozycji)	31.12.2007 prezentowany poprzednio	31.12.2007 dane porównawcze	Różnica
Należności od banków	5 292 319	5 261 236	(31 083) ⁸⁾
Zobowiązania wobec klientów	86 610 593	86 579 510	(31 083) ⁸⁾

⁸⁾ Zmiana prezentacji dotycząca znettowania środków OSW

RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH GRUPY KAPITAŁOWEJ POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SA			
Tytuł (w zakresie przekształconych pozycji)	31.12.2007 prezentowany poprzednio	31.12.2007 dane porównawcze	Różnica
Środki pieniężne na koniec okresu	9 263 399	9 232 316	(31 083) ⁸⁾

⁸⁾ Zmiana prezentacji dotycząca znettowania środków OSW

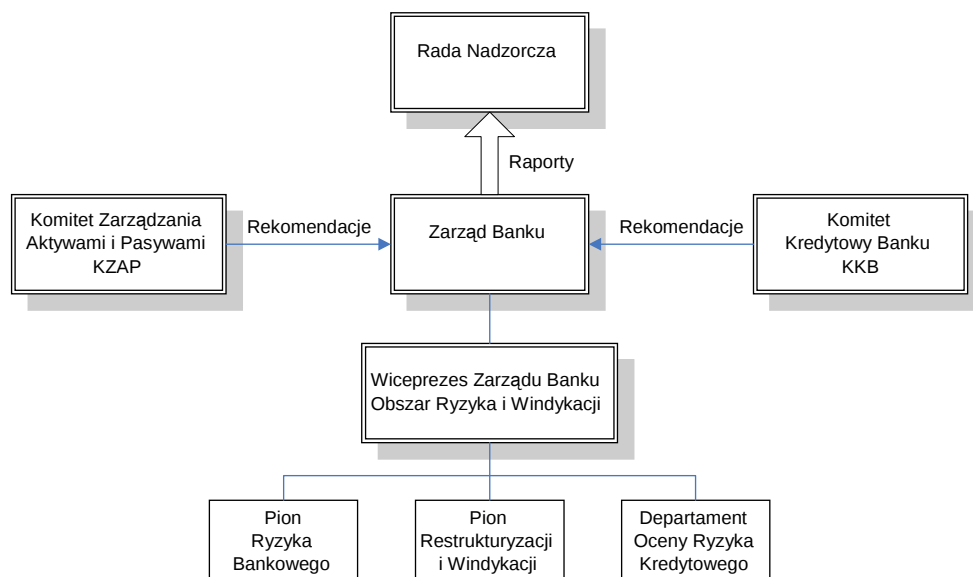
52. Cele i zasady zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi

Działalność bankowa jest narażona na wiele rodzajów ryzyka, między innymi takich jak ryzyko kredytowe, rynkowe, operacyjne oraz biznesowe. Kontrolowanie wpływu tych rodzajów ryzyka na funkcjonowanie Grupy Kapitałowej PKO BP SA należy do najważniejszych celów zarządzania Bankiem oraz Grupą Kapitałową, a poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

Zarządzanie ryzykiem w Banku opiera się na następujących zasadach:

- zachowana jest pełna niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- obszar ryzyka i windykacji wspiera na bieżąco realizację celów biznesowych przy zachowaniu akceptowalnego poziomu ryzyka,
- poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- model zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka.

Model organizacyjny zarządzania ryzykiem

Na proces zarządzania ryzykiem bankowym w Grupie Kapitałowej składają się następujące czynności:

- identyfikacja ryzyka polegająca na określeniu źródeł ryzyka zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku,
- pomiar ryzyka,
- podejmowanie decyzji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka, planowanie działań, wydawanie rekomendacji i zaleceń, tworzenie procedur oraz narzędzi wspomagających,
- monitorowanie polegające na stałym nadzorowaniu poziomu ryzyka w oparciu o przyjęte metody pomiaru ryzyka,
- raportowanie obejmujące cykliczne informowanie Kierownictwa o skali narażenia na ryzyko i podjętych działaniach.

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO BP SA oraz o najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku odpowiada za strategię zarządzania ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku akceptuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem. Operacyjne zarządzanie ryzykiem – w zakresie przyznanych kompetencji – prowadzą komórki organizacyjne Centrali Banku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Pionu Restrukturyzacji i Windykacji oraz Departamentu Oceny Ryzyka Kredytowego.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest przygotowanie i wprowadzanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, operacyjnym, braku zgodności, rynkowym i strategicznym, jak również zarządzania adekwatnością kapitałową.

Celem Pionu Restrukturyzacji i Windykacji jest zapewnienie efektywnej i sprawnej windykacji oraz restrukturyzacji wierzytelności trudnych.

Celem Departamentu Oceny Ryzyka Kredytowego jest ocena i weryfikacja poziomu oszacowań ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych, które ze względu na skalę ekspozycji lub poziom ryzyka wymagają szczególnej uwagi.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym i portfelowym ryzykiem kredytowym w Banku wspierają dwa komitety, którym przewodniczy wiceprezes Zarządu Banku nadzorujący Obszar Ryzyka i Windykacji:

- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami („KZAP”),
- Komitet Kredytowy Banku („KKB”).

KZAP podejmuje decyzje oraz wydaje rekomendacje dla Zarządu Banku w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym, zarządzania portfelowym ryzykiem kredytowym oraz zarządzania aktywami i pasywami Banku.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu Banku. Ponadto, komitety kredytowe funkcjonują również na innych poziomach struktury organizacyjnej Banku. Ich zadaniem jest wydawanie rekomendacji dotyczących decyzji kredytowych istotnych ze względu na poziom ryzyka lub wielkość ekspozycji.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek zależnych Grupy Kapitałowej PKO BP SA. W ramach tego nadzoru Bank określa i akceptuje strategię rozwoju spółek, również w zakresie poziomu ryzyka, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Wpływ światowego kryzysu na zarządzanie ryzykiem bankowym

W drugiej połowie 2008 roku kryzys finansowy dotyczący rozwinięte kraje (głównie Stany Zjednoczone oraz kraje Europy Zachodniej) zaczął negatywnie oddziaływać na sytuację gospodarczą w Polsce, poziom kursów walutowych i stóp procentowych, a także na kondycję polskiego sektora finansowego oraz wzajemne zaufanie podmiotów działających na rynku międzybankowym.

W celu przeciwdziałania negatywnemu wpływowi tych czynników na sytuację finansową PKO BP SA Bank dokonał korekt polityki zarządzania ryzykiem. Priorytetem Banku stało się utrzymanie silnej pozycji kapitałowej oraz stabilnej bazy depozytowej, które warunkują przyrost portfela kredytowego Banku.

W konsekwencji tego w IV kwartale 2008 roku Bank:

- podjął intensywne działania w celu pozyskania nowych depozytów osób fizycznych,
- przygotował rekomendację pozostawienia w Banku całości zysku za 2008 rok,
- uwzględnił w stosowanych metodach pomiaru ryzyka bankowego uwarunkowania wynikające z kryzysu finansowego (m.in. w zakresie scenariuszy stress-tesowych, płynnościowych planów awaryjnych, miar ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego, wdrożenia Systemu Wczesnego Ostrzegania),

- rozszerzył zakres i zwiększył częstotliwość raportów zarządczych na temat ryzyka przekazywanych Zarządowi Banku,
- dostosował politykę kredytową do zmienionych warunków rynkowych (m.in. zaostrożono wymogi związane z udzielaniem kredytów dla osób fizycznych w walutach obcych, podniesiono minimalny wkład własny przy kredytach hipotecznych, wprowadzono ograniczenia w kredytowaniu klientów obciążonych wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz podniesiono marże kredytowe dla nowo udzielanych kredytów bankowości korporacyjnej oraz detalicznej).

Dodatkowo, w celu umożliwienia bieżącej reakcji na dynamicznie zmieniającą się sytuację na rynkach finansowych w Banku powołano zespół do spraw kryzysowych, który cyklicznie przekazuje informacje Zarządowi Banku.

Poza powyższymi działaniami wynikającymi z kryzysu finansowego, Bank kontynuował cykliczny monitoring ryzyka bankowego oraz, zgodnie z wcześniejszymi założeniami, rozwijał stosowane metody pomiaru ryzyka bankowego.

Efektom podejmowanych działań jest utrzymanie bezpiecznego poziomu ponoszonego przez Bank ryzyka, o czym świadczy m.in. brak konieczności wykorzystania nadzorczych narzędzi wspierających płynność sektora bankowego (kredyt lombardowy, operacje finansowania w walutach obcych).

Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań.

Bank oraz podmioty zależne Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany jest cyklicznie z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez służby oceny ryzyka kredytowego, niezależne od służb biznesowych,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione, w granicach ustalonych limitów kompetencji,
- ryzyko kredytowe jest dywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metod ratingów wewnętrznych (IRB).

Metody ratingowe i scoringowe

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie metod oceny wspierają specjalistyczne centralne aplikacje informatyczne.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu bieżącej sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z zewnętrznych źródeł informacji i wewnętrznych kartotek Banku. W 2008 roku Bank nadal rozwijał wyżej wymienione zasady oceny ryzyka kredytowego klientów indywidualnych m.in. w zakresie rozszerzenia systemu scoringu behawioralnego o kolejne produkty odnawialne znajdujące się w ofercie kredytowej Banku dla klientów indywidualnych – karty kredytowe i kredyty odnawialne Inteligo. W wyżej wymienionym okresie Bank dokonał także uaktualnienia minimalnych wartości parametrów wykorzystywanych przy ocenie zdolności kredytowej klientów indywidualnych ubiegających się o kredyty konsumpcyjne, kredyty mieszkaniowe, karty kredytowe, kredyty odnawialne. W ramach zmian wartości parametrów zwiększone zostały m.in. minimalne wydatki stałe gospodarstwa domowego oraz wydatki na bieżącą konsumpcję.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji (z wyłączeniem klientów instytucjonalnych rynku detalicznego ocenianych w sposób uproszczony). Miarą tych ocen są ratingi: klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego odzwierciedlającą poziom ryzyka kredytowego Banku jest tzw. rating łączny.

Informacja o ratingach i ocenach scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, ustalaniu kwot aktywacji niezależnych służb oceny ryzyka oraz systemie raportowania.

W związku z kryzysem gospodarczym, jednostka dominująca przeprowadza dodatkowe analizy oraz stress-testy dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego jednostka dominująca, wprowadzony został również dodatkowy raporting dla Kierownictwa Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu na wynik Banku.

Jednocześnie w 2008 roku w celu identyfikowania potencjalnych zagrożeń zwiększenia ryzyka kredytowego lub ryzyka związanego z utratą wartości zabezpieczenia występujących w kredytowaniu klientów instytucjonalnych Bank wdrożył System Wczesnego Ostrzegania

W wyniku zwiększenia zmienności na rynkach finansowych (głównie na rynku walutowym) i w wyniku sygnałów generowanych w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania (SWO), Bank dokonał dodatkowego oszacowania poziomu ryzyka kredytowego klientów kredytowych Banku posiadających transakcje pochodne zawarte z Bankiem, jak i innymi bankami.

W rezultacie zapytania ankietowego na okoliczność zawierania transakcji pochodnych skierowanego do klientów z segmentu korporacyjnego (w sumie 116 klientów) w kilku przypadkach zaobserwowano pogorszenie sytuacji klienta ze względu na zawieranie transakcji zabezpieczających te same przepływy walutowe z kilkoma bankami jednocześnie, lub w wyniku stosowania struktur opcyjnych asymetrycznych.

W czasie weryfikacji oceny klientów na koniec 2008 i do dnia dzisiejszego Bank zidentyfikował grupę klientów, u których w wyniku zawartych transakcji skarbowych i znaczących ujemnych wycen może nastąpić pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz grupę klientów w odniesieniu do których potwierdzono obniżenie oceny ratingowej lub utratę zdolności kredytowej bieżącej.

System Wczesnego Ostrzegania (SWO)

Od lutego 2008 roku w Banku funkcjonuje System Wczesnego Ostrzegania (SWO), związany z wczesnym identyfikowaniem potencjalnych zagrożeń zwiększenia ryzyka kredytowego lub ryzyka związanego z utratą wartości zabezpieczenia występujących w kredytowaniu klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw, klientów instytucjonalnych rynku mieszkaniowego i podejmowaniem działań zapobiegających materializacji ryzyka lub zmniejszających straty kredytowe. Wczesna identyfikacja zagrożeń umożliwia bieżącą aktualizację oceny poziomu ryzyka kredytowego oraz oceny odzyskiwanej kwoty z zabezpieczeń.

SWO obejmuje klientów Banku spełniających warunki określone przez Zarząd Banku i polega w szczególności na:

- bieżącej obserwacji klientów i rejestracji sygnału ostrzegawczego w momencie jego zidentyfikowania,
- ocenie istotności zarejestrowanych sygnałów ostrzegawczych i wyborze działań zapobiegających materializacji ryzyka lub utracie wartości zabezpieczenia,
- szybkim podejmowaniu wyżej wymienionych działań,
- monitorowaniu stopnia realizacji działań.

Pomiar ryzyka portfelowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- miary efektywności metodologii scoringowych (Accuracy Ratio),
- udział i strukturę kredytów zagrożonych,
- udział i strukturę ekspozycji spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

Bank systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody ratingów wewnętrznych (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie usług, ustalanie optymalnej wysokości punktów odcięcia oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości

Polityka zabezpieczeń

Prowadzona przez Bank i spółki zależne Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy Kapitałowej, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych spółek zależnych Grupy Kapitałowej.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub przyjmuje się zabezpieczenie w formie przelewu wierzytelności z umowy na wybudowanie lokalu, weksla, poręczenia czy też ubezpieczenie wierzytelności.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,

- preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. zabezpieczeń rzeczowych, w stosunku do których istnieje znaczne prawdopodobieństwo szybkiego zaspokojenia się przez Bank, przy uzyskaniu ceny zbliżonej do wartości składników określonych przy przyjmowaniu zabezpieczeń,
- zabezpieczenia narażone na ryzyko znacznych niekorzystnych wahań wartości mogą spełniać rolę pomocniczą,
- w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
- skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia aktualnego poziomu ryzyka kredytowego transakcji. Monitorowaniu podlega:

- sytuacja majątkowa/finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wierzytelności Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika LtV), jak również monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykaże istotny spadek cen na rynku nieruchomości, w Banku uruchamiane są awaryjne procedury postępowania.

Przy zawieraniu umów leasingowych BFL SA jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów traktuje je jako zabezpieczenie transakcji. W przypadku, gdy płynność (popyt na dany rodzaj środka trwałego na rynku wtórnym), tempo utraty wartości rynkowej przedmiotu bądź sytuacja finansowa klienta według procedur wewnętrznych nie są akceptowalne, stosowane jest dodatkowe zabezpieczenie prawne w formach przewidzianych i stosowanych przez banki. Należą do nich zabezpieczenia rzeczowe takie jak: obciążenia hipoteczne, zastawy rejestrowe, przewłaszczenia, umowy odkupu przedmiotów leasingu zawierane z dostawcami oraz zabezpieczenia finansowe takie jak: przelewy wierzytelności, pełnomocnictwa do rachunków bankowych i kaucje.

Narzędzia zarządzania ryzykiem kredytowym

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą:

- reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego) bądź klasa ratingu klienta oraz klasa ratingu łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- minimalne warunki transakcji określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LtV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe,
- limity koncentracji – limity określone w § 71 ust. 1 ustawy – Prawo Bankowe, limity branżowe i na finansowanie nieruchomości,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku).

Raportowanie ryzyka kredytowego

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego, którego odbiorcami są KZAP, KKB, Zarząd Banku i Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informację o historycznej wysokości ryzyka kredytowego oraz o prognozie poziomu ryzyka kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego dwóch spółek zależnych Grupy Kapitałowej – KREDOBANK SA i BFL SA, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej PKO BP SA

Spółki zależne Grupy Kapitałowej, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (KREDOBANK SA, BFL SA) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metodologie oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metodologii stosowanych w PKO BP SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki zależne Grupy Kapitałowej jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

BFL SA oraz KREDOBANK SA cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

W strukturach organizacyjnych KREDOBANK SA i BFL SA funkcjonują komórki organizacyjne w obszarze ryzyka, które odpowiadają w szczególności za:

- opracowywanie metod oceny ryzyka kredytowego, tworzenia rezerw i odpisów,
- kontrolę i monitorowanie ryzyka kredytowego w procesie kredytowym,
- jakość oraz efektywność restrukturyzacji i procesu windykacji wierzytelności klientów.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w KREDOBANK SA i BFL SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej Banku rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

Ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe

Należności od banków	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Należności z rozpoznaną utratą wartości	28 486	276
w tym oceniane metodą indywidualną	28 486	276
Należności bez rozpoznaney utraty wartości	3 363 224	5 261 236
nieprzeterminowane	3 361 761	5 261 231
przeterminowane	1 463	5
Razem brutto	3 391 710	5 261 512
Odpisy z tytułu utraty wartości	(28 111)	(276)
Należności razem według wartości bilansowej (netto)	3 363 599	5 261 236

Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Należności z rozpoznaną utratą wartości	3 820 011	2 511 873
w tym oceniane metodą indywidualną	1 932 692	969 903
Należności bez rozpoznaney utraty wartości	100 205 756	76 320 879
nieprzeterminowane	94 476 168	74 503 779
przeterminowane	5 729 588	1 817 100
Razem brutto	104 025 767	78 832 752
Odpisy z tytułu utraty wartości	(2 917 876)	(2 415 603)
Należności razem według wartości bilansowej (netto)	101 107 891	76 417 149

Inwestycje papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Dłużne papiery wartościowe z rozpoznaną utratą wartości	22 245	34 631
w tym oceniane metodą indywidualną	22 245	34 631
Dłużne papiery wartościowe bez rozpoznaney utraty wartości	8 522 298	5 615 947
nieprzeterminowane	8 522 298	5 615 947
z ratingiem zewnętrznym	6 252 835	3 834 637
z ratingiem wewnętrznym	2 195 036	1 781 310
bez ratingu	74 427	0
Razem brutto	8 544 543	5 650 578
Odpisy z tytułu utraty wartości	(19 932)	(18 620)
Instrumenty razem według wartości bilansowej (netto)	8 524 611	5 631 958

Inne aktywa - inne aktywa finansowe	Zaangażowanie	
	31.12.2008	31.12.2007
Inne aktywa z rozpoznaną utratą wartości	55 955	36 897
Inne aktywa bez rozpoznaney utraty wartości	366 215	415 208
nieprzeterminowane	352 425	413 023
przeterminowane	13 790	2 185
Razem brutto	422 170	452 105
Odpisy z tytułu utraty wartości	(55 438)	(36 881)
Razem według wartości bilansowej (netto)	366 732	415 224

Stopień narażenia na ryzyko kredytowe

Poniższa tabela prezentuje maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku.

Pozycje bilansowe	31.12.2008	31.12.2007
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	3 419 832	2 972 067
Należności od banków	3 363 599	5 261 236
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - dłużne papiery wartościowe	1 491 524	1 193 255
emitowane przez Skarb Państwa	1 491 398	1 193 129
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	126	126
Pochodne instrumenty finansowe	3 597 670	1 556 736
Pozostałe instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - dłużne papiery wartościowe	4 555 544	8 292 362
emitowane przez Skarb Państwa	4 373 621	7 353 033
emitowane przez pozostałe banki	172 876	764 018
emitowane przez inne podmioty finansowe	-	129 142
emitowane przez inne podmioty niefinansowe	9 047	46 169
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	101 107 891	76 417 149
sektor finansowy (z wyłączeniem banków)	2 058 724	1 132 850
kredyty gospodarcze	2 058 724	1 132 850
sektor niefinansowy	95 857 248	71 634 005
kredyty konsumpcyjne	20 203 045	17 842 564
kredyty mieszkaniowe	45 401 651	32 886 600
kredyty gospodarcze	30 252 552	20 904 841
sektor budżetowy	3 191 919	3 650 294
kredyty gospodarcze	3 191 919	3 650 294
Instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	8 524 611	5 631 958
emitowane przez banki centralne	2 673 729	2 633 505
emitowane przez pozostałe banki	46 756	-
emitowane przez inne podmioty finansowe	74 427	-
emitowane przez inne podmioty niefinansowe	795 278	621 274
emitowane przez Skarb Państwa	3 516 322	1 201 132
emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	1 418 099	1 176 047
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	366 732	415 224
Razem	126 427 403	101 739 987

Pozycje pozabilansowe	31.12.2008	31.12.2007
Udzielone zobowiązania nieodwołalne	7 712 824	8 860 369
Udzielone gwarancje	3 239 802	1 867 608
Udzielone akredytywy	241 892	562 155
Gwarancje emisji	821 005	1 455 509
Razem	12 015 523	12 745 641

Jakość kredytowa aktywów finansowych, nieprzeterminowanych, bez utraty wartości.

Biorąc pod uwagę charakter działalności Grupy Kapitałowej oraz wolumen należności kredytowych i leasingowych, najistotniejsze portfele są w zarządzaniu Banku oraz Bankowego Funduszu Leasingowego SA. Poniżej przedstawiono informację na temat jakości kredytowej należności i pożyczek udzielonych przez Bank oraz BFL SA

Bank stosuje klasyfikację klientów instytucjonalnych niespełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości do wewnętrznych klas ratingowych oznaczonych od A (pierwszorzędna) do F (akceptowalna).

Systemem ratingowym objęte są następujące portfele:

- klienci korporacyjni,
- klienci instytucjonalni rynku mieszkaniowego,
- małe i średnie przedsiębiorstwa (z wyłączeniem pewnych grup produktów ocenianych w sposób uproszczony).

Aktywa finansowe nieprzeterminowane bez utraty wartości	31.12.2008	31.12.2007
Należności od banków	3 361 761	5 261 231
w tym:		
z ratingiem	2 000 824	4 676 670
bez ratingu	1 360 937	584 561
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	94 476 168	74 503 779
z ratingiem	90 537 000	62 198 399
bez ratingu	3 939 168	12 305 380
PKO BP SA	91 518 783	71 414 932
z ratingiem - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty gospodarcze)	29 794 715	15 187 064
A (pierwszorzędna)	1 184 628	389 843
B (bardzo dobra)	2 474 397	2 008 431
C (dobra)	3 604 643	2 864 276
D (zadowalająca)	9 373 219	4 370 414
E (przeciętna)	6 811 983	3 699 164
F (akceptowalna)	6 345 845	1 854 936
z ratingiem - klienci sektora niefinansowego (kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe)	58 560 511	45 718 387
A (pierwszorzędna)	12 909 565	18 764 198
B (bardzo dobra)	14 809 811	15 755 337
C (dobra)	23 649 272	7 629 870
E (przeciętna)	4 382 491	2 526 869
F (akceptowalna)	2 809 372	1 042 113
bez ratingu - klienci sektora niefinansowego (pozostałe kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe)	3 163 557	10 509 481
Grupa Kapitałowa BFL SA	2 181 774	1 292 948
A2 (pierwszorzędna)	29 611	1 591
A3 (bardzo dobra)	92 934	44 752
A4 (dobra)	370 121	238 240
A5 (zadowalająca)	461 886	339 237
A6 (przeciętna)	765 075	322 268
B1 (akceptowalna)	344 707	254 636
B2 (słaba)	82 426	70 990
B (wątpliwa)	34 872	12 609
D (zła)	142	8 625
bez ratingu - klienci sektora niefinansowego i finansowego spółek Grupy Kapitałowej	775 611	1 795 899
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	352 425	413 023
Razem	98 190 354	80 178 033

Kredyty i pożyczki niespełniające indywidualnej utraty wartości niepodlegające ocenie ratingowej charakteryzują się satysfakcjonującym poziomem ryzyka kredytowego. Dotyczy to w szczególności kredytów detalicznych (w tym kredytów mieszkaniowych), wśród których brak jest indywidualnie istotnych zaangażowań, których istnienie skutkowałaby powstaniem istotnego ryzyka kredytowego.

W zakresie portfela zarządzanego przez Bankowy Fundusz Leasingowy, w stosunku do zaangażowań poniżej pewnego poziomu stosowane są procedury uproszczone, w ramach których nie są nadawane oceny ratingowe.

Poniżej przedstawiono strukturę dłużnych papierów wartościowych oraz lokat międzybankowych, nieprzeterminowanych, bez utraty wartości, w podziale na zewnętrzne klasy ratingowe:

31 grudnia 2008 roku

Rating/portfel	do obrotu		wyceniane w wartości godziwej przez rachunek wyników				do sprzedaży					Lokaty międzybankowe
	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	emitowane przez inne podmioty niefinansowe	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez banki centralne	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	emitowane przez inne podmioty niefinansowe	
AAA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AA- do AA+	-	-	-	23 943	-	-	-	-	-	-	-	900 319
A- do A+	1 491 398	-	4 373 621	148 933	-	-	3 516 322	2 673 729	12 567	-	-	838 752
BBB- do BBB+	-	-	-	-	-	-	-	-	34 189	-	-	257 658
BB- do BB+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B- do B+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	194
bez ratingu	-	126	-	-	-	-	-	-	-	74 427	-	105 485
aktywa finansowe odmiennie ratingowane w spółkach Grupy Kapitałowej	-	-	-	-	-	9 047	-	-	-	-	16 028	3 901
Razem	1 491 398	126	4 373 621	172 876	-	9 047	3 516 322	2 673 729	46 756	74 427	16 028	2 106 309

31 grudnia 2007 roku

Rating/portfel	do obrotu		wyceniane w wartości godziwej przez rachunek wyników				do sprzedaży					Lokaty międzybankowe
	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	emitowane przez inne podmioty niefinansowe	emitowane przez Skarb Państwa	emitowane przez banki centralne	emitowane przez pozostałe banki	emitowane przez inne podmioty finansowe	emitowane przez inne podmioty niefinansowe	
AAA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	237 300
AA- do AA+	-	-	-	542 259	-	-	-	-	-	-	-	3 099 167
A- do A+	1 193 129	-	7 353 033	221 759	-	-	1 201 132	2 633 505	-	-	-	1 263 508
BBB- do BBB+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	72 603
BB- do BB+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B- do B+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bez ratingu	-	126	-	-	116 299	-	-	-	-	-	-	-
aktywa finansowe odmiennie ratingowane w spółkach Grupy Kapitałowej	-	-	-	-	12 843	46 169	-	-	-	-	-	4 092
Razem	1 193 129	126	7 353 033	764 018	129 142	46 169	1 201 132	2 633 505	-	-	-	4 676 670

Struktura pozostałych dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez inne podmioty finansowe, podmioty niefinansowe oraz jednostki samorządu terytorialnego w podziale na wewnętrzne klasy ratingowe:

Podmioty o ratingu	31.12.2008	31.12.2007
	wartość bilansowa	wartość bilansowa
A (pierwszorzędna)	21 313	97 430
B (bardzo dobra)	448 931	320 840
C (dobra)	998 091	417 791
D (zadowalająca)	391 905	309 841
E (przeciętna)	153 571	530 570
F (akceptowalna)	181 225	104 838
RAZEM	2 195 036	1 781 310

Koncentracja ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej

Grupa Kapitałowa definiuje ryzyko koncentracji kredytowej jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- największych podmiotów,
- największych grup kapitałowych,
- branż,
- regionów geograficznych,
- walut.

Koncentracja wobec największych podmiotów

Ustawa Prawo bankowe określa limity maksymalnego zaangażowania Banku, mające przełożenie na Grupę Kapitałową Banku. Zgodnie z Art. 71 ust. 1 tej ustawy suma wierzytelności Banku, udzielonych przez Bank zobowiązań pozabilansowych oraz posiadanych przez Bank bezpośrednio lub pośrednio akcji lub udziałów w innym podmiocie, wniesionych dopłat w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub też wkładów albo sum komandytowych – w zależności od tego, która z tych kwot jest większa – w spółce komandytowej lub komandytowo akcyjnej, obciążonych ryzykiem jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie nie może przekroczyć 20% funduszy własnych skonsolidowanych w przypadku, gdy którykolwiek z tych podmiotów jest podmiotem powiązanym z Bankiem lub 25% funduszy własnych skonsolidowanych w przypadku, gdy podmioty te nie są podmiotami powiązanymi z Bankiem.

Ponadto ustawodawca w Art. 71 ust. 2 określił, że zaangażowanie Banku w transakcje z podmiotami, wobec których zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Banku, nie może łącznie przekroczyć 800% tych funduszy.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku limity koncentracji nie były przekroczone.

Na dzień 31.12.2008 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej PKO BP wobec pojedynczych zaangażowań był niewielki – największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 5,11% skonsolidowanych funduszy własnych.

Wśród 20 największych kredytobiorców Grupy Kapitałowej występują wyłącznie klienci PKO BP SA.

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec 20 największych klientów niebankowych

31.12.2008			31.12.2007		
Lp	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**	Lp	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**
1.	656 139	0,62%	1.	522 063	0,66%
2.	592 759	0,56%	2.	411 531	0,52%
3.	457 525	0,44%	3.	307 286	0,39%
4.	412 857	0,39%	4.	304 498	0,38%
5.	334 019	0,32%	5.	291 115	0,37%
6.	305 746	0,29%	6.	273 340	0,34%
7.	292 682	0,28%	7.	268 399	0,34%
8.	243 106	0,23%	8.	264 861	0,33%
9.	242 046	0,23%	9.	259 316	0,33%
10.	235 382	0,22%	10.	255 336	0,32%
11.	235 221	0,22%	11.	204 178	0,26%
12.	233 201	0,22%	12.	201 004	0,25%
13.	231 369	0,22%	13.	190 227	0,24%
14.	230 981	0,22%	14.	179 210	0,23%
15.	218 941	0,21%	15.	176 649	0,22%
16.	218 030	0,21%	16.	175 053	0,22%
17.	217 275	0,21%	17.	170 245	0,21%
18.	215 637	0,21%	18.	169 608	0,21%
19.	201 442	0,19%	19.	162 951	0,20%
20.	197 176	0,19%	20.	152 094	0,19%
Razem	5 971 534	5,68%	Razem	4 938 964	6,21%

*Zaangażowanie kredytowe obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje oraz należne odsetki.

** Wartość portfela kredytowego nie obejmuje zaangażowań pozabilansowych oraz kapitałowych.

Koncentracja wobec największych grup kapitałowych

Największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej PKO BP w grupę kapitałową kredytobiorców wynosi 1,58% i jest konsekwencją konsolidacji spółek sektora energetycznego. Wśród 5 największych grup kapitałowych występują wyłącznie klienci PKO BP SA.

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec 5 największych grup kapitałowych

31.12.2008			31.12.2007		
Lp.	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**	Lp.	Zaangażowanie*	Udział w portfelu**
1	1 654 951	1,58%	1	2 119 387	2,67%
2	1 402 841	1,34%	2	1 426 492	1,79%
3	1 315 589	1,25%	3	1 116 920	1,40%
4	1 283 533	1,22%	4	1 095 926	1,38%
5	792 757	0,75%	5	787 510	0,99%
Razem	6 449 671	6,14%	Razem	6 546 235	8,23%

*Zaangażowanie obejmuje kredyty, pożyczki, skupione wierzytelności, dyskonto weksli, zrealizowane gwarancje, należne odsetki, papiery dłużne oraz zaangażowanie pozabilansowe i kapitałowe.

**Wartość portfela kredytowego nie obejmuje zaangażowań pozabilansowych oraz kapitałowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku poziom ryzyka koncentracji w grupę podmiotów był niewielki – największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej wyniosła 12,9% skonsolidowanych funduszy własnych Grupy Kapitałowej i jest konsekwencją konsolidacji spółek sektora energetycznego.

Koncentracja wobec segmentów branżowych

W Grupie Kapitałowej stosowane są limity branżowe, których celem jest ograniczanie poziomu ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w wybranych branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz unikanie nadmiernego poziomu koncentracji branżowej.

Strukturę zaangażowania wg segmentów branżowych prezentuje poniższa tabela:

Sekcja	Nazwa sekcji	31.12.2008		31.12.2007	
		Zaangażowanie	Liczba podmiotów	Zaangażowanie	Liczba podmiotów
D	Przetwórstwo przemysłowe	26,73%	13,86%	24,70%	15,67%
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	18,61%	30,70%	17,52%	31,68%
K	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	12,81%	10,70%	10,50%	9,09%
L	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe, społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	8,01%	0,55%	12,92%	0,58%
F	Budownictwo	6,29%	12,41%	4,98%	10,18%
E	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	3,16%	0,23%	4,20%	0,29%
Pozostałe zaangażowanie		24,39%	31,55%	25,18%	32,51%
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

W stosunku do 31 grudnia 2007 roku wzrosło zaangażowanie Grupy Kapitałowej we wszystkie sekcje branżowe o ponad 11 mld zł. Łączne zaangażowanie trzech największych branż: „Przetwórstwo przemysłowe”, „Handel hurtowy i detaliczny” oraz „Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej” wynosi 58,2% wartości portfela kredytów udzielanych podmiotom gospodarczym.

Koncentracja wobec regionów geograficznych

Region	31.12.2008	31.12.2007
Polska		
mazowiecki	18,17%	17,65%
śląsko-opolski	12,40%	13,24%
wielkopolski	10,06%	10,52%
małopolsko-świętokrzyski	9,12%	8,93%
dolnośląski	7,56%	8,00%
lubelsko-podkarpacki	6,50%	6,91%
zachodnio-pomorski	7,05%	7,01%
łódzki	6,12%	6,67%
pomorski	6,97%	6,46%
kujawsko-pomorski	5,13%	5,61%
warmińsko-mazurski	3,47%	3,69%
podlaski	3,08%	3,19%
pozostałe	2,48%	0,06%
Ukraina	1,89%	2,06%
Razem	100,00%	100,00%

Portfel kredytowy Banku jest zdywersyfikowany pod względem koncentracji geograficznej.

Największa koncentracja portfela kredytowego Banku występuje w regionie mazowieckim. Ponad połowa portfela kredytowego Banku skupiona jest w czterech regionach: mazowieckim, śląsko-opolskim, wielkopolskim i małopolsko-świętokrzyskim, które odpowiadają również za znaczącą część populacji i gospodarki Polski.

Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego

Na dzień 31 grudnia 2008 roku udział ekspozycji w walutach wymienialnych, innych niż PLN, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 29%. Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku. W przypadku spółek Grupy Kapitałowej sytuacja kształtuje się inaczej tj. w portfelu walutowym BFL SA dominują ekspozycje w EUR (63,5% portfela walutowego), zaś w KREDOBANK SA - kredyty udzielane w USD stanowią około 80,5% portfela walutowego i 53,5% całego portfela spółki.

Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego (w %)

Waluta	31.12.2008	31.12.2007
PLN	70,96%	78,41%
Waluty obce, w tym:	29,04%	21,59%
CHF	21,42%	15,08%
EUR	4,47%	3,88%
USD	2,51%	1,64%
UAH	0,63%	0,99%
GBP	0,01%	0,00%
Razem	100,00%	100,00%

Wzrost udziału kredytów denominowanych w walutach obcych w 2008 roku wynika z wysokiej dynamiki sprzedaży walutowych kredytów mieszkaniowych, a także wzrostu w II połowie 2008 roku kursów walutowych.

Inne rodzaje koncentracji

Zgodnie z Rekomendacją S Komisji Nadzoru Bankowego Bank stosuje wewnętrzne limity dotyczące portfela kredytów przeznaczonych na finansowanie nieruchomości dla klientów indywidualnych. W 2008 roku limity te nie zostały przekroczone.

Renegocjacja warunków należności

Celem działalności restrukturyzacyjnej Grupy Kapitałowej jest maksymalizacja efektywności zarządzania wierzytelnościami trudnymi tj. uzyskanie najwyższych odzysków, przy jednoczesnym

ograniczeniu do minimum kosztów ponoszonych, związanych z uzyskaniem odzysków, które są bardzo wysokie w przypadku prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

Działalność restrukturyzacyjna polega na zmianie warunków spłaty wierzytelności, które są indywidualnie ustalane wobec każdego kontraktu. Zmiany mogą dotyczyć:

- 1) okresu spłaty,
- 2) harmonogramu,
- 3) oprocentowania,
- 4) kolejności zarachowania wpływów,
- 5) zabezpieczenia,
- 6) kwoty do spłaty (redukcja).

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi ugody, wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną.

Elementem procesu restrukturyzacji jest ocena możliwości wywiązania się przez dłużnika z warunków umowy ugody (spłaty zadłużenia w ustalonych terminach). Czynne ugody są na bieżąco monitorowane.

Aktywa finansowe, których warunki zostały renegocjowane (w przeciwnym wypadku zostałyby uznane za zaległe lub stwierdzonoby utratę wartości), obejmują następujące udzielone kredyty i pożyczki:

Aktywa finansowe	Wartość bilansowa	
	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty i pożyczki udzielone klientom według wartości brutto	104 025 767	78 832 752
w tym renegocjowane	112 883	231 541
Sektor finansowy (z wyłączeniem banków)	-	90
kredyty gospodarcze	-	90
Sektor niefinansowy	110 868	229 508
kredyty konsumpcyjne	19 579	25 043
kredyty mieszkaniowe	20 169	53 341
kredyty gospodarcze	71 120	151 124
Sektor budżetowy	2 015	1 943
kredyty gospodarcze	2 015	1 943

Przeterminowanie aktywów finansowych

Aktywa finansowe, które są zaległe, lecz w przypadku, których nie nastąpiła utrata wartości obejmują następujące aktywa finansowe:

Aktywa finansowe	31.12.2008			31.12.2007		
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	-	-	40	-	40
Kredyty, pożyczki udzielone klientom:	5 666 692	62 896	5 729 588	1 781 469	35 631	1 817 100
sektora finansowego	1 273	-	1 273	426	-	426
sektora budżetowego	478 318	-	478 318	109 653	-	109 653
sektora niefinansowego	5 187 101	62 896	5 249 997	1 671 390	35 631	1 707 021
Inne aktywa- inne aktywa finansowe	13 790	-	13 790	2 185	-	2 185
Razem	5 680 482	62 896	5 743 378	1 783 694	35 631	1 819 325

Zabezpieczeniami powyższych należności są: hipoteka, zastaw rejestrowy, przeniesienie prawa własności, blokada rachunku lokaty, ubezpieczenie ekspozycji kredytowej oraz gwarancje i poręczenia.

Aktywa finansowe, wobec których stwierdzono utratę wartości metodą zindywidualizowaną według wartości bilansowe brutto

	31.12.2008	31.12.2007
Należności od banków	28 486	276
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 932 692	969 903
Sektor finansowy	42 735	49 128
kredyty gospodarcze	42 735	49 128
Sektor niefinansowy	1 880 418	911 146
kredyty konsumpcyjne	18 525	6 850
kredyty mieszkaniowe	311 097	131 862
kredyty gospodarcze	1 550 796	772 434
Sektor budżetowy	9 539	9 629
kredyty gospodarcze	9 539	9 629
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	23 862	42 056
emitowane przez podmioty finansowe	2 599	2 674
emitowane przez podmioty niefinansowe	21 263	39 382
Razem	1 985 040	1 012 235

Na dzień 31 grudnia 2008 roku w odniesieniu do aktywów, wobec których stwierdzono utratę wartości metodą zindywidualizowaną ustanowione były na rzecz Grupy Kapitałowej następujące zabezpieczenia:

- dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom: hipoteka kaucyjna oraz zwykła, zastaw rejestrowy, weksel własny dłużnika, przelew wierzytelności oraz prawo majątkowe na środki pieniężne – o łącznej wartości bilansowej 1 250 019 tysięcy złotych,
- dla aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży: weksle in blanco, poręczenie, zastaw rejestrowy na rachunku bankowym oraz na udziałach dłużnika – o łącznej wartości zerowej.

Grupa Kapitałowa, ustalając odpisy z tytułu utraty wartości na powyższe aktywa wzięła pod uwagę następujące czynniki:

- opóźnienie w spłacie należności,
- postawienie wierzytelności w stan wymagalności,
- postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika,
- ogłoszenie upadłości dłużnika lub złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości,
- kwestionowanie należności przez dłużnika,
- wszczęcie postępowania naprawczego wobec dłużnika,
- ustanowienie zarządu komisarycznego nad działalnością dłużnika lub zawieszenie jego działalności,
- pogorszenie się oceny ratingowej dłużnika do poziomu wskazującego na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia (rating „H”)
- dodatkowe przesłanki, rozpoznawane w odniesieniu do ekspozycji wobec spółdzielni mieszkaniowych z tytułu kredytów mieszkaniowych „starego portfela” objętych poręczeniami Skarbu Państwa,
- przewidywane przepływy pieniężne z ekspozycji oraz przyjętych zabezpieczeń
- kształtowanie się przyszłej sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta
- stopień realizacji przez klienta prognoz

Ryzyko kredytowe instytucji finansowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku największe zaangażowania PKO BP SA na rynku międzybankowym kształtowały się w następujący sposób:

Zaangażowanie na rynku międzybankowym*						
Kontrahent	Rodzaj instrumentu				Razem	
	Lokata	Papiery wartościowe	Credit default swap	Pozostałe pochodne		
Kontrahent 1	228 059	-	-	-	228 059	
Kontrahent 2	222 135	-	-	-	222 135	
Kontrahent 3	196 098	-	-	-	196 098	
Kontrahent 4	168 084	-	-	2 480	170 564	
Kontrahent 5	159 803	-	-	8 700	168 503	
Kontrahent 6	154 077	-	-	(17 350)	154 077	
Kontrahent 7	-	-	118 472	(193 941)	118 472	
Kontrahent 8	114 029	-	-	-	114 029	
Kontrahent 9	100 000	-	-	(3 401)	100 000	
Kontrahent 10	-	-	88 854	(78 015)	88 854	
Kontrahent 11	-	83 448	-	-	83 448	
Kontrahent 12	-	-	-	70 308	70 308	
Kontrahent 13	63 856	-	-	-	63 856	
Kontrahent 14	-	-	-	61 528	61 528	
Kontrahent 15	26 656	-	-	33 994	60 650	
Kontrahent 16	-	-	-	54 085	54 085	
Kontrahent 17	50 000	-	-	-	50 000	
Kontrahent 18	-	41 724	-	(104)	41 724	
Kontrahent 19	-	20 862	-	-	20 862	
Kontrahent 20	9 655	-	-	(40 332)	9 655	

* Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego

Dla porównania największe zaangażowania PKO BP SA na rynku międzybankowym na dzień 31 grudnia 2007 roku prezentuje poniższa tabela:

Zaangażowanie na rynku międzybankowym*						
Kontrahent**	Rodzaj instrumentu				Razem	
	Lokata	Papiery wartościowe	Credit default swap	Pozostałe pochodne		
Kontrahent 21	379 100	-	-	14 974	394 074	
Kontrahent 22	335 965	-	-	-	335 965	
Kontrahent 23	300 000	-	-	5 890	305 890	
Kontrahent 24	293 280	-	-	-	293 280	
Kontrahent 25	276 889	-	-	3	276 892	
Kontrahent 26	232 386	-	-	15 464	247 850	
Kontrahent 19	219 040	17 910	-	-	236 950	
Kontrahent 27	-	-	158 275	46 333	204 608	
Kontrahent 15	204 155	-	-	(5 664)	204 155	
Kontrahent 4	179 100	-	-	(331)	179 100	
Kontrahent 28	100 000	-	-	65 231	165 231	
Kontrahent 29	150 000	-	-	12 373	162 373	
Kontrahent 30	150 000	-	-	(496)	150 000	
Kontrahent 31	-	150 451	(24 350)	-	126 101	
Kontrahent 32	100 000	-	-	25 792	125 792	
Kontrahent 14	100 000	-	-	25 307	125 307	
Kontrahent 33	108 746	-	-	5 286	114 032	
Kontrahent 7	-	-	73 050	34 790	107 840	
Kontrahent 34	100 000	-	-	-	100 000	
Kontrahent 35	100 000	-	-	-	100 000	

* Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego

** Nazwy kontrahentów są zgodne z nazwami przedstawionymi w tabeli z najwyższymi zaangażowaniami na rynku międzybankowym na dzień 31 grudnia 2008 roku

Przy określaniu zaangażowania: lokaty, papiery wartościowe emitowane przez kontrahentów oraz transakcje CDS zostały podane w wartości nominalnej, natomiast pozostałe instrumenty pochodne w wartości rynkowej. Zaangażowanie całkowite (kolumna „Razem”) w przypadku każdego kontrahenta stanowi sumę zaangażowania z tytułu lokat i papierów wartościowych powiększonego (w przypadku kontrahentów u których zakupiono protekcję kredytową na emitentów papierów wartościowych znajdujących się w portfelu Banku) bądź pomniejszonego (w przypadku gdy ryzyko kredytowe danego podmiotu zostało przetransferowane w transakcji CDS na innego kontrahenta) o zaangażowanie z tytułu transakcji CDS oraz zaangażowania z tytułu pozostałych instrumentów pochodnych, jeżeli jest ono dodatnie (w przeciwnym wypadku zaangażowanie z tytułu pozostałych instrumentów pochodnych nie jest uwzględniane przy zaangażowaniu całkowitym). Ekspozycja z tytułu wszystkich instrumentów liczona jest od daty zawarcia transakcji.

Spośród 12 kontrahentów wymienionych w tabeli sporządzonej według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku, z którymi Bank PKO BP SA posiadał zawarte transakcje na instrumentach pochodnych, z wszystkimi kontrahentami Bank PKO BP SA miał podpisane umowy ramowe. Umowy ramowe umożliwiają kompensację wzajemnych zobowiązań w przypadku bankructwa jednej ze stron transakcji. W sumie PKO BP SA na dzień 31 grudnia 2008 roku posiadał podpisane 23 umowy ramowe z bankami krajowymi i 31 z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 17 umów CSA (Credit Support Annex) umożliwiających zabezpieczenie ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych i 2 umów ISMA (International Securities Market Association) dających możliwość kompensacji zobowiązań wynikających z transakcji REPO i BSB/SBB.

Spośród 20 kontrahentów wymienionych w tabeli sporządzonej według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku, wobec których Grupa Kapitałowa posiadała największe ekspozycje, 5 kontrahentów znalazło się w grupie największych zaangażowań również na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Geograficzna lokalizacja kontrahentów

Kontrahenci generujący 20 największych zaangażowań na rynku międzybankowym według stanów na dzień 31 grudnia 2008 roku i na dzień 31 grudnia 2007 roku pochodzą z krajów wyszczególnionych w poniższej tabeli (przyjmuje się kraj, na obszarze którego ulokowana jest centrala danego kontrahenta):

L.p.	Kraj	Kontrahent
1.	Austria	Kontrahent 4, Kontrahent 30, Kontrahent 32, Kontrahent 34
2.	Belgia	Kontrahent 25
3.	Dania	Kontrahent 33
4.	Francja	Kontrahent 26, Kontrahent 29
5.	Hiszpania	Kontrahent 19
6.	Irlandia	Kontrahent 22
7.	Niderlandy	Kontrahent 27
8.	Niemcy	Kontrahent 21, Kontrahent 23, Kontrahent 28, Kontrahent 35
9.	Polska	Kontrahent 3, Kontrahent 6, Kontrahent 9, Kontrahent 11, Kontrahent 12, Kontrahent 14, Kontrahent 15, Kontrahent 16, Kontrahent 17
10.	Portugalia	Kontrahent 2, Kontrahent 24
11.	USA	Kontrahent 31
12.	Szwajcaria	Kontrahent 5
13.	Ukraina	Kontrahent 1, Kontrahent 8, Kontrahent 13
14.	Węgry	Kontrahent 18
15.	Wielka Brytania	Kontrahent 7, Kontrahent 10, Kontrahent 20

Struktura ratingowa kontrahentów

Struktura zaangażowania z punktu widzenia przyznanych kontrahentom ratingów została zaprezentowana w poniższej tabeli. Przy wyznaczaniu ratingu oparto się na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch (przy czym w przypadku, gdy rating nadały dwie agencje przyjęto rating niższy, a w przypadku trzech ratingów, rating środkowy).

Rating	Kontrahent
AA	Kontrahent 7, Kontrahent 10, Kontrahent 20, Kontrahent 22, Kontrahent 25, Kontrahent 26, Kontrahent 27, Kontrahent 28, Kontrahent 29, Kontrahent 31, Kontrahent 33, Kontrahent 34
A	Kontrahent 2, Kontrahent 4, Kontrahent 5, Kontrahent 6, Kontrahent 14, Kontrahent 15, Kontrahent 16, Kontrahent 19, Kontrahent 21, Kontrahent 23, Kontrahent 24, Kontrahent 30, Kontrahent 32, Kontrahent 35
BBB	Kontrahent 17, Kontrahent 18
B	Kontrahent 1, Kontrahent 8, Kontrahent 13
Brak ratingu	Kontrahent 3, Kontrahent 9, Kontrahent 11, Kontrahent 12

Zarządzanie majątkiem przejętym za wierzytelności

Przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych lub windykacyjnych, majątek przeznaczony jest na potrzeby Grupy Kapitałowej lub do sprzedaży. Informacja o przejętych składnikach majątkowych analizowana jest pod kątem możliwości wykorzystania majątku na potrzeby wewnętrzne jednostki dominującej. W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2008 roku oraz dnia 31 grudnia 2007 roku majątek przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w całości przeznaczony został do sprzedaży.

Podejmowane przez Grupę Kapitałową działania mają na celu sprzedaż aktywów w możliwie najkrótszym czasie. W jednostkowych i uzasadnionych przypadkach dochodzi do wstrzymania sprzedaży. Następuje to tylko i wyłącznie w sytuacji, kiedy warunki niezależne od spółek Grupy Kapitałowej wskazują, iż sprzedaż majątku w okresie późniejszym będzie korzystniejsza finansowo. Podstawowym trybem postępowania w sprawie sprzedaży majątku jest przetarg nieograniczony. Wybór innego trybu jest możliwy w przypadku, gdy ze względu na specyfikę sprzedawanego majątku daje on możliwości znalezienia nabywcy i uzyskania korzystniejszej dla Grupy Kapitałowej oferty.

Grupa dąży do jak najszerszego rozpowszechnienia informacji o sprzedawanych aktywach poprzez publikację informacji o sprzedaży na stronie internetowej spółek Grupy, ogłoszenia w prasie ogólnopolskiej, wykorzystywanie portali internetowych m.in. w zakresie aukcji internetowych, wysyłanie zapytań ofertowych. Dodatkowo PKO BP SA współpracuje z firmami zewnętrznymi o zasięgu ogólnopolskim w zakresie odbierania, transportu, przechowywania oraz pośrednictwa w sprzedaży majątku przejętego w toku, prowadzonych przez Grupę działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych. Grupa Kapitałowa zawarła również umowy o współpracę z firmami zewnętrznymi, które wyceniają majątek ruchomy oraz nieruchomości przejęte, lub których przejęciem zainteresowana jest Grupa Kapitałowa w toku realizacji zabezpieczeń.

Informacja na temat wartości bilansowej aktywów przejętych za wierzytelności na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku znajduje się w notcie 28 „Inne aktywa” w pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”.

Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian parametrów rynkowych takich jak stopa procentowa i kurs walutowy lub zmienności tych parametrów (*volatility*), a także ryzyko utraty płynności. Ryzyko rynkowe obejmuje: ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko instrumentów pochodnych oraz ryzyko płynności.

Ryzyko stopy procentowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest identyfikacja obszarów ryzyka stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu i zobowiązań pozabilansowych w sposób pozwalający na maksymalizację wartości aktywów netto oraz wyniku odsetkowego w ramach przyjętego profilu ryzyka stopy procentowej.

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej Bank w szczególności wykorzystuje miary wartości zagrożonej (VaR), testy warunków skrajnych oraz miary wrażliwości dochodu odsetkowego.

Wartość zagrożona (VaR), definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentu finansowego, z zachowaniem założonego

poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji. Do wyznaczenia VaR stosuje się metodę wariancji-kowariancji przy poziomie ufności równym 99%. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej Bank wykorzystuje m.in. wartość VaR wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku.

Testy warunków skrajnych (*stress-test*) służą do oszacowania potencjalnych strat z pozycji w stopie procentowej w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w walutach: PLN, EUR, USD, CHF i GBP o ± 50 pb. oraz o ± 200 pb,
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, wygięcie krzywej dochodowości typu peak oraz typu twist.

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej należą:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,
- 3) określenie dopuszczalnych transakcji na stopie procentowej.

W Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej obejmujące m. in. wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, limity strat oraz limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych. Limity te zostały wyznaczone z uwzględnieniem poszczególnych portfeli Banku.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w pozostałych Spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez Spółki, dla których miary ryzyka stopy procentowej osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do Spółek przez Bank.

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej Grupy Kapitałowej wykorzystuje się:

- 1) miary ryzyka stopy procentowej wyznaczone dla poszczególnych Spółek oraz Banku,
- 2) miary luki stopy procentowej i wrażliwości cenowej (BPV), wyznaczone dla Grupy Kapitałowej,
- 3) testy warunków skrajnych zakładające równoległe przesunięcia stóp procentowych w walutach: PLN, EUR, USD, CHF i GBP o ± 200 pb.

Miary luki stopy procentowej i wrażliwości cenowej dla pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej wyznacza się w sposób analogiczny, jak dla luki stopy procentowej i wrażliwości cenowej Banku, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej Spółek.

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
PLN (tys. PLN)								31.12.2008
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(5 137 382)	6 674 699	11 206 058	1 378 098	(7 154 984)	(769 779)	38 592	6 235 301
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(5 137 382)	1 537 317	12 743 375	14 121 472	6 966 488	6 196 709	6 235 301	-
PLN (tys. PLN)								31.12.2007
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(14 351 137)	28 907 893	3 872 802	(8 663 100)	(1 277 801)	(269 576)	175 471	8 394 552
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(14 351 137)	14 556 756	18 429 558	9 766 458	8 488 657	8 219 081	8 394 552	-

USD (tys. USD)								31.12.2008
Grupa Kapitałowa -								
Luka okresowa	(1 378)	(237 592)	(87 697)	(3 281)	18 347	79 262	126 272	(106 067)
Grupa Kapitałowa -								
Luka skumulowana	(1 378)	(238 970)	(326 667)	(329 948)	(311 601)	(232 338)	(106 067)	-
USD (tys. USD)								31.12.2007
Grupa Kapitałowa -								
Luka okresowa	(316 854)	148 960	(63 449)	(79 846)	22 940	64 645	45 389	(178 215)
Grupa Kapitałowa -								
Luka skumulowana	(316 854)	(167 894)	(231 343)	(311 189)	(288 249)	(223 604)	(178 215)	-
EUR (tys. EUR)								31.12.2008
Grupa Kapitałowa -								
Luka okresowa	(340 028)	(18 827)	33 410	36 954	(5 625)	63 539	(13 035)	(243 612)
Grupa Kapitałowa -								
Luka skumulowana	(340 028)	(358 855)	(325 445)	(288 491)	(294 116)	(230 577)	(243 612)	-
EUR (tys. EUR)								31.12.2007
Grupa Kapitałowa -								
Luka okresowa	205 583	41 711	(24 425)	(27 655)	15 250	20 184	(45 832)	184 816
Grupa Kapitałowa -								
Luka skumulowana	205 583	247 294	222 869	195 214	210 464	230 648	184 816	-
CHF (tys. CHF)								31.12.2008
Grupa Kapitałowa -								
Luka okresowa	4 970 312	(4 895 972)	1 292	(1 577)	(97)	-	3 092	77 049
Grupa Kapitałowa -								
Luka skumulowana	4 970 312	74 340	75 632	74 054	73 958	73 958	77 049	-
CHF (tys. CHF)								31.12.2007
Grupa Kapitałowa -								
Luka okresowa	3 152 465	(3 155 375)	(1 091)	(2 374)	-	(330)	3 005	(3 700)
Grupa Kapitałowa -								
Luka skumulowana	3 152 465	(2 910)	(4 001)	(6 375)	(6 375)	(6 705)	(3 700)	-

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą aktywów oraz pasywów narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym aktywa oraz pasywa ujmują się w dacie transakcji.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej PKO BP SA na ryzyko stopy procentowej na koniec 2008 roku oraz na koniec 2007 roku składała się głównie z ekspozycji Banku. Ryzyko stopy procentowej dla walut PLN, EUR oraz CHF, generowane przez pozostałe Spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka. Ryzyko stopy procentowej dla USD było w istotny sposób zmieniane przez ekspozycję Grupy Kapitałowej, w której największą rolę odgrywała ekspozycja KREDOBANK S.A.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej kształtowała się w ramach przyjętych limitów.

VaR Banku oraz analiza *stress testowa* narażenia Grupy Kapitałowej Banku na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela:

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
VaR 10- dniowy (tys. PLN)*	72 337	36 300**
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 pb. (tys. PLN)	589 954	155 877

* Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej (BFL oraz KREDOBANK S.A.) oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK S.A., której wartość na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosła 17 788 tysięcy złotych, a na dzień 31 grudnia 2007 roku 3 459 tysięcy złotych.

** Wartość VaR na dzień 31.12.2007 została wyznaczona z uwzględnieniem zmian w metodyce VaR wprowadzonych w 2008 roku w związku z kryzysem finansowym. VaR wyznaczony zgodnie z metodologią obowiązującą na dzień 31.12.2007 wyniósł 10 521 tysięcy PLN

Na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 72 337 tysięcy złotych, co stanowiło ok. 0,60% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2007 roku miara VaR dla Banku wyniosła 36 300 tysięcy złotych co stanowiło ok. 0,33% funduszy własnych Banku². Ryzyko stopy procentowej zdeterminowane było głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań oraz ryzykiem bazowym.

Wobec nasilającego się kryzysu na rynku finansowym w Banku podjęto kroki zmierzające do szczególnego monitorowania ryzyk wchodzących w skład ryzyka stopy procentowej, które w normalnej sytuacji rynkowej mogły być uznane za nieistotne. W wyniku dokonanego przeglądu wzmocniono nacisk na monitoring ryzyka bazowego modyfikując jednocześnie metodykę VaR w tym zakresie oraz wprowadzając dodatkowe scenariusze *stress-testowe*.

Ryzyko walutowe

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest identyfikacja obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie ryzyka walutowego do akceptowanych rozmiarów.

Do pomiaru ryzyka walutowego stosowany jest w Banku model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych.

Ryzyko walutowe Banku jest monitorowane i raportowane w cyklu dziennym. Pozycje walutowe, generowane w działalności podstawowej transferowane są do działalności spekulacyjnej Banku, gdzie są zarządzane w ramach limitów i wartości progowych na tę działalność.

Do wyznaczenia VaR dla utrzymywanych pozycji walutowych stosuje się metodę wariancji-kowariancji przy poziomie ufności równym 99%. Do celów zarządzania ryzykiem walutowym wartość VaR wyznaczana jest w podziale na rodzaje działalności Banku.

Analizy szokowe (*stress-testing* i *crash-testing*) służą do oszacowania potencjalnej straty z pozycji walutowej w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (15-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,

² Wielkość funduszy wyliczana zgodnie z przepisami dotyczącymi wyliczania współczynnika wypłacalności.

- 3) określenie dopuszczalnych transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

Wielkości, na które nałożone są limity i wartości progowe w Banku to m. in.: pozycje walutowe, wartość zagrożona obliczana w horyzoncie 10-dniowym oraz strata dzienna na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w pozostałych Spółkach określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez Spółki. Przepisy te opracowywane są przez Spółki, dla których miary ryzyka walutowego osiągają znaczącą wartość, po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do Spółek przez Bank.

W procesie zarządzania ryzykiem walutowym Grupy Kapitałowej wykorzystuje się:

- 1) miary ryzyka walutowego Banku,
- 2) miary ryzyka walutowego wyznaczone dla poszczególnych Spółek przez Bank,
- 3) testy warunków skrajnych zakładające 15-procentową aprecjację lub deprecjację kursów walutowych wyznaczone dla Grupy Kapitałowej.

Miary pozycji walutowej wyznacza się dla pozostałych Spółek w sposób analogiczny, jak dla pozycji walutowej Banku, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej Spółek.

VaR Banku oraz analiza *stress testowa* aktywów finansowych Grupy Kapitałowej Banku narażonych na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut przedstawia poniższa tabela:

Nazwa miary wrażliwości	31.12.2008	31.12.2007
VaR 10 - dniowy (tys. PLN)*	11297**	1 646
Zmiana kursów WAL/PLN o 15% (tys. PLN)***	13 222	10 679

* Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko walutowe (BFL oraz KREDO BANK S.A.) oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miare VaR 10-dniowy stosuje KREDO BANK S.A., której wartość na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosła 809 tysięcy złotych, a na dzień 31 grudnia 2007 roku 183 tysięcy złotych.

** Wartość VaR na dzień 31 grudnia 2008 roku wynikała głównie z pozycji w USD, która z kolei była wynikiem objęcia przez Bank akcji KREDO BANK S.A., których rejestracja nastąpiła w dniu 31 grudnia 2008 roku.

*** W 2008 roku dokonano zmiany analiz stress-testu zastępując scenariusz 10% aprecjacja lub deprecjacja scenariuszem 15% aprecjacja lub deprecjacja kursów walutowych. Dane za 2007 roku zostały doprowadzone do porównywalności.

W 2008 roku oraz w 2007 roku ryzyko kursu walutowego kształtowało się na niskim poziomie.

Wielkość pozycji walutowych w Grupie Kapitałowej prezentuje poniższa tabela:

	31.12.2008	31.12.2007
	Pozycja walutowa (w tys. PLN)	Pozycja walutowa (w tys. PLN)
USD	(128 288)	(46 614)
EUR	17 728	(29 759)
CHF	(14 865)	38 944
GBP	(1 459)	(3 166)
Pozostałe (Globalna Netto)	38 661	18 494

Wielkość pozycji walutowych jest kluczowym (poza zmiennościami kursów walutowych) czynnikiem determinującym poziom ryzyka walutowego, na jakie narażony jest Bank. Na poziom pozycji walutowych wpływają wszystkie transakcje walutowe, jakie zostają zawarte przez Bank, nie tylko bilansowe (np. kredyty), ale również pozabilansowe (np. transakcje pochodne, w szczególności CIRS). Zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami zarządzania ryzykiem walutowym codziennie otwierana przez Bank pozycja walutowa w działalności bankowej (np. wypłata nowych kredytów walutowych w PLN, spłata przez klienta zaciągniętego kredytu walutowego w PLN, przewalutowanie kredytu) jest w każdym dniu domykana, także przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych. Oznacza to, że pozycja walutowa Banku na koniec dnia może się składać wyłącznie z wygenerowanej w tym dniu nowej pozycji w działalności bankowej oraz ograniczonej limitami pozycji walutowej pochodzącej z działalności handlowej, co powoduje, że narażenie Banku na ryzyko walutowe jest niskie (w odniesieniu do funduszy własnych VaR 10-d dla pozycji walutowej Banku na koniec 2008 roku wynosił ok. 0,09%).

Struktura walutowa

W 2008 roku oraz w 2007 roku ryzyko kursu walutowego kształtowało się na niskim poziomie. Poniższe tabele przedstawiają zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i zobowiązań pozabilansowych

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2008				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
AKTYWA, w tym:					
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 440 804	170 503	17 720	207 865	5 836 892
Należności od banków	1 091 618	1 540 624	82 160	677 308	3 391 710
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	74 473 200	4 414 600	22 509 669	2 628 298	104 025 767
Papiery wartościowe	14 071 879	384 793	-	235 623	14 692 295
Aktywa trwałe	8 281 546	-	-	193 348	8 474 894
Inne aktywa i instrumenty pochodne	4 983 045	114 017	393	101 108	5 198 563
SUMA AKTYWÓW (BRUTTO)	108 342 092	6 624 537	22 609 942	4 043 550	141 620 121
UMORZENIE/UTRATA WARTOŚCI	(6 529 624)	(125 160)	(32 485)	(296 866)	(6 984 135)
SUMA AKTYWÓW (NETTO)	101 812 468	6 499 377	22 577 457	3 746 684	134 635 986
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY WŁASNE, w tym:					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	-	-	-	2 816
Zobowiązania wobec innych banków	3 327 901	318 137	2 808 188	534 377	6 988 603
Zobowiązania wobec klientów	95 807 697	3 689 313	111 145	3 331 126	102 939 281
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	183 594	-	-	27 979	211 573
Rezerwy	565 549	305	-	162	566 016
Zobowiązania podporządkowane	1 509 178	-	-	109 577	1 618 755
Inne zobowiązania i instrumenty pochodne oraz rezerwa na podatek odroczoney	7 939 345	271 776	7 409	92 396	8 310 926
Kapitały własne	13 998 016	-	-	-	13 998 016
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁÓW WŁASNYCH	123 334 096	4 279 531	2 926 742	4 095 617	134 635 986
UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	25 464 318	3 077 170	1 121 951	780 704	30 444 143

(w tysiącach złotych)

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2007				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
AKTYWA, w tym:					
Kasa, środki w Banku Centralnym	4 376 155	129 366	7 665	169 441	4 682 627
Należności od banków	2 449 511	2 204 206	158 323	449 472	5 261 512
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	62 160 389	2 705 382	11 982 981	1 984 000	78 832 752
Papiery wartościowe	13 276 311	1 272 759	-	711 380	15 260 450
Aktywa trwałe	7 763 830	-	-	211 321	7 975 151
Inne aktywa i instrumenty pochodne	2 587 877	152 322	1 717	98 826	2 840 742
SUMA AKTYWÓW (BRUTTO)	92 614 073	6 464 035	12 150 686	3 624 440	114 853 234
UMORZENIE/UTRATA WARTOŚCI	(6 164 341)	(16 482)	(20 990)	(113 821)	(6 315 634)
SUMA AKTYWÓW (NETTO)	86 449 732	6 447 553	12 129 696	3 510 619	108 537 600
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY WŁASNE, w tym:					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	1 279	-	-	-	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	1 305 400	984 161	2 129 743	283 810	4 703 114
Zobowiązania wobec klientów	78 692 455	1 100 716	28 752	6 757 587	86 579 510
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	166 823	-	-	12 037	178 860
Rezerwy	453 333	750	-	218	454 301
Zobowiązania podporządkowane	1 614 885	-	-	-	1 614 885
Inne zobowiązania i instrumenty pochodne oraz rezerwa na podatek odroczone	2 812 512	85 468	10 654	118 002	3 026 636
Kapitały własne	11 979 015	-	-	-	11 979 015
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁÓW WŁASNYCH	97 025 702	2 171 095	2 169 149	7 171 654	108 537 600
UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	24 433 087	2 666 719	640 513	491 619	28 231 938

Ryzyko walutowe w Banku jest monitorowane i raportowane w cyklu dziennym. Pozycje walutowe, generowane w działalności podstawowej transferowane są do działalności spekulacyjnej Banku, gdzie są zarządzane w ramach limitów i wartości progowych na tę działalność. Jednostkowe pozycje walutowe o znacznej wartości we wszystkich walutach są na bieżąco domykane w ramach limitów działalności spekulacyjnej Banku.

Ryzyko instrumentów pochodnych

Celem zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych jest monitorowanie wykorzystania instrumentów pochodnych i utrzymanie ryzyka związanego z tymi instrumentami w granicach określonych przez ogólny profil ryzyka Banku. Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w Banku jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym. Zasady zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych definiują ryzyka związane z transakcjami pochodnymi oraz zadania poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych w procesie zarządzania tym ryzykiem.

Do pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych w Banku wykorzystywany jest m.in. model wartości zagrożonej (VaR), opisany w rozdziale dotyczącym ryzyka stopy procentowej lub w rozdziale dotyczącym ryzyka walutowego w zależności od czynnika ryzyka, od którego zależy wartość instrumentu.

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko instrumentów pochodnych,
- 3) umowy ramowe (ISDA – (International Swaps and Derivatives Association), ZBP – Związek Banków Polskich) określające m.in. mechanizmy rozliczeniowe.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty pochodne w podziale na portfel bankowy i handlowy, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Szczególne znaczenie dla ograniczenia ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi mają umowy ramowe zawierane przez Bank z głównymi kontrahentami na bazie standardu opracowanego przez Związek Banków Polskich (banki krajowe) oraz ISDA (banki zagraniczne i instytucje kredytowe), które umożliwiają kompensację zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego). Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w pozostałych Spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez Spółki, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do Spółek przez Bank.

W procesie zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej wykorzystuje się:

- 1) miary ryzyka instrumentów pochodnych wyznaczone dla poszczególnych Spółek oraz Banku,
- 2) pozycje zajmowane przez Spółki w określonych instrumentach pochodnych, wyznaczone przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe Spółki Grupy Kapitałowej w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej Spółek.

W bieżącym roku jedyną Spółką Grupy, poza Bankiem, wykorzystującą instrumenty pochodne do zarządzania ryzykiem rynkowym był Bankowy Fundusz Leasingowy.

Ryzyko płynności

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych zapewniającej stałą płynność jednostki z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego.

Podstawą polityki Banku w zakresie płynności jest utrzymywanie portfela płynnych papierów wartościowych oraz akumulacja stabilnej bazy depozytowej. W polityce zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

W Banku wykorzystywane są następujące miary ryzyka płynności:

- 1) kontraktowa i urealniona luka płynności,
- 2) rezerwa płynności,
- 3) badanie stabilności portfela depozytów i kredytów,
- 4) analizy szokowe.

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej PKO BP SA są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności,
- 2) limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- 3) transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- 4) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz pozostałych Spółkach Grupy Kapitałowej PKO BP SA przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności. Limity i wartości progowe zostały przyjęte zarówno na miary płynności krótkoterminowej, jak i na miary płynności średnio i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w pozostałych Spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez Spółki, dla których miary ryzyka płynności osiągają znaczącą wartość. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do Spółek przez Bank.

W procesie zarządzania ryzykiem płynności Spółek wykorzystuje się:

- 1) miary ryzyka płynności wyznaczone dla poszczególnych Spółek oraz Banku,
- 2) miarę luki płynności, wyznaczoną dla Grupy Kapitałowej.

Miarę luki płynności dla Grupy Kapitałowej wyznacza się jako sumę urealnionej luki płynności dla Banku i kontraktowych luk płynności dla pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej wyznaczonych w sposób analogiczny, jak dla luki kontraktowej Banku, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej Spółek.

Poniżej prezentowane luki płynności zawierają między innymi urealnienia pozycji bilansowych Banku dotyczące osadu depozytów podmiotów niefinansowych i ich wymagalności, osadu kredytów w rachunku bieżącym podmiotów niefinansowych i ich zapadalności oraz płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności.

	a'vista	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 6 miesiące	6 - 12 miesiące	12 - 36 miesiące	36 - 60 miesiące	pow. 60 miesiące
								31.12.2008
Grupa Kapitałowa								
- urealniona luka okresowa	4 610 491	5 668 033	(3 379 392)	(1 983 388)	2 146 647	3 864 988	2 630 081	(13 557 460)
Grupa Kapitałowa								
- urealniona skumulowana luka okresowa	4 610 491	10 278 524	6 899 132	4 915 744	7 062 391	10 927 379	13 557 460	-
								31.12.2007*
Grupa Kapitałowa								
- urealniona luka okresowa	3 256 014	14 189 249	3 110 063	2 956 860	5 672 326	8 740 459	2 518 933	(40 443 905)
Grupa Kapitałowa								
- urealniona skumulowana luka okresowa	3 256 014	17 445 264	20 555 327	23 512 187	29 184 513	37 924 972	40 443 905	-

* Wartości sprowadzone do porównywalności wg metodologii urealniania luki płynności obowiązującej na dzień 31 grudnia 2008 roku.

We wszystkich przedziałach skumulowana³ luka płynności Grupy Kapitałowej PKO BP SA wykazywała wartości dodatnie na dzień 31 grudnia 2008 oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku. Oznacza to nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na koniec roku 2008 oraz na koniec roku 2007:

	31.12.2008	31.12.2007
Rezerwa płynności do 1 miesiąca* (mln PLN)	6 666	9 248

*Rezerwa płynności jest to różnica między najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym horyzoncie czasowym. Ze względu na różnice w metodologii pomiaru ryzyka płynności w poszczególnych Spółkach Grupy Kapitałowej Bank nie wyznacza rezerwy płynności w ujęciu skonsolidowanym

Bank 15 grudnia 2008 roku wprowadził nowe produkty depozytowe. Rezerwa płynności do 1 miesiąca na dzień 10 stycznia 2009 roku wyniosła ok. 8 930 mln PLN.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku poziom osadu depozytów podmiotów niefinansowych stanowił ok. 94% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku przez klientów niefinansowych Banku, natomiast na dzień 31 grudnia 2007 roku osad stanowił ok. 96% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku przez klientów niefinansowych.

Kryzys finansowy obserwowany na rynku wpłynął istotnie na zmianę otoczenia, w jakim funkcjonują banki, także w Polsce. Głównym problemem związanym z kryzysem było ograniczenie zaufania na rynku międzybankowym, czego konsekwencją była ograniczona płynność tego rynku. Przełożyło się to na konieczność pozyskania przez banki depozytów od klientów niebankowych, co nieuchronnie prowadziło do zwiększenia oferowanego im oprocentowania.

Zarząd Banku, wobec nasilającego się kryzysu, podjął zdecydowane kroki w celu zapobiegnięcia mogącym się w tej sytuacji materializować ryzykom. W jednostce dominującej został powołany zespół do spraw kryzysowych, którego zadaniem była bieżąca ocena sytuacji na rynku finansowym, codzienne raportowanie do członków Zarządu Banku oraz cotygodniowe omawianie sytuacji na posiedzeniach Zarządu Banku.

³ Urealniona luka płynności Grupy Kapitałowej PKO BP SA została wyznaczona jako suma urealnionej luki płynności PKO BP SA i kontraktowych luk płynności pozostałych Spółek z Grupy Kapitałowej PKO BP SA.

W warunkach kryzysu na rynkach finansowych jednostka dominująca podejmowała działania ukierunkowane na efektywne zarządzanie płynnością czego dowodzą następujące fakty:

- limity na nadzorcze miary płynności Banku nie zostały przekroczone,
- jednostka dominująca utrzymywała wymagane środki na pokrycie rezerwy obowiązkowej w NBP bez konieczności zaciągania kredytu lombardowego,
- jednostka dominująca nie korzystała z oferowanych przez NBP operacji zasilających oraz operacji finansowania w walutach obcych.

Powyższym działaniom nadzwyczajnym towarzyszył standardowy monitoring ryzyk oraz rozwój metod jego pomiaru, a w sytuacjach tego wymagających dostosowanie ich do obserwowanych zjawisk rynkowych, m.in. dokonano modyfikacji struktury limitów i wartości progowych na ryzyko płynności w zakresie minimalnej utrzymywanej przez Bank rezerwy płynności.

W celu ograniczenia ryzyka w Grupie Kapitałowej oraz w związku ze znacznie głębszym kryzysem na rynku ukraińskim Bank udzielił wsparcia finansowego swojej spółce zależnej KREDOBANK SA.

Raportowanie ryzyka rynkowego

System raportowania ryzyka rynkowego opiera się na następujących raportach:

- 1) dziennych i tygodniowych – sporządzanych w celach operacyjnych,
- 2) miesięcznych – rozpatrywanych na posiedzeniach Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami,
- 3) kwartalnych – rozpatrywanych na posiedzeniach Zarządu Banku,
- 4) półrocznych – przedkładanych na posiedzeniach Rady Nadzorczej Banku.

Powyższe raporty dotyczą ryzyka rynkowego, na jakie narażony jest Bank. Dodatkowo na koniec każdego kwartału do raportu miesięcznego i kwartalnego załączany jest raport dotyczący ryzyka rynkowego w Grupie Kapitałowej PKO BP SA.

Pozostałe Spółki Grupy Kapitałowej PKO BP SA, które w związku z prowadzoną działalnością charakteryzują się istotnym poziomem ryzyka rynkowego, posiadają własne przepisy wewnętrzne (przesyłane do opinii Banku) w zakresie zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Przepisy te określają m.in. tryb raportowania ryzyka rynkowego dla kierownictwa tych Spółek.

Aktywa i zobowiązania Banku obrotowe i trwałe na dzień 31 grudnia 2008

	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utruty wartości	Razem wartość bilansowa
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	5 836 892	-	-	5 836 892
Należności od banków	3 191 876	199 834	(28 111)	3 363 599
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 340 931	155 216	-	1 496 147
Pochodne instrumenty finansowe	3 597 670	-	-	3 597 670
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	3 521 974	1 033 570	-	4 555 544
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	21 784 191	82 241 576	(2 917 876)	101 107 891
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	772 921	7 847 751	(5 759)	8 614 913
Zapasy	479 181	143 229	-	622 410
Pozostałe aktywa	3 407 883	2 233 311	(200 274)	5 440 920
SUMA AKTYWÓW	43 933 519	93 854 487	(3 152 020)	134 635 986
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	-	-	2 816
Zobowiązania wobec innych banków	3 127 387	3 861 216	-	6 988 603
Pochodne instrumenty finansowe	6 150 337	-	-	6 150 337
Zobowiązania wobec klientów	91 457 004	11 482 277	-	102 939 281
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	183 594	27 979	-	211 573
Zobowiązania podporządkowane	-	1 618 755	-	1 618 755
Pozostałe zobowiązania	2 228 722	497 883	-	2 726 605
SUMA ZOBOWIĄZAŃ	103 149 860	17 488 110	-	120 637 970
KAPITAŁ WŁASNY	-	13 998 016	-	13 998 016
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO	103 149 860	31 486 126	-	134 635 986

Aktywa i zobowiązania Banku obrotowe i trwałe na dzień 31 grudnia 2007

	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utruty wartości	Razem wartość bilansowa
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	4 682 627	-	-	4 682 627
Należności od banków	5 225 409	36 103	(276)	5 261 236
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	337 058	865 861	-	1 202 919
Pochodne instrumenty finansowe	1 556 736	-	-	1 556 736
Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 044 626	6 269 818	-	8 314 444
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22 371 094	56 461 658	(2 415 603)	76 417 149
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	479 260	5 263 827	(26 849)	5 716 238
Zapasy	113 717	251 587	-	365 304
Pozostałe aktywa	2 438 501	2 745 624	(163 178)	5 020 947
SUMA AKTYWÓW	39 249 028	71 894 478	(2 605 906)	108 537 600
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	1 279	-	-	1 279
Zobowiązania wobec innych banków	1 785 723	2 917 391	-	4 703 114
Pochodne instrumenty finansowe	1 279 925	-	-	1 279 925
Zobowiązania wobec klientów	85 085 358	1 494 152	-	86 579 510
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	166 823	12 037	-	178 860
Zobowiązania podporządkowane	-	1 614 885	-	1 614 885
Pozostałe zobowiązania	1 734 988	466 024	-	2 201 012
SUMA ZOBOWIĄZAŃ	90 054 096	6 504 489	-	96 558 585
KAPITAŁ WŁASNY	-	11 979 015	-	11 979 015
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO	90 054 096	18 483 504	-	108 537 600

Przepływy kontraktowe Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2008 roku według terminów zapadalności

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2 816	-	-	-	-	2 816	2 816
Zobowiązania wobec banków	2 465 018	707 941	303 961	3 658 612	173 577	7 309 111	6 988 603
Zobowiązania wobec klientów	61 955 089	17 672 964	11 820 792	12 536 123	376 525	104 361 493	102 939 281
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	79 851	75 710	30 905	39 703	-	226 170	211 573
Zobowiązania podporządkowane	-	-	126 135	506 893	2 121 604	2 754 632	1 618 755
Pozostałe zobowiązania	564 141	260 184	794 266	32 196	16 989	1 667 776	1 667 776
Pochodne instrumenty finansowe	6 476 728	5 399 820	7 228 909	21 651 941	5 876 889	46 634 287	6 150 337
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone finansowe	13 720 195	157 146	3 512 534	4 231 245	4 520 324	26 141 444	
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone gwarancyjne	1 436 768	169 003	1 086 418	1 489 656	120 854	4 302 699	

Przepływy kontraktowe Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2007 roku według terminów zapadalności

	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	1 279	-	-	-	-	1 279	1 279
Zobowiązania wobec banków	1 049 449	650 638	165 126	3 143 266	41 436	5 049 915	4 703 114
Zobowiązania wobec klientów	61 885 041	9 882 068	13 414 008	1 440 699	334 031	86 955 847	86 579 510
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	53 827	103 256	11 651	17 027	-	185 762	178 860
Zobowiązania podporządkowane	-	-	102 244	408 138	2 130 822	2 641 204	1 614 885
Pozostałe zobowiązania	975 236	657 996	52 719	20 878	25 504	1 732 333	1 732 333
Pochodne instrumenty finansowe	3 224 597	2 105 843	6 298 003	14 551 912	6 236 867	32 417 222	1 279 925
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone finansowe	5 996 907	846 343	7 967 694	7 405 452	2 130 270	24 346 666	
Zobowiązania pozabilansowe - udzielone gwarancyjne	724 128	98 931	977 951	1 960 497	123 765	3 885 272	

Ryzyko operacyjne i braku zgodności

Cele i zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja efektywności operacyjnej przez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Grupy Kapitałowej PKO BP SA, na zdarzenia od niej niezależne.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd Banku, który:

- wyznacza cele zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- ustala politykę w zakresie ryzyka operacyjnego,
- akceptuje raporty na temat ryzyka operacyjnego.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się na płaszczyźnie rozwiązań systemowych, jak i bieżącego zarządzania tym ryzykiem.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu przepisów wewnętrznych oraz innych rozwiązań związanych z ryzykiem operacyjnym między innymi w zakresie:

- zasobów ludzkich,
- organizacji Banku,
- rachunkowości,
- teleinformatyki,
- bezpieczeństwa,
- procesów wewnętrznych,
- procesów obsługi klientów,
- powierzania wykonywania czynności bankowych i faktycznych podmiotom zewnętrznym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzone jest w sposób scentralizowany na poziomie Centrali Banku. W każdej linii biznesowej i linii wsparcia wyznaczona została komórka odpowiedzialna za identyfikację i monitorowanie zagrożeń operacyjnych w nadzorowanych produktach lub procesach wewnętrznych oraz podejmowanie działań niezbędnych dla zapewnienia akceptowalnego poziomu ryzyka operacyjnego.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym powstającym przy realizacji produktów, w procesach wewnętrznych oraz systemach,
- podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń (zdarzeń operacyjnych),
- likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- rejestrowaniu danych o zdarzeniach operacyjnych.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdą jednostkę organizacyjną Banku.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej PKO BP SA.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- instrumenty kontrolne,

- instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- wyznaczenie wartości progowych kluczowych wskaźników ryzyka (KRI),
- plany awaryjne,
- ubezpieczenia,
- outsourcing.

Doboru instrumentów służących do ograniczania ryzyka operacyjnego dokonuje się między innymi w zależności od:

- dostępności i adekwatności instrumentów ograniczających ryzyko,
- charakteru działalności lub procesu, w którym zidentyfikowano ryzyko operacyjne,
- istotności ryzyka,
- kosztu zastosowania instrumentu.

Dodatkowo regulacje wewnętrzne Banku przewidują obowiązek niepodejmowania zbyt ryzykownej działalności, a w przypadku, gdy działalność taka jest prowadzona – wycofania się z niej lub ograniczenia jej zakresu. Poziom ryzyka operacyjnego uznaje się za nadmierny, gdy potencjalne korzyści z prowadzenia danego rodzaju działalności są niższe od potencjalnych strat operacyjnych.

Pomiar ryzyka operacyjnego jest przeprowadzany z wykorzystaniem:

- zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- wyników audytu wewnętrznego,
- wyników kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- wyników samooceny ryzyka operacyjnego,
- kluczowych wskaźników ryzyka (KRI).

Bank regularnie monitoruje poziom KRI oraz zdarzenia operacyjne przekraczające kwotę progową określoną dla ryzyka operacyjnego.

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek zależnych Grupy Kapitałowej Banku prowadzone jest w cyklach półrocznych. Odbiorcami raportów są Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informacje na temat:

- profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń,
- wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- zdarzeń operacyjnych i ich skutków finansowych,
- najważniejszych projektów i przedsięwzięć z zakresu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego ma podmiot dominujący – Bank PKO BP SA. Inne Spółki Grupy Kapitałowej ze względu na ich znacznie mniejszą skalę działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne i zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO BP SA, z uwzględnieniem swojej specyfiki i skali działalności.

W II półroczu 2008 roku Spółki Grupy Kapitałowej rozpoczęły prace w zakresie wdrożenia kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego.

Cele i zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Banku, pracowników Banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest utrwalanie wizerunku Grupy Kapitałowej PKO BP SA jako podmiotów działających zgodnie z prawem, przyjętymi standardami postępowania, godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Banku oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności odnosi się w szczególności do następujących zagadnień:

- zapobiegania angażowaniu Banku w działalność niezgodną z prawem,
- zapewnienia ochrony informacji,
- propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- zarządzania konfliktami interesów,
- zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Banku w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

Zadania w zakresie koordynacji zarządzania ryzykiem braku zgodności w Grupie Kapitałowej PKO BP SA realizuje Biuro Ryzyka Operacyjnego i Zgodności.

W II półroczu 2008 roku we wszystkich spółkach zależnych PKO BP SA wdrożono zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności, spójne z zasadami obowiązującymi w Banku.

Adekwatność kapitałowa

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanej przez Grupę Kapitałową PKO BP SA bazy kapitałowej jest wystarczająca do spełnienia wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych (tzw. filar I) oraz kapitału wewnętrznego (tzw. filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową Grupy Kapitałowej obejmuje:

- 1) identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- 2) szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- 3) monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- 4) dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej dla celów analiz rentowności,
- 5) wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszych funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- współczynnik wypłacalności, którego minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 8%,
- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0.

Poziom adekwatności kapitałowej Banku w 2008 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej ustawowych limitów.

W stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku współczynnik wypłacalności Grupy Kapitałowej obniżył się o 0,73 p.p., co było spowodowane głównie wysoką dynamiką portfela kredytowego oraz negatywnym wpływem wdrożenia Bazylei II na poziom wymogów kapitałowych.

W wyniku istotnej zmiany kursów walutowych i związanej z nią rewaluacji portfela kredytowego Banku w okresie wrzesień - grudzień 2008 roku nastąpił wzrost portfela kredytowego, co przełożyło się na dodatkowy wzrost wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego.

Fundusze własne

Fundusze własne składają się z funduszy podstawowych, funduszy uzupełniających i kapitału krótkoterminowego.

W skład funduszy podstawowych wchodzi:

- 1) fundusze zasadnicze obejmujące: kapitał zakładowy, kapitał zapasowy, kapitały rezerwowe,
- 2) fundusz ogólnego ryzyka,
- 3) niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- 4) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszone o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłych rewidentów, zgodnie z art. 127 pkt 2c ustawy Prawo Bankowe.

Fundusze podstawowe pomniejszane są o:

- 1) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 2) zaangażowania kapitałowe Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń – w wysokości 50% tych zaangażowań,
- 3) niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

W skład funduszy uzupełniających wchodzi:

- 1) zobowiązania podporządkowane,
- 2) niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży – w wysokości 60% ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym.

Ponadto fundusze uzupełniające pomniejszane są o 50% wartości zaangażowań kapitałowych Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń. W przypadku, gdyby wartość tych pomniejszeń obniżyła wysokość funduszy uzupełniających poniżej zera, kwota ta odejmowana jest od funduszy podstawowych.

W funduszach własnych Banku uwzględniany jest również kapitał krótkoterminowy:

- na dzień 31 grudnia 2007 roku – za drugie półrocze 2007 roku – w związku z uwzględnieniem w funduszach własnych części zweryfikowanego zysku za pierwsze półrocze 2007 roku,
- na dzień 31 grudnia 2008 roku – za drugie półrocze 2008 roku – w związku z uwzględnieniem w funduszach własnych zweryfikowanego zysku za pierwsze półrocze 2008 roku.

Dodatkowo w rachunku funduszy własnych Grupy Kapitałowej w ujęciu skonsolidowanym uwzględnia się odpowiednio:

- 1) wartość firmy jednostek zależnych (pomniejsza fundusze podstawowe),
- 2) ujemną wartość firmy jednostek zależnych (powiększa fundusze podstawowe),
- 3) kapitały mniejszości (powiększają fundusze podstawowe),
- 4) różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych (ujemne pomniejszają fundusze, dodatnie powiększają fundusze podstawowe).

W 2008 roku fundusze własne Grupy Kapitałowej wzrosły o 2 901 883 tysiące złotych głównie wskutek ich zasilenia o ok.60 % zysku netto Banku za 2007 rok.

W funduszach własnych został uwzględniony również zweryfikowany przez biegłego rewidenta zysk za I półrocze 2008 roku przy założeniu zerowej stopy wypłaty dywidendy (całość zysku zatrzymana w Banku).

Informacja o strukturze funduszy własnych Grupy Kapitałowej została zawarta w poniższej tabeli.

FUNDUSZE WŁASNE GRUPY KAPITAŁOWEJ	31.12.2008	31.12.2007
Fundusze podstawowe (Tier 1)	11 265 718	8 449 415
Kapitał zakładowy	1 000 000	1 000 000
Kapitał zapasowy	7 274 717	5 592 311
Kapitał rezerwowy	1 523 827	1 518 025
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	1 070 000	1 070 000
Wynik bieżącego okresu w części zweryfikowanej przez biegłego rewidenta po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia	1 824 745	653 720
Wynik z lat ubiegłych	53 232	(72 192)
Niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży	(43 346)	(55 228)
Wartości niematerialne	(1 352 778)	(1 183 491)
w tym wartość firmy jednostek podporządkowanych	(164 720)	(234 066)
Zaangażowania kapitałowe	(73 482)	(84 035)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(57 413)	(47 761)
Kapitały mniejszości	46 216	58 066
Fundusze uzupełniające (Tier 2)	1 528 517	1 517 988
Zobowiązania podporządkowane zaliczone do funduszy uzupełniających	1 600 700	1 600 700
Niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży (w wysokości 60% wartości przed opodatkowaniem)	1 298	1 323
Zaangażowania kapitałowe	(73 481)	(84 035)
Kapitał krótkoterminowy (Tier 3)	91 048	15 997
RAZEM FUNDUSZE WŁASNE	12 885 283	9 983 400

Wymogi kapitałowe (Filar I)

Począwszy od stycznia 2008 roku Grupa Kapitałowa wylicza wymogi kapitałowe zgodnie z Uchwałą nr 1/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku (Bazylea II): z tytułu ryzyka kredytowego – metodą standardową, z tytułu ryzyka operacyjnego – metodą wskaźnika podstawowego a z tytułu ryzyka rynkowego – metodami podstawowymi.

Skala działalności handlowej Banku i Grupy Kapitałowej jest znacząca, w związku z czym łączny wymóg kapitałowy składa się z sumy wymogów kapitałowych na:

- 1) ryzyko kredytowe – w tym ryzyko kredytowe instrumentów z księgi bankowej oraz ryzyko kredytowe kontrahenta,
- 2) ryzyko rynkowe – w tym ryzyko walutowe, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, szczególnie cen instrumentów dłużnych oraz ryzyko ogólne stóp procentowych,
- 3) ryzyko operacyjne,
- 4) inne rodzaje wymogów kapitałowych z tytułu:
 - ryzyka rozliczenia i dostawy,
 - przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań,
 - przekroczenia progu koncentracji kapitałowej.

Wdrożenie Bazylei II z początkiem 2008 roku przyczyniło się do wzrostu łącznego wymogu kapitałowego Banku o około 0,5 mld złotych, co wynikało przede wszystkim z wprowadzenia nowego wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne (+ 1,0 mld złotych), przy jednoczesnym spadku wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego (- 0,5 mld złotych). Ponadto istotny wzrost w 2008 roku portfela kredytowego o 32% przyczynił się do wzrostu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka

kredytowego. Poza dynamiką akcji kredytowej czynnikiem, który wpłynął na wzrost wartości portfela kredytowego, był wzrost w II połowie 2008 roku kursów walut obcych.

Poniższe tabele prezentują narażenie Grupy Kapitałowej z tytułu ryzyka kredytowego oraz poszczególnych typów ryzyka rynkowego. Kwoty według stanu na 31 grudnia 2008 roku zostały wyliczone zgodnie z wymaganiami tzw. Bazylei II, natomiast według stanu na 31 grudnia 2007 roku - Bazylei I.

Wymogi kapitałowe	31.12.2008	31.12.2007
Ryzyko kredytowe	7 676 474	6 425 531
kredytowe (księga bankowa)	7 514 510	6 401 283
kredytowe kontrahenta (księga handlowa)	161 964	24 248
Ryzyko rynkowe	202 677	220 143
walutowe	-	-
cen towarów	-	-
cen kapitałowych papierów wartościowych	1 069	1 187
szczególne cen instrumentów dłużnych	167 505	166 634
ogólne stóp procentowych	34 103	52 322
Ryzyko operacyjne	1 247 584	-
Inne rodzaje ryzyka*	-	-
Łączny wymóg kapitałowy	9 126 735	6 645 674
Współczynnik wypłacalności	11,29	12,02**

*Obejmuje wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka rozliczenia oraz dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i dużych zaangażowań oraz progu koncentracji kapitałowej.

** W zakresie kapitałów dane porównywalne (wynikające ze zmian w ustawie Prawa bankowe oraz publikacji Uchwały 2/2007 KNB), brak porównywalności w zakresie wymogów kapitałowych (na 31 grudnia 2008 wyliczone zgodnie z NUK, podstawowa różnica to inna metodologia wyliczenia wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wyliczenie wymogu na ryzyko operacyjne)

Grupa wylicza wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego stosując następujące formuły:

- w zakresie ekspozycji bilansowych - iloczyn wartości bilansowej, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczenia wymogu z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie udzielonych zobowiązań pozabilansowych - iloczyn wartości nominalnej zobowiązania, wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczenia wymogu z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie transakcji pozabilansowych (instrumentów pochodnych) - iloczyn wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczenia wymogu z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).

Struktura wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wartość ważona ryzykiem z tytułu ryzyka szczególnego instrumentów zaliczonych do portfela handlowego na dzień 31 grudnia 2008 roku:

Typ instrumentu	Wartość bilansowa	Wartość ważona ryzykiem
Kasa	2 415 015	-
Należności	106 806 924	80 154 171
Dłużne papiery wartościowe	11 487 024	256 573
Pozostałe papiery wartościowe, udziały	317 980	177 806
Aktywa trwale	4 317 437	2 964 659
Pozostałe	5 188 225	1 338 112
Razem - portfel bankowy	130 532 605	84 891 321
Dłużne papiery wartościowe	4 098 758	1 061 876
Papiery kapitałowe przeznaczone do obrotu zaliczone do portfela handlowego Banku	4 623	4 623
Razem - portfel handlowy	4 103 381	1 066 499
Ogółem instrumenty bilansowe	134 635 986	85 957 820

Typ instrumentu	Wartość nominalna *	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Pochodne			
<i>Instrumenty stóp procentowych:</i>	<i>208 829 485</i>	<i>3 441 889</i>	<i>1 288 302</i>
FRA	67 390 000	140 173	50 638
IRS	141 439 485	3 301 716	1 237 664
<i>Instrumenty walutowe:</i>	<i>29 771 815</i>	<i>1 875 854</i>	<i>1 145 380</i>
Forward walutowy (w tym instrumenty wbudowane)	3 011 644	234 941	230 036
SWAP (w tym transakcje bieżące)	7 421 298	46 486	9 589
CIRS	16 413 843	910 273	279 371
OPCJE (ekwiwalent delta)	2 925 030	684 154	626 384
<i>Pozostałe instrumenty:</i>	<i>461 126</i>	<i>226 210</i>	<i>27 661</i>
CDS	207 326	32 356	6 471
Inne (opcje, futures na indeks giełdowy, repo)	253 800	193 854	21 190
Instrumenty pochodne razem	239 062 426	5 543 953	2 461 343
w tym:			
portfel bankowy	44 127 146	1 616 891	436 796
portfel handlowy	194 935 280	3 927 062	2 024 547

* w pozycji "wartość nominalna" dla transakcji SBB i repo wykazana jest różnica między wartościami godziwymi instrumentów bazowych operacji oraz kwotami otrzymanymi lub przekazanymi

Typ instrumentu	Wartość nominalna	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Zobowiązania do udzielenia kredytu oraz pozostałe			
zobowiązania finansowe	26 141 444	8 005 754	6 734 985
Gwarancje udzielone	3 239 802	1 558 627	1 592 396
Akredytywy udzielone	241 892	275 878	275 878
Razem portfel bankowy	29 623 138	9 840 259	8 603 259
Gwarancje emisji	821 005	821 005	658 148
Razem portfel handlowy	821 005	821 005	658 148

Struktura wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe oraz wartość ważona ryzykiem z tytułu ryzyka szczególnego instrumentów zaliczonych do portfela handlowego na dzień 31 grudnia 2007 roku:

Typ instrumentu	Wartość bilansowa	Wartość ważona ryzykiem
Kasa	1 708 936	-
Należności	81 938 477	67 893 370
Dłużne papiery wartościowe	11 951 685	152 804
Pozostałe papiery wartościowe, udziały	460 261	345 760
Aktywa trwałe	4 003 594	2 820 103
Pozostałe	5 474 406	3 481 430
Razem portfel bankowy	105 537 359	74 693 467
Dłużne papiery wartościowe	2 990 576	1 089 407
Papiery kapitałowe przeznaczone do obrotu zaliczone do portfela Banku	9 665	9 665
Razem portfel handlowy	3 000 241	1 099 072
Ogółem instrumenty bilansowe	108 537 600	75 792 539

Typ instrumentu	Wartość nominalna*	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Pochodne			
<i>Instrumenty stóp procentowych:</i>	<i>198 682 731</i>	<i>1 570 408</i>	<i>314 081</i>
FRA	73 860 000	243 636	48 727
IRS	124 822 731	1 326 772	265 354
<i>Instrumenty walutowe:</i>	<i>14 823 154</i>	<i>887 744</i>	<i>178 302</i>
Forward walutowy	1 469 872	16 274	3 255
SWAP	2 268 825	22 688	4 538
CIRS	11 049 300	845 774	169 155
OPCJE (ekwiwalent delta)	35 157	3 008	1 354
<i>Pozostałe instrumenty</i>	<i>303 726</i>	<i>29 460</i>	<i>6 327</i>
CDS	231 325	27 993	5 597
Inne (opcje na indeks giełdowy)	72 401	1 467	730
Instrumenty pochodne razem	213 809 611	2 487 612	498 710
w tym:			
portfel bankowy	38 235 646	1 150 782	230 591
portfel handlowy	175 573 965	1 336 830	268 119

Typ instrumentu	Wartość nominalna	Ekwiwalent bilansowy	Wartość ważona ryzykiem
Zobowiązania do udzielenia kredytu oraz pozostałe zobowiązania finansowe	24 346 666	3 274 110	3 246 162
Gwarancje udzielone	1 867 608	1 284 250	1 280 724
Akredytywy udzielone	562 155	280 758	280 487
Inne	1 193 065	325 458	278 389
Razem portfel bankowy	27 969 494	5 164 575	5 085 761
Zobowiązania zakupu papierów	9 107	-	-
Gwarancje emisji	1 455 509	1 455 509	1 248 269
Razem portfel handlowy	1 464 616	1 455 509	1 248 269

Kapitał wewnętrzny (Filar II)

Z początkiem 2008 roku kapitał wewnętrzny wyznaczany jest zgodnie z uchwałą nr 4/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków

szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego (Dz. Urz. NBP z 2007 roku Nr 3, poz. 6).

Kapitał wewnętrzny to szacowana przez Bank kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Kapitał wewnętrzny w Grupie Kapitałowej PKO BP SA jest obliczany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowe w zakresie ryzyka niewypłacalności,
- 2) ryzyka rynkowego (ryzyko walutowe), ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko płynności),
- 3) ryzyka operacyjnego,
- 4) ryzyka biznesowego (w tym ryzyko strategiczne i reputacji).

Łączny kapitał wewnętrzny każdej spółki Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych dla danej spółki rodzajów ryzyka.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę łącznego kapitału wewnętrznego Banku oraz wszystkich spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Przyjmowany do kalkulacji kapitału wewnętrznego współczynnik korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz poszczególnymi spółkami Grupy Kapitałowej Banku wynosi 1.

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek zależnych Grupy Kapitałowej.

Ujawnienia (Filar III)

Zgodnie z § 6 uchwały nr 6/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA, będąca jednostką dominującą w rozumieniu § 3 tej uchwały, ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej w odrębnym dokumencie, publikowanym nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie.

Szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji zawierają Zasady polityki informacyjnej PKO BP SA w zakresie adekwatności kapitałowej udostępnione na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

53. Wpływ światowego kryzysu finansowego na wyniki finansowe Grupy Kapitałowej

Istotny wpływ na wyniki finansowe uzyskane przez Grupę Kapitałową w 2008 roku miało pogorszenie sytuacji gospodarczej w kraju i na Ukrainie, w następstwie gwałtownego osłabienia koniunktury gospodarczej w Stanach Zjednoczonych i w strefie euro, oraz kryzys na międzynarodowych rynkach finansowych. Kryzysowi towarzyszyło m.in. spowolnienie rozwoju gospodarczego, ograniczenie

płynności na rynku międzybankowym, ograniczenie nowych inwestycji, pogorszenie sytuacji na rynku pracy, oraz dekonunktura na rynku giełdowym.

Deprecjacja złotego wpłynęła na wzrost zaangażowania z tytułu długoterminowych kredytów walutowych Grupy Kapitałowej oraz wzrost kosztów związanych z pochodnymi instrumentami finansowymi, jak również przełożyła się na wzrost ryzyka niewypłacalności niefinansowych podmiotów gospodarczych, wobec których Grupa Kapitałowa posiada ekspozycje z tytułu wyceny walutowych kontraktów pochodnych. Ze względu na kontynuowany również w pierwszych miesiącach 2009 roku negatywny wpływ wzrostu wyceny na wyniki finansowe oraz płynność kontrahentów, w celu rzetelnego odzwierciedlenia wpływu zdarzenia w tym negatywnych informacji pozyskanych po dniu 31 grudnia 2008 roku, natomiast przed datą sporządzenia sprawozdania finansowego na wynik finansowy roku 2008, jednostka dominująca przeprowadziła analizę odzyskiwalności ekspozycji i uwzględniła wyniki analizy w wycenie na dzień 31 grudnia 2008 roku pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. Dodatkowo Grupa Kapitałowa uwzględniła negatywny wpływ kryzysu w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z zagranicznymi podmiotami finansowymi.

Zobowiązania niefinansowych podmiotów gospodarczych, z tytułu ujemnej (dla klientów) wyceny instrumentów pochodnych w sektorze bankowym (w tym w PKO BP SA) wpłynęły również negatywnie na wycenę zaangażowań z tytułu kredytów udzielonych tym podmiotom przez jednostkę dominującą. Uwzględniając informacje pozyskane po dniu 31 grudnia 2008 roku, natomiast przed datą sporządzenia sprawozdania finansowego, jednostka dominująca przeprowadziła analizę wpływu negatywnych wycen na odzyskiwalność ekspozycji kredytowych i uwzględniła efekt analizy w wycenie na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Jednocześnie w wycenie dłużnych papierów komercyjnych jednostka dominująca zastosowała uaktualnione spready kredytowe, uwzględniające wpływ negatywnych zmian warunków makroekonomicznych.

Pod wpływem kryzysu Grupa Kapitałowa dostosowała politykę kredytową do zmieniających się warunków rynkowych. Uwzględniając wpływ kryzysu na kondycję podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych, wpływający na wzrost ryzyka kredytowego, Grupa Kapitałowa przy bardzo konserwatywnym podejściu do ryzyka, stworzyła odpisy zarówno na ekspozycje kredytowe jak również na zaangażowania kapitałowe, których skala i struktura adekwatnie odzwierciedla wpływ kryzysu na sprawozdanie finansowe.

Dodatkowo w polityce depozytowej Grupa Kapitałowa uwzględniła konsekwencje kryzysu zaufania, w tym na rynku międzybankowym oraz wzrostu kosztów finansowania na międzynarodowych rynkach finansowych, wpływające na wzrost popytu na stabilne źródła finansowania, w tym na depozyty terminowe oraz przekładające się na wzrost kosztów odsetkowych.

Niezależnie od wpływu powyższych zdarzeń Grupa Kapitałowa w 2008 roku osiągnęła wysokie wyniki finansowe, w tym wynik z tytułu odsetek oraz wynik z tytułu prowizji i opłat, przy jednoczesnym utrzymaniu udziałów rynkowych oraz objęciu pozycji lidera w sektorze bankowym pod względem sumy bilansowej, w wyniku dynamicznego wzrostu wolumenów kredytów i depozytów.

54. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym

W dniu 6 stycznia 2009 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym została zarejestrowana spółka Bankowy Faktoring SA. Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 milion złotych i dzieli się na 1 000 akcji imiennych o wartości nominalnej 1 000 złotych każda.

Wszystkie akcje w kapitale zakładowym objęło Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA – spółka zależna od PKO BP SA za cenę 1 330 tysięcy złotych.

W związku z Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniem Akcjonariuszy KREDOBANK SA obejmującym podjęcie uchwały w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego KREDOBANK SA, w dniu 16 lutego 2009 roku Zarząd PKO BP SA podjął uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na objęcie przez PKO BP SA akcji w podwyższonym kapitale KREDOBANK SA do kwoty 133 milionów USD z jednoczesną przedterminową spłatą wszystkich udzielonych KREDOBANK SA przez PKO BP SA pożyczek podporządkowanych w łącznej kwocie 38 milionów USD.

Zarząd PKO BP SA zwołał na dzień 6 kwietnia 2009 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie. Zgodnie z porządkiem obrad Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie podejmie uchwały w sprawie zmian w składzie Rady Nadzorczej PKO BP SA.

Podpisy wszystkich Członków Zarządu Banku

03.04.2009	Jerzy Pruski	Prezes Zarządu Banku	 (podpis)
03.04.2009	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu Banku	 (podpis)
03.04.2009	Krzysztof Dresler	Wiceprezes Zarządu Banku	 (podpis)
03.04.2009	Tomasz Mironczuk	Wiceprezes Zarządu Banku	 (podpis)
03.04.2009	Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu Banku	 (podpis)
03.04.2009	Wojciech Papierak	Wiceprezes Zarządu Banku	 (podpis)
03.04.2009	Mariusz Zarzycki	Wiceprezes Zarządu Banku	 (podpis)

Podpis osoby, której powierzono
prowadzenie ksiąg rachunkowych

03.04.2009

Danuta Szymańska

Dyrektor Banku
(podpis)